

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**“FRANSA’DAKİ TÜRK GÖÇMENLER VE KUŞAKLAR
ARASINDAKİ ETKİLEŞİMDE EĞİTİMİN ROLÜ: SOSYOLOJİK
BİR ARAŞTIRMA”**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN:
FERHAT DEĞER**

**DANIŞMAN:
DOÇ. DR. NURGÜN OKTİK**

**AĞUSTOS 2008
MUĞLA**

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**“FRANSA’DAKİ TÜRK GÖÇMENLER VE KUŞAKLAR
ARASINDAKİ ETKİLEŞİMDE EĞİTİMİN ROLÜ: SOSYOLOJİK
BİR ARAŞTIRMA”**

**HAZIRLAYAN:
FERHAT DEĞER**

**Sosyal Bilimler Enstitüsünce
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih :
Tezin Sözlü Savunma Tarihi :**

**Tez Danışmanı : Doç. Dr. Nurgün OKTİK
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Koşar HIZ
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Şinasi ÖZTÜRK
Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Aslan EREN**

**AĞUSTOS 2008
MUĞLA**

TUTANAK

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün ...../...../..... tarih ve ..... sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ..... maddesine göre, Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Ferhat Değer'in "FRANSA'DAKİ TÜRK GÖÇMENLER VE KUŞAKLAR ARASINDAKİ ETKİLEŞİMDE EĞİTİMİN ROLÜ: SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA" adlı tezini incelemiş ve aday ...../...../..... tarihinde saat ..... 'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra ..... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin ..... olduğuna ..... ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Nurgün OKTİK

Üye

Yrd. Doç. Dr. Şinasi ÖZTÜRK

Üye

Yrd. Doç. Dr. Koşar HIZ

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “FRANSA’DAKİ TÜRK GÖÇMENLER VE KUŞAKLAR ARASINDAKİ ETKİLEŞİMDE EĞİTİMİN ROLÜ: SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../.....
FERHAT DEĞER

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı : DEĞER

Adı : FERHAT

Kayıt No:

TEZİN ADI

Türkçe : "FRANSA'DAKİ TÜRK GÖÇMENLER VE KUŞAKLAR ARASINDAKİ ETKİLEŞİMDE EĞİTİMİN ROLÜ: SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA"

Y. Dil : "A SOCIOLOGICAL STUDY: INTER-GENERATIONAL ROLE OF EDUCATION IN TURKISH IMMIGRANTS IN FRANCE"

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

O

O

O

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : MUĞLA ÜNİVERSİTESİ

Fakülte :

Enstitü : SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : NURGÜN OKTİK

Ünvanı : DOÇ. DR.

TEZİN YAZILDIĞI DİL : TÜRKÇE

TEZİN SAYFA SAYISI: .....

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Göç ve Türkiye'den dışarıya göç süreci
2. Göçmenlik, kimlik ve aidiyet
3. Göç ve eğitim ilişkisi

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER :

1. Göç
2. Dış Göç
3. Göçmen
4. Fransa'daki Türk Göçmenler
5. Kuşaklar Arası Etkileşim
6. Eğitim ve Göç

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMER:

1. Migration
2. Immigration
3. Immigrant
4. Turkish Immigrants in France
5. Interaction Between Generations
6. Education and Migration

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	☐
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	☐
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	☐

Yazarın İmzası :

Tarih : ...../...../.....

ÖZET

Bu araştırma; başlangıçta, Avrupa'ya kısa süreli çalışmak ve para kazanmak amacıyla giden, ardından, ailesini de oraya götüren öncül göçmenlerin, orada doğan ya da büyüyen sonraki nesillerle nasıl bir ilişki içerisinde olduğu ve gittikleri yerdeki eğitimin bu süreci nasıl etkilediği üzerinedir.

Nesiller arası etkileşimin nasıl meydana geldiği; ilk göç edenlerin, sonrakiler için nasıl bir zemin hazırladığı, eğitimin geriye göç etme düşüncesini ne derece değiştirdiği ve bizzat göçmenler üzerinde nasıl bir etkisi olduğu da araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Göç etmeden önceki ve sonraki sosyo-ekonomik özellikler, göç süreci ve sonrasında yaşanan sorunlar, göç nedenleri ve beklentileri de mülakat yapılan grubun söylemleri doğrultusunda incelenmiştir.

Bu doğrultuda, Almanya'dan sonra Türkiye'den en fazla göç almış Avrupa ülkesi konumunda bulunan Fransa'da, 1970'lerden itibaren başlayan, 1980 ve 1990'lı yıllarda şekil değiştirerek devam eden Türk göç süreci, yukarıda söz edilen sosyo-ekonomik faktörler çerçevesinde incelenmiştir. Fransa Türkiyeli Göçmen Dernekleri Konseyi (CFAIT – Conseil Français des Associations d'Immigrés de Turquie) tarafından yönlendirilerek örneklem alanı olarak belirlenen, Fransa'daki Ile de France bölgesindeki Paris yakınlarındaki Chelles kasabası, Türk göçmenlerin yoğun olduğu kasabalardan birisi olup, araştırma bu bölgede tarafımca yürütülmüştür. Yürütülen yüksek lisans tez çalışması, araştırma projesi olarak Muğla Üniversitesi proje fon saymanlığı tarafından desteklenmiştir.

ABSTRACT

The main purpose of this research project is to identify the relationship between the first generation (foreground immigrants), who immigrated to European countries for a short working period to make money and then moving to those countries with their families, and the second generation who was born and raised in there. In addition to that the effect of the European countries' education system will be considered on this process.

The way interaction between two generations takes place, how the first generation laid the ground for the following (second) generation and the education system effects the idea of remigration and how education, itself effects the immigrants will also be in scope of this research study. In addition to that the socio economic status before and after the immigration, the immigration process and the problems experienced after it, the reasons of and expectations after the immigration will also be foraged.

France, following Germany, has been the second European country, getting guest workers from Turkey in 1970s. The Turkish immigration process that has been going on in different ways on 1980s and 1990s will also be analyzed in scope of the socio economic factors mentioned. Ferhat Değer, who is doing Ma, in Chelles district of France, will implement this research study.

ÖNSÖZ

Bir sosyal bilimci adayı olarak, gördüğüm eğitim ve aldığım öğretim boyunca bilim hakkında öğrendiğim ve kesinlikle içselleştirdiğim iki konu var; ilki merak etmenin gerekliliği. Bu bir gerçek, merak etmeden bilim yapılamaz. Merak etmek, basit bir dürtü, bir içgüdüdür. Hayvanlara ilgisi olanlar bilirler, çoğu hayvanda da meraka yönelik dürtü ve içgüdüler mevcuttur; ama ne yazık ki bu dürtüler onların birer “bilim-hayvanı” olmalarına yetmez. İnsanla-hayvan, yetenekleri doğrultusunda farklılaşmıştır ve insanı avantajlı kılan yeteneklerden biridir “merak ettiğini sormak”. Merak edilenin sorulması ve cevap arayışı, bu süreçte bulunan cevaplarla beraber, merak edilecek yeni konular doğurur... Kesinlikle içselleştirmiş olduğum ikinci konu ise, bir sosyologun sosyal gerçekliği analiz etmesi gerekliliğidir. Bu çalışmada, farklı toplumların değişimi-dönüşümü kapsamında göç konusu merak edilmiş ve üzerine sosyolojik bir araştırma yapma gereği hissedilmiştir. Bu merakla araştırma konusu, Türkiye’den dışarıya göç olarak belirlenmiştir. Yürütülen yüksek lisans tez çalışması, araştırma projesi olarak Muğla Üniversitesi proje fon saymanlığı tarafından desteklenmiştir. Bu sayede kısa bir süreliğine de olsa Fransa’daki göçmen Türk ailelerin yaşayışlarını kendi gözlerimle gördüm. Bu farklı bir duygu; göçmen Türklerin sorunları üzerine kitaplar okumuştum ama bu konuyu kendileriyle birebir paylaştıktan sonra önceden okuduğum bilgilerin aklıma adeta oturduğunu hissettim. Okuduklarım kafamda tabii ki bir şeyler canlandırıyor ama orada gördüklerim gerçektir. Tezimde de, bahsettiğim bu gerçekliği analiz etmeye çalıştım.

İlk teşekkürüm; fikirlerimi bu konuda şekillendiren, sosyolojik düşünceyi her saniye öğretmeye çalışan ve en önemlisi, iyi bir insan olmamı öğütleyen, danışmanım Doç. Dr. Nurgün OKTİK’e olacaktır. Devamında da, üniversitede çalıştığım zaman zarfında kapı komşum olan ve “daimi danışmanım” olarak adlandırdığım, Yrd. Doç. Dr. Koşar HIZ’a teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim. İki hocam da kendileriyle geçirdiğim yedi yıl boyunca öğrencilerine sadece derslerle ilgili konuları değil, iyi bir insan olmanın gerektirdiği erdemleri de güzelce, nazikçe, sabırla açıklamaya ve aktarmaya çalışmışlardır; dolayısıyla kendileri - klasik teori dersinde öğrendiğimin aksine - benim için sosyolojinin annesi ve babası olmuşlardır.

Öncesinde İzmir’de tanıştığım, sonra Muğla Üniversitesi’nde aynı kaderi ve aynı odayı paylaştığım, sevgili dostum, hocam Dr. Savaş ÇAĞLAYAN’a, başta aramızdaki yaş farkını belli ettirmeyip seviyeme inebildiği için, sonrasında da gerçekleştirdiği keyifli sohbetler için teşekkürü borç bilirim. Üniversitede çalıştığım süre boyunca bir türlü beceremediğim karmaşık bürokratik işlerde, bana yardımcı esirgemeyen, sabahları göremediğimde bir eksiklik hissettiğim, kendilerine vefa borcumun olduğu, olacağı sevgili meslektaşlarım, güzel insanlar Gaye Gökalp ve Çağlar Özbek’e yanımda oldukları için ayrıca teşekkür ederim.

Muğla Üniversitesi Sosyoloji Bölümünün “baş asistanı”, saygıdeğer sekreter Nahide İnci’ye; gerekli-gereksiz yazışmaların nasıl yapılacağını defalarca tekrarlayarak bana büyük bir sabırla anlattığı için, bundan da önemlisi, ufak bir soğuk algınlığında dahi benimle, sağlığımla bir anne edasıyla ilgilendiği için saygılarımı sunarım. Çalıştığım kurumun en iyi bölümünde olduğumu hissettiren, beni hamurken alıp yedi yıl içinde bir güzel yoğurmuş olan hocalarım Yrd. Doç. Dr. Halime ÜNAL, Dr. Dilek HATTATOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Gökçen APAYDIN, Doç. Dr. Hatice KURTULUŞ, Doç. Dr. Muammer TUNA, Yrd. Doç. Dr. Şinasi ÖZTÜRK ve Prof. Dr. Ayşe DURAKBAŞA’ya, hatalarımı mazur gördükleri, bana sabır ve sevgi gösterdikleri için saygılarımı sunarım.

Bu tezi yazarken kendimden olabildiğince bir şeyler eklemeye çalıştım. Kendim derken; beni ben yapan değerlerin oluşmasında katkıda bulunan kişilerin en başında babam İzzet Değer’den, annem Taliha Değer’den, abim Tunç Değer’den, ikinci ailem olan “Sir” Engin Bahar ve Seden Bahar çiftinden, harika insan Cihan Çangarlı’dan, en iyi arkadaşım “süper kahraman” Murat Dinçyaşar’dan, son dakikada sürpriz yapıp yanıma Muğla’ya gelen çocukluk arkadaşım, “Prenses” Melis Tuncay’dan ve yine çocukluktan beri tanıdığım, Muğla’ya geldiğinden beri çok şey paylaştığım, iyi insan Burak Bahar’dan, hayalimdeki müzik grubu Tasayok’u beraber kurduğum yetenekli bas gitarist Gökçen Gazezoğlu’ndan sevgi ve saygıyla bahsediyorum.

Ferhat DEĞER

Temmuz 2008

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLO LİSTESİ	VIII
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM: GÖÇ, GÖÇMEN VE KİMLİK.....	5
1.1. Teorik, Kavramsal ve Uygulama Boyutunda Göç ve Eğitimin Literatürdeki Yeri.....	5
1.2. Göç Kuramları.....	6
1.2.1. “Merkez – Çevre” Kuramı.....	6
1.2.2. “İlişkiler Ağı” Kuramı.....	7
1.2.3. “Göç Sistemleri” Kuramı.....	7
1.3. Fransa’da Göç Süreci.....	9
1.3.1. Zorunlu Uyum (Asimilasyon)	10
1.3.2. Chicago okulunun çalışmalarında sosyal asimilasyon	10
1.3.3. Emile Durkheim’ın Kurumsal Yaklaşımı	11
1.4 Türkiye’den Dışarıya Göç	12
1.4.1. Fransa’daki T.C. Vatandaşlarına Dair Demografik Bilgiler	20
1.4.2. Serbest Çalışan T.C. Vatandaşlarıyla İlgili Bilgiler	23
1.4.3. Eğitim Bilgileri	25
1.4.4. Türk Derneklerine İlişkin Sayısal Bilgiler	25
1.4.5. Eğitim-Öğretim Sezonu Başlangıç Yardımı	26
1.5. Fırsat Eşitliği ve Uyum Yasası.....	26

1.5.1. Fransa Yabancılar Yasasının Kabulü	28
1.5.2. Ayrımcılık	28
1.5.3. Aile Birleştirmesinde İkamet Süresi ve Konut Şartları	29
1.5.4. İlk İkamet Belgesi Tahsisi İçin Alınan Harçlar	30
1.6. Kimlik ve Göçmen Kimliği Üzerine Tanımlamalar	30
1.6.1. Kimlik Tartışmaları.....	31
1.6.2. Ekonomi – Göç İlişkisi	36
II. BÖLÜM: EĞİTİM, GÖÇ İLİŞKİSİ	42
2.1. Eğitim ve Sosyoloji İlişkisi	42
2.2. Birey, Toplum ve Eğitim	43
2.3. Öğrenci, Okul ve Toplum	46
2.3.1. Çağdaş Eğitim	51
2.3.2. İnsan Hakları ve Eğitim	52
2.4. Yurtdışındaki Türk Göçmen Çocukları	56
2.4.1. Almanya'daki Türk Göçmen Çocukları Örneği	57
2.5. Fransa'da Eğitim Sistemi	62
2.5.1. Fransa'da Eğitim Kademeleri	63
2.5.1.1. İlköğretim	63
2.5.1.2. Orta Öğretim	64
2.5.1.3. Yüksek Öğretim	65
2.6. Dil ve Uyum süreci	68
III. BÖLÜM: ALANIN TANITILMASI VE ALAN ÇALIŞMASI	73
3.1. Alanın Tanıtılması ve Araştırmanın Evren ve Örneklemi	73
3.2. Alan Çalışması ve Araştırmanın Sınırlılıkları	74
3.3. Hipotezler	75

IV. BÖLÜM: ALAN ARAŞTIRMASINDA ELDE EDİLEN BULGULAR ...	78
4.1. Göçmenlerin Hane Profili	78
4.1.1. Hane 1	78
4.1.2. Hane 2	83
4.1.3. Hane 3	89
4.1.4. Hane 4	92
4.1.5. Hane 5	94
4.1.6. Hane 6	96
4.1.7. Hane 7	98
4.1.8. Hane 8	100
4.1.9. Hane 9	102
V. BÖLÜM: MÜLAKATLAR DOĞRULTUSUNDA ÇAPRAZ TABLOLARIN ÇÖZÜMLENMESİ, DEĞERLENDİRİLMESİ VE YORUMLANMASI	104
5.1. Göçmenlerin Hane Profili	104
5.2. Göçmenlerin Hane Profili	112
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	129
Kaynaklar	136
Ek. 1: Tablolar	141
Ek. 2: Görüşme Formu	158

TABLO LİSTESİ

Tablolar

Tablo 1.	Yurtdışındaki T.C. Vatandaşlarıyla İlgili Sayısal Bilgiler	16
Tablo 2.	Bazı Avrupa Ülkelerindeki Nüfus İstatistikleri	20
Tablo 3.	Fransa’da yaşayan Türklerin, 2005 – 2006 yılları arası Fransa’nın toplam nüfusuyla ve Fransa’da yaşayan diğer yabancı göçmenlerle olan oranı	20
Tablo 4.	T.C. Vatandaşlarının ve Yabancıların Yerleşim Bölgelerine Göre Dağılımı	21
Tablo 5.	T.C. Vatandaşlarının Diğer Yabancılarla Sayısal Mukayesesi..	22
Tablo 6.	Fransa’ya Giden T.C. Vatandaşlarının Sayısı	22
Tablo 7.	İstihdamla İlgili Bilgiler	23
Tablo 8.	Ortalama Aylık Kazançlar - Nisan 2005 (Avro)	24
Tablo 9.	Okula Devam Eden Çocukların Sayısı ve Devam Ettikleri Okullara Göre Dağılımı (2006-2007 Öğretim yılı)	25
Tablo 10.	Türk Dili ve Kültürü Sınıflarına Devam Eden Çocukların Sayısı (2004-2005 Öğretim yılı)	25
Tablo 11.	Fransa’daki Türk Dernekleri Sayısı.....	25
Tablo 12.	Cinsiyet	76
Tablo 13.	Yaş	76
Tablo 14.	Doğum yeri	76
Tablo 15.	Kaç yıldır Fransa’da yaşandığı	77
Tablo 16.	Görüşme Yapılan Kişilerin Aile/Soy İlişkileri, Medeni Durum ve Cinsiyet Dağılımları	78
Tablo 17.	Medeni durum	104

Tablo 18.	Çocuklarıyla olan ilişki seviyesi	104
Tablo 19.	Çocuklarının karşı cinsle arkadaşlığı	105
Tablo 20.	Çocuklar için arzu edilen eğitim düzeyi	105
Tablo 21.	Çocukların eğitiminde ilk önce neyin amaçlandığı	105
Tablo 22.	Çocukların eğitimini hangi dilde almaları gerektiği	106
Tablo 23.	Okul kalitesinden memnuniyet derecesi (kişi sayısı)	106
Tablo 24.	Çocuklarının arkadaş çevreleri hakkındaki görüşleri	106
Tablo 25.	Çocuklarının arkadaş çevresi (kişi sayısı)	107
Tablo 26.	Çocuklarının arkadaşlarıyla hangi dilde konuşmayı tercih ettiği	107
Tablo 27.	Çocuklarının boş zaman değerlendirme faaliyetlerinden memnuniyet derecesi	107
Tablo 28.	Çocuklarının derslerle araları	108
Tablo 29.	Çocuklarının T.C. vatandaşı olmasının rahatsızlık uyandırıp uyandırmadığı	108
Tablo 30.	Çocuklarının giyim-kuşam tercihleri	108
Tablo 31.	Çocuklarının giyim-kuşamlarıyla ilgili sıkıntılarının olup olmadığı	109
Tablo 32.	Çocuklarının hangi milletten biriyle evlenmelerini arzu ettikleri	109
Tablo 33.	(Yabancı ya da fark etmez denmişse) Olası bir düğünün nasıl gerçekleşeceği	109
Tablo 34.	Fransa'ya hangi nedenden ötürü geldikleri	110
Tablo 35.	Fransa'ya gelmeden önce bu bölge hakkındaki fikirlerinin nasıl geliştiği	110
Tablo 36.	Fransa'daki akrabalarıyla önceden görüşüp görüşmedikleri..	110

Tablo 37.	Bu çevreye taşınmış olmaktan pişmanlık duyup duymadıkları	111
Tablo 38.	Önceden Fransa'dan ayrılmayı düşünüp düşünmedikleri ...	111
Tablo 39.	Ailede önemli kararların nasıl alındığı (kişi sayısı)	111
Tablo 40.	Cinsiyet	112
Tablo 41.	Katılımcıların Yaş Dağılımları	112
Tablo 42.	Medeni Durum	112
Tablo 43.	Doğum Yerleri	113
Tablo 44.	Fransa'da Yaşama Süreci	113
Tablo 45.	Eğitim Durumu (en son bitirilen okul).....	114
Tablo 46.	Doğum yeri / Çocuk sayısı Çapraz Tablosu	114
Tablo 47.	Yaş / Çocuk sayısı Çapraz Tablosu	115
Tablo 48.	Meslek Dağılımı	115
Tablo 49.	Boş Zaman Etkinlikleri	116
Tablo 50.	Tatillerini nerede geçirdikleri	116
Tablo 51.	İdeal Çocuk Sayısı	117
Tablo 52.	Aidiyet	117
Tablo 53.	Kendilerini nerenin vatandaşı olarak gördükleri / Yaş Çapraz Tablosu	118
Tablo 54.	Fransa'ya hangi nedenden ötürü geldikleri / Yaş Çapraz Tablosu	118
Tablo 55.	Gelecekte Türkiye'de Yaşama Düşüncesi	119
Tablo 56.	Gelecekte Fransa'dan ayrılmayı düşünüp düşünmedikleri / Cinsiyet Çapraz Tablosu	119
Tablo 57.	Fransa'da Yaşamaktan Mutlu Olup Olmadığı	120
Tablo 58.	Fransa'da Yaşamaktan Mutlu Değilse Nedeni	120

Tablo 59.	Hangi Ülkenin insanlarını kendinize yakın hissediyorsunuz ..	121
Tablo 60.	Fransa'daki Diğer Göçmenlerle Olumsuz İlişkiler	121
Tablo 61.	Ortalama Aylık Gelir	122
Tablo 62.	Türkiye'de Çalışma Düşüncesi	122
Tablo 63.	Çalışma Düşüncesi Var İse; Gelecekte Hangi Sektörde Çalışmak İsteddiği	122
Tablo 64.	Borç Durumu	123
Tablo 65.	Ekonomik bir sıkıntıda kimden destek alındığı	123
Tablo 66.	Yabancı komşularıyla aralarının nasıl olduğu	123
Tablo 67.	Yabancı komşularıyla aralarının nasıl olduğu / Yaş Çapraz Tablosu	124
Tablo 68.	Yaşadıkları çevrenin Türkiye'den göç alma durumunu nasıl karşıladıkları	124
Tablo 69.	Yaşadıkları çevrenin Türkiye'den göç alma durumunu nasıl karşıladıkları / Kişisel aylık gelir (yaklaşık olarak) Çapraz Tablosu	125
Tablo 70.	Yaşadıkları çevrenin Türkiye'den göç alma durumunu nasıl karşıladıkları / Kaç yıldır Fransa'da yaşadığı Çapraz Tablosu	125
Tablo 71.	Yaşadıkları çevrenin diğer milletlerden göç alma durumunu nasıl karşıladıkları / Kişisel aylık gelir (yaklaşık olarak) Çapraz Tablosu	126
Tablo 72.	Yaşadıkları çevrenin diğer milletlerden göç alma durumunu nasıl karşıladıkları / En son bitirilen okul Çapraz Tablosu	126
Tablo 73.	Hangi tür yemekleri tercih ettikleri	127
Tablo 74.	Evde yedikleri zaman yemeği kimin pişirdiği	127
Tablo 75.	Hangi tür lokantalara gidildiği	127
Tablo 76.	Memlekete has etkinliklere ne sıklıkla katıldığı	128

Tablo 77.	En son bitirilen okul	141
Tablo 78.	Meslek dağılımı	141
Tablo 79.	Evde çalışan kişi sayısı	142
Tablo 80.	Herhangi bir sosyal güvencenin olup olmadığı	142
Tablo 81.	Oturulan ev	142
Tablo 82.	Sahip olunan taşınır/taşınmaz mallar	142
Tablo 83.	Çocuk sayısı	142
Tablo 84.	Eş ve çocuklar dışında hanede beraber yaşayanlar	143
Tablo 85.	Çocuklarıyla olan ilişki seviyesi	143
Tablo 86.	Boş Zaman Faaliyetleri	143
Tablo 87.	Tatillerini nerede geçirdikleri	143
Tablo 88.	Boş vakitlerinde çocuklarına vakit ayırıp ayıramadıkları	144
Tablo 89.	Çocuklarının karşı cinsle arkadaşlığı (erkek)	144
Tablo 90.	Çocuklarının karşı cinsle arkadaşlığı (kız).....	144
Tablo 91.	Bir aile Kaç çocuk sahibi olmalı	144
Tablo 92.	Çocuklar için arzu edilen eğitim düzeyi	145
Tablo 93.	Çocukların eğitiminde ilk önce neyin amaçlandığı	145
Tablo 94.	Çocukların eğitimi için neler yapabileceği	145
Tablo 95.	Çocukların eğitimini hangi dilde almaları gerektiği	145
Tablo 96.	Okul kalitesinden memnuniyet derecesi	145
Tablo 97.	Öğretmen kalitesinden memnuniyet derecesi	146
Tablo 98.	Eğitim kalitesinden memnuniyet derecesi	146
Tablo 99.	Çocuklarının arkadaş çevreleri hakkındaki görüşleri	146
Tablo 100.	Çocuklarının arkadaş çevresini hangi milletten kişilerin oluşturduğu	146

Tablo 101. Çocuklarının en iyi anlaşabildiği arkadaşlarının milliyetleri	146
Tablo 102. Çocuklarının anlayamadığı arkadaşlarının milliyetleri	147
Tablo 103. Çocuklarının arkadaşlarıyla hangi dilde konuşmayı tercih ettiği	147
Tablo 104. Çocuklarının sınıf arkadaşlarıyla arasının nasıl olduğu	147
Tablo 105. Çocuklarının boş zaman değerlendirme faaliyetlerinden memnuniyet derecesi	147
Tablo 106. Çocuklarının en sevdiği dersi	148
Tablo 107. Çocuklarının en sevmediği dersi	148
Tablo 108. Kendilerini nerenin vatandaşı olarak gördükleri	148
Tablo 109. Çocuklarının T.C. vatandaşı olması rahatsızlık uyandırıp uyandırmadığı	148
Tablo 110. Çocuklarının giyim-kuşam tercihleri	148
Tablo 111. Çocuklarının giyim-kuşamlarıyla ilgili sıkıntılarının olup olmadığı	149
Tablo 112. Çocuklarının ilerde evlenip evlenmemelerinin önem derecesi (Erkek)	149
Tablo 113. Çocuklarının ilerde evlenip evlenmemelerinin önem derecesi (Kız)	149
Tablo 114. Çocuklarının evlenmesi konusunda fikirlerinin sorulup sorulmadığı	149
Tablo 115. Çocuklarının hangi milletten biriyle evlenmelerini arzu ettikleri	149
Tablo 116. (Yabancı ya da fark etmez denmişse) Olası bir düğünün nasıl gerçekleşeceği	150
Tablo 117. Fransa'ya hangi nedenden ötürü geldikleri	150

Tablo 118.	Fransa'ya gelmeden önce bu bölge hakkındaki fikirlerinin nasıl geliştiği	150
Tablo 119.	(“Akrabalarının daveti üzerine” yanıtı verilmişse) Fransa'daki akrabalarının nasıl davet ettiği	150
Tablo 120.	Fransa'daki akrabalarıyla önceden görüşüp görüşmedikleri	151
Tablo 121.	Bu çevreye taşınmış olmaktan pişmanlık duyup duymadıkları	151
Tablo 122.	Önceden Fransa'dan ayrılmayı düşünüp düşünmedikleri	151
Tablo 123.	Gelecekte Fransa'dan ayrılmayı düşünüp düşünmedikleri ...	151
Tablo 124.	İleride Türkiye'ye dönmeyi düşünüp düşünmedikleri	151
Tablo 125.	(Evetse) Döndükten sonra çalışmaya devam etmeyi düşünüp düşünmedikleri	151
Tablo 126.	(Çalışma düşüncesi var ise) Hangi sektörde çalışılacağı	152
Tablo 127.	Çocuğunuz Fransa'da yaşamaktan mutlu mu?	152
Tablo 128.	Fransa'dan ayrılma kararına çocukların karşı çıkması durumunda	152
Tablo 129.	Fransa'nın diğer kasabalarını görmüşlerse yaşadıkları çevrenin değerlendirilmesi	152
Tablo 130.	Fransa'da yaşamaktan mutlu olup olmadıkları	152
Tablo 131.	(Mutlu değilse) Neden mutsuz oldukları	153
Tablo 132.	(Diğer milletten insanlarla geçinilememesi durumunda) Çevrelerindeki hangi milletten kişilerle geçinemedikleri	153
Tablo 133.	Hangi ülkenin insanlarını kendilerine yakın hissettikleri	153
Tablo 134.	Ailede önemli kararların nasıl alındığı (Mutfak).....	153
Tablo 135.	Ailede önemli kararların nasıl alındığı (Çocukların eğitimi) ...	153
Tablo 136.	Ailede önemli kararların nasıl alındığı (Mülk edinme)	154
Tablo 137.	Kişisel aylık gelir (yaklaşık olarak).....	154

Tablo 138.	Borçlarının olup olmadığı	154
Tablo 139.	Ekonomik bir sıkıntıda kimden destek alındığı	154
Tablo 140.	Siyasal kararlar konusunda;.....	154
Tablo 141.	Yabancı komşularıyla aralarının nasıl olduğu	155
Tablo 142.	Belediyenin kendilerine yönelik hizmetlerinden memnun olup olmadıkları	155
Tablo 143.	Yaşadıkları çevrenin Türkiye'den göç alma durumunu nasıl karşıladıkları	155
Tablo 144.	Yaşadıkları çevrenin diğer milletlerden göç alma durumunu nasıl karşıladıkları	155
Tablo 145.	Memleketlerinde sürdürdükleri gelenekleri devam ettirip ettirmedikleri	155
Tablo 146.	Hangi tür yemekleri yemeyi tercih ettikleri	156
Tablo 147.	Çocuklarının hangi tür yemekleri yemeyi tercih ettikleri	156
Tablo 148.	Yemeklerin genelde evde mi, dışarıda mı yendiği	156
Tablo 149.	Evde yedikleri zaman yemeği kimin pişirdiği	156
Tablo 150.	Dışarıda yendiği zaman ne tarz lokantalara gidildiği	156
Tablo 151.	Yaşadıkları çevrede memleketlerine has etkinliklerin düzenlenip düzenlenmediği	157
Tablo 152.	(Evetse) Bu etkinliklere ne sıklıkla katıldıkları	157
Tablo 153.	(Hayırsa) Bu tarz etkinliklerin düzenlenmesinin istenip istenmediği	157

GİRİŞ

Göç, dünya tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır. Dünya üzerindeki tüm canlılar, belirli sebeplerle bir yerden başka bir yere geçici ya da kalıcı bir şekilde hareketlilik göstermiştir. İnsanlık tarihinde de, daha verimli topraklar bulma, daha iyi koşullar arama, doğal ve sosyal çevreye daha uyumlu olma çabasının yanı sıra bireysel nedenlerle de göç hareketine rastlanır. Sanayileşmenin yaygınlaşmasıyla beraber, işin yoğun olduğu ya da emeğe gereksinim duyulan yerlere doğru gerçekleştirilen göç, başta pazar ekonomisini, çalışma dinamiklerini, şirketler arası ve uluslar arası ilişkileri, toplumların gelişmişlik düzeylerini, mekanları, küçük yerleşim birimlerinden devasa metropollere kadar tüm dünyayı bir değişime ve dönüşüme sürüklemiştir. Bu süreçler, toplumsal ilişkiler bazında aile, siyaset, ekonomi, din, kültür ve eğitim alanında karşılıklı olarak etkili olmuştur. Bu araştırmada, konunun eğitim alanıyla ilişkilendirilmesi, diğer alanlardaki süreçlerin ancak eğitim aracılığıyla etkinleşeceği düşüncesine dayanır. Özellikle siyasi, ekonomik ve dini bilgilerin yeni nesle aktarılması, ancak bu amaca yönelik iyi bir eğitim ile gerçekleşebilir. Dolayısıyla bu konunun seçiliş amacı, göç olgusunun toplumsal kurumlarla çok yakın bir etkileşim içinde olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

Farklı toplumların yapısındaki değişimde göçün çok önemli bir yeri vardır. Göç olgusu bir sosyal hareketlilik olmasına rağmen, bu hareketlilik tek nedenli bir faktöre dayalı değildir. Dolayısıyla göçe yönelik tek salt bir tanım yapmak da çok zor olacaktır. Genel olarak göç, bireyin yaşadığı yerdeki hoşnutsuzluktan ötürü yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir. Burada bahsedilen göçü gerçekleştiren birey, toplumsal koşullar çerçevesinde, sosyal gerçeklikle etkileşimde bulunan bireydir.

Yüce'ye göre göçün şu anki anlamı, dört ana başlıktan oluşmaktadır:

a – Uzam :

a.1 – İçsel/Yerel Göç

a.2 – Dışsal/Uluslar arası Göç

b – Zaman :

b.1 – Kısa Süreli Göç

b.2 – Uzun Süreli Göç

c – Nedensel :

c.1 – Gönüllü Göç (İş göçü)

c.2 – Zoraki Göç (Mülteci olma)

d – Kapsam olarak :

d.1 – Bireysel Göç

d.2 – Grup Göçü

d.3 – Kitlesele Göç (Yüce, 2003: 10)

Araştırmanın odaklandığı konu, Türkiye'den yabancı ülkelere olan göç olduğu için, sadece “dışsal göç (uluslar arası)”, “gönüllü göç (iş göçü)”, “uzun süreli göç” ve “bireysel göç” konularına daha fazla ilgi gösterilecektir.

Göçmenlerin yaşadığı sorunların eğitim süreciyle etkileşimi kapsamında, dile hakim olmakla göç edilen ülke/bölge ile bütünleşme arasında olumlu bir ilişki olduğu varsayımı, araştırmanın temel varsayımı olarak belirlenmiştir. Örneğin, öncül kuşakların sadece maddi durumunu yükseltme amacıyla göç etmesi, sonraki kuşakların da sırf bu nedenden ötürü göç edeceği anlamına gelmemektedir. Diğer

nesillerin, maddi durumlarının yanı sıra, bireysel refah düzeylerini de artırma arzusu olabilir. Buradan hareketle; öncül göçmenler için tetikleyici unsur para iken, sonraki nesiller için tetikleyici unsurun refah düzeyi olduğu varsayımı da gözden kaçırılmamalıdır. Tabii aranan bu refahın nasıl tanımlanacağı da eğitim süreciyle etkileşimi açısından önem taşımaktadır. Örneğin çocuk sahibi bir aile için göç edilecek yerdeki eğitim olanakları önemli iken, çocuksuz bir aile için göç edilecek yerdeki eğitim olanaklarının durumunun ne olduğu herhangi bir önem taşımayabilir. Dolayısıyla, yaşanan yerdeki itme çekme faktörleri kendi içinde bir bütünlük olarak, göç edilecek yerdeki itme çekme faktörleri de kendi içinde ayrı bir bütünlük olarak kabul edilmelidir. Bu iki ayrı bütünlüğün, bireyi ne derece bağladığı da ayrıca değerlendirilmelidir (Todaro, 1980: 17–18; akt. Çağlayan, 2006: 90).

Küreselleşmeyle beraber, gelişmiş ülkelerin bir sorun olarak gördüğü göç olgusuna, bu çalışmada bireyci bir bakış açısı geliştirilmek istenmektedir. Göçün bir sorun olduğu konusunda; yoksulluk ve bundan kaynaklanan “zoraki çalıştırma (forced labor)” gibi insanlık dışı uygulamaların varlığı reddedilemeyecek gerçeklerdir. Ancak, her göç, sosyal tabakanın sadece en alt kısmındakiler tarafından gerçekleştirilmemekle beraber, tamamen olumsuz nedenlerden kaynaklanan ve daima olumsuz sonuçlanan bir süreç değildir. Örneğin 1950’li yıllarda Türkiye’deki iç göç, statü kazanmak için görece varsıl olan kesim tarafından gerçekleştirilmiştir (Oktik, 1997: 81).

Çalışmada, bireyleri göçe iten faktörler ile eğitim arasındaki etkileşim araştırılacağı için, Weberyen aktörü (göçe kalkışan, göçmekte olan ve bir yere göçmüş aktörü) temel almak gerektiği düşünülmektedir. Çağlayan’ın düşüncesine göre; Weberyen çerçevesinden göç eden aktöre bakış açısında, birey göçe karar vermekte ve göçü, göç edilecek yeri bilinçli ve hesaplı süreçlerle hem seçmekte hem de anlamlandırmaktadır (Çağlayan, 2006: 48). Göçe kalkışan aktörlerin kim olduğu, göç kararının verilmesi sürecini hangi etkileşim ağlarını kurarak gerçekleştirdikleri ve göç sürecinin aktörlerce nasıl algılandığı, bu temele uygun sorunsallar olacaktır.

Göç sürecinin, göçmen kuşakların sosyal etkileşimleri ile oluştuğu ve aktörlerin de bu etkileşime bağlı olarak davrandığı düşünüldüğü bu çalışmada göç, bir etkileşim ağı çözümlemesi olarak incelenmiş olacaktır. Bu çözümlemede, bireyi göçe iten toplumsal yapıya ilişkin süreçlerin salt analizi değil, bu süreçlerin birey tarafından algılanması, anlamlandırılması, kavramlaştırılması, okunması asıl odak noktası olarak alınacaktır. Var olan yapılar ve etkileşim ağları içinde yer alan aktör, Parsonsist bakış açısına göre, göçe maruz kalan bir sosyal ajan, Weberyan bakış açısına göre, göçün tetikleyicisi, karar vericisi ve göç sürecinin anlamlandırıcısı olarak görülmektedir.

I. BÖLÜM: GÖÇ, GÖÇMEN VE KİMLİK

1.1. Teorik, Kavramsal ve Uygulama Boyutunda Göç ve Eğitimin Literatürdeki Yeri

Göç olgusu, pek çok modern sosyal bilimin önemli bir araştırma nesnesidir. Demografi, ekonomi, psikoloji, antropoloji, tarih, coğrafya ve sosyoloji gibi birçok bilim dalı, göç ve göç olgusu üzerine çalışmaktadır. İktisatçılar, göçün ekonomik nedenleriyle, uluslar arası göçün ekonomik avantaj – dezavantajlarıyla ve göçün, iş piyasaları üzerine nasıl bir etkisinin olduğuyla ilgilenir. Coğrafyacı ve demografyacılar, göçü, insanların yer değiştirmesi olarak tanımlayıp, bu yer değiştirmelerin toplumsal, bölgesel ve kentsel süreçleri nasıl etkilediğiyle ilgilenir. Tarihçiler, göçün farklı birçok tipini tarih sürecinde inceler. Siyaset bilimciler, göç yasalarını siyasi kalkınma ışığında takip ederken, göçün yarattığı siyasi sonuçlarla ilgilenir. Göçmenlerin siyasi katılımı ve azınlıkların siyasi hakları, siyaset bilimcilerin temel konularını oluşturmaktadır. Son olarak, eğitim bilimlerinde göç çalışmaları, göçmen ailelerin çocuklarına ve farklı kültürden gelen çocuklara hitap eden bir eğitim sistemi arayışına yöneliktir (Yüce, 2003: 8).

Farklı disiplinlerce incelenen göç kavramının mutlak bir tanımını yapmak zor olacaktır. Massey'in çalışmalarına göre Hoffman-Nowotny, göçü basitçe "insanların yer değiştirmesi" olarak tanımlamıştır. Heberle'e göre göç, ikamet edilen yeri gönüllü ya da zorla, kısa veya uzun süreli olarak değiştirmektir. E. S. Lee göçü, ikamet edilen yerin geçici veya kalıcı olarak değiştirilmesi olarak tanımlar. Elias ve Scotson göç olgusuna farklı bir boyut kazandırmıştır: Göç, yer değişikliğiyle beraber bir gruba ait olma hissini değiştirir. Albrecht ise geçici ya da uzun süreli yer değiştirmelerin yarattığı sosyal ve psikolojik koşulların değişimi olarak göçü tanımlar. Schrader göçü, şu anki ikamet edilen yerin terk edilip, belirli bir uzaklıkta ikamet edilecek yeni bir yere taşınma olarak tanımlamaktadır. Wagner göçü, yaşanan yerin her türlü değişimi olarak adlandırırken, Ronzani ve Eizenstandt bunu, bireyin bir sosyal sistemden öbürüne taşınması olarak tanımlarlar (Massey, 1988: 390).

1.2. Göç Kuramları

1.2.1. “Merkez – Çevre” Kuramı

Wallerstein’in yaklaşımı çerçevesinde merkez – çevre kuramına göre, merkez olarak adlandırılan ülkeler, ekonomik ve sosyal açıdan gelişmiş ve genel olarak da kapitalist ilişkiler sistemini benimsemiş ülkeler konumundayken; çevre ülkeler, bu kapitalist ağlar ve değerler ile kuşatılmış merkez ülkelere bağımlı olan ülkelerdir. Merkez ve çevre ülkeler kapitalist değerler ve ekonomik zorunluluklar sistemi çerçevesinde, karşılıklı olarak birbirlerine bağımlıdır. Merkez – çevre kuramına göre çevre olarak konumlandırılan ve adlandırılan ülkeler, merkez ülkeler için vazgeçilemeyecek önemde ve merkez ülkelerin sürekli kapitalist gelişimi içinde pek çok bağlamda ihtiyaç duyulan bir konumdadırlar. Kurulan bağımlılık sistemi içinde, merkez ülkeler ucuz işgücü, hammadde ve üretilen mamul malın pazarlanması için çevre ülkelere ihtiyaç duymaktadırlar. Çevre ülkelerden gelen hammadde, yine çevre ülkelerden gelen ucuz işgücüyle işlenmiş düşük maliyetli bu ürünler ülke içinde tüketilmekte ya da diğer ülke pazarlarına ihraç edilerek kapitalist sisteme bir geri dönüşüm sağlamaktadır. Kuramın temel işleyişi çerçevesinde, merkez ülkeler var olan kapitalist birikimlerini geliştirmek ve mükemmelleştirmek için çevre ülkelere ihtiyaç duyarlar. Çevre ülkeler de, kapitalist gelişimlerini tamamlama ve ekonomik refahlarını yükseltmek amacıyla merkez ülkelerle bu tip bir ilişki sistemine dahil olmaktadır (Wallerstein, 2004: 45).

1.2.2. “İlişkiler Ağı” Kuramı

İlişkiler ağı kuramı temelini, göçmenlerin gittikleri yerde kurdukları sosyal ağların varlığı ve bu ağların, süre giden karşılıklı göçler üzerine olan etkisi oluşturmaktadır. Bu ağlar hemen her tür sosyal temele ve değişkene bağlı olarak kurulmuş, güçlü ve zayıf ağlar olabilir. Abadan-Unat ise bu ağları daha genel bir bakış ile şöyle tanımlamaktadır: “Göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır” (Abadan-Unat, 2002: 18). Bu ağın içeriği kendini geliştirerek farklı alanlara kaymakta ve ağ daha karmaşık hale gelmektedir. Bu durumun en güzel örneği Almanya’ya göç eden Türk işçilerin kurduğu göçmen ilişkiler ağında görülebilir. İlk dönemlerde ağın içeriği Türkiye’den Almanya’ya göç edenlerin uyum sağlamasını kolaylaştıran, iş ve kalacak yer bulma gibi öncelikli durumlara yönelikken, günümüzde, hala bu öncelikli durumların varlığının yanında ekonomik ilişki ve Almanya siyasetinde etkin olma gibi noktalara da kaymıştır (Kaya ve Kentel, 2005: 7).

1.2.3. “Göç Sistemleri” Kuramı

Göç sistemleri kuramına bakıldığında, bu kuramda göç sistemlerindeki süreçler üzerine yoğunlaşıldığı görülmektedir. Gerçekleşen hareket, yani göç, içinde birçok olay silsilesini barındıran aktif bir süreçtir (Boyd 1989: 641). Göçmen ilişki ağları ve var olan bu sosyal ağların içeriği sayesinde göç edilen yeni ülkedeki hayata, göçmenlerin yumuşak ve uyumlu bir geçişinin olduğu da görülmektedir. Göçmenleri uyuma götüren temel süreçlerden biri de okul sürecidir. Göçmen ağın varlığı ve etkisiyle, göçmen çocukların erken bir dönemde okulla buluşması, göçmen – göç edilen yer bütünleşmesinin eğitim süreciyle etkileşimi açısından büyük önem taşır. Bu önem, göçmen ağlarıyla birlikte geliştirilen bazı değerlerin, göçmenleri ve göçmen ailelerini de etkilemesinde yatar.

Almanya'ya olan Türk göçü üzerine çeşitli disiplinlerce sayısız çalışma gerçekleştirilmiştir. Fransa'ya göç eden Türkler, Almanya'dakilere kıyasla sayıca çok daha az olmasına karşın, Fransa'nın Batı Avrupa'ya göç konusunda ikinci sırada yer alması, buradaki göç çalışmalarını önemli kılmaktadır. Fransa'daki Türk göçü incelemelerinin Almanya incelemelerine nazaran nitel ve nicel farklılıklar gösterdiği düşünülmektedir. Örneğin, Almanya'da göç üzerine çalışan bir araştırmacının, iş piyasaları ve emek pazarı etrafında işçi göçüne dikkat etmesi gerekirken, Fransa'da göç çalışan bir araştırmacının, Afrika'daki kolonileşme ve sömürgecilik tarihi etrafında göçü ele alması gerekmektedir.

Bu tezin birincil sorunsalı, göçmenlerin göç ettikleri yere uyum sağlamalarında eğitim sürecinin etkisinin ne olduğudur. Göç alan ev sahibi ülkenin dilini öğrenmenin, göçmenlik sürecini nasıl etkilediği de bir diğer temel sorunsaldır. Buradan hareketle, Fransa'da yaşayan Türk göçmenlerin nereden geldiği, göç etmeden önce içinde buldukları toplumun kültürel formlarının, gittikleri toplumun kültürel formlarıyla nasıl etkileşimde bulunduğu, gittikleri yere uyum sağlama konusunda ne derece ve hangi yönde etki yarattığı ayrıca araştırılacaktır. Göçmenlere yönelik uyum, eklemlenme ve asimilasyon gibi sosyal politikaların izlenmesi açısından bu sorunsalların büyük bir önem taşıyacağı düşünülmektedir.

Bu sorunsallar, göç ve eğitim olgusunun kuramsal arka planının belirlenmesi ve buradan hareketle “neden göç edildiği” ya da “göç edildikten sonra neden geri dönüldüğü” gibi soruların yanıtlanması açısından ayrıca önemlidir. Örneklem alanı olarak belirlenen Fransa'nın göç ile ilgili deneyimlerinden hareketle, Fransa'daki göç dalgaları, Türkiye'den Fransa'ya olan göç ve Fransa'nın göçe yönelik tutumu, oradaki sosyal, politik ve ekonomik dinamikler göz önünde bulundurularak analiz edilecektir.

1.3. Fransa’da Göç Süreci

Fransa, 2. Dünya Savaşı sonrasında yaralarını sarabilmek amacıyla yabancı işgücü ihtiyacıyla karşı karşıya kalmış, buna bağlı olarak, 1950’lerin ortalarından 1970’lerin başlangıcına kadar, aktif bir şekilde göçmen işçi alan bir ülke haline gelmiştir. Ayhan Kaya, savaş sonrasında göçle ilgili olarak yapılan tartışmaların sadece bir bölümünün, işgücü ihtiyacına değindiğinden ama genel olarak nüfus artışı ihtiyacı etrafında yoğunlaştığından bahseder. Kaya’ya göre, ikamet iznini çalışma izninden bağımsız hale getirmek, hükümetin iş arayanlara ve ailelerine kapılarını açmış olduğu anlamına gelmektedir. Bu uygulama, göçmenlerin kendilerini geçici olarak ikamet eden işçilerden ziyade kalıcı yerleşimciler olarak görmelerini sağlamıştır. Etnik kotalar konulmamasına rağmen, Fransız hükümetleri Afrikalı ya da Asyalı göçmenlerden çok, mümkün olduğunca eski kolonilerinden gelen göçmenlerle birlikte Avrupalı göçmenleri teşvik etmiştir. Cezayirli, Portekizli, Faslı, İtalyan, İspanyol, Tunuslu ve Türk işçiler sıra ve sayı bakımından birbirini izlemiştir. İlk olarak, genellikle “pieds-noirs” olarak bilinen, Cezayir’de yaşayan Fransız uyruklular Fransa’ya sığınmış, daha sonra bunları Cezayir Bağımsızlık Savaşı’nda Fransızların yanında savaşan Cezayirli (harkiler) izlemiştir. Fransa’nın yenilgisinden sonra, Fransız müttefiklerinin çoğu Cezayir milliyetçileri tarafından idam edilmiş, fakat pek çoğu da Fransa’ya kaçmayı başarmıştır (Kaya ve Kentel, 2005: 17-18).

1962 yılında Cezayir’in bağımsızlığını kazanmasıyla beraber, iki devlet, Paris, Lyon ve Marseille’de Cezayirli nüfusun yoğunlaşmasına yol açan bir işgücü anlaşması imzalamış, ardından İspanyollar, Portekizliler, İtalyanlar, Faslılar, Tunuslular ve Türkler de, daha az sayıda olmak üzere, bunları takip etmiştir. Fransa’da göçmen işçilerin istihdamı sürecine muhafazakar Valéry Giscard d’Estaing hükümeti tarafından 1974’de son verildiyse de, Kuzey Afrika, Orta Afrika ve Türkiye gibi bölgelerden göç, aile birleşimi ve ülkeye turist olarak gelenlerin yasadışı olarak kalmaları biçiminde devam etmiştir (Kaya ve Kentel, 2005: 17-18).

1.3.1. Zorunlu Uyum (Asimilasyon)

Zorunlu uyum veya asimilasyon, Semra Somersan'ın tanımlamasıyla, toplumdaki çeşitli azınlık grupların zaman içinde, kültürel olarak çoğunluğa benzemesi ve devlet politikaları ile bu yönde zorlanması anlamına gelmektedir (Somersan, 2004: 87). Asimilasyon süreci içinde, azınlık konumundaki insanlar (ister yerli halklar, isterse sonradan gelen göçmenler olsun) giyim kuşamlarını, değerlerini, dinlerini, dillerini ve hatta davranış ve tutumlarını zaman içinde, egemen çoğunluklara uyum sağlayacak şekilde kısmen değiştirebilmektedir.

1.3.2. Chicago okulunun çalışmalarında sosyal asimilasyon

Chicago okulunun çalışmalarında genel olarak, yabancı bir ülkeye göçün sonucunda, anavatandaki grup üyelerini birbirine bağlayan tüm toplumsal bağların çözülmesine yol açan kopuşun önemine değinilmiştir. Bu nedenle, eğer göç edilen ülkenin toplumu, kolektif bir yaşamın kendi ülkelerinde göçmenler tarafından tekrardan kurulmasına olanak verirse, asimilasyonun gerçekleşeceğinden bahsedilmektedir. Chicago okuluna göre, gerçek asimilasyona götüren ilk adım, göçmenin terk ettiği ortamın, yerel toplumsal ilişkilerin canlandırılmasından hareketle, yeni ülkede tekrar kurulmasından geçer (Toplum Bilim, sayı 17, 2003: 16).

Chicago Okulu, asimilasyon yaklaşımlarını, özellikle ırk konusu üzerinde durarak zenginleştirmiştir. Örneğin, Robert Park için, siyahların Amerikan toplumuyla bütünleşmesi, deri rengine bağlı farklılıkların görünürlüğünden dolayı özgün sorunlar ortaya çıkartmaktadır. Park, göçmenlerin, “iç” dünyalarında kendi kültürlerini korumakla beraber, egemen normlara uyumun dışsal göstergelerini (dil, giysi) çok çabuk benimsediklerini söyler. Fakat farklılıklarını saklama olanağı olmayanların (dışarıda beyaz, içerde siyah olma gibi) bu stratejiden

faydalanamadıklarını; dolayısıyla “deri renginin” asimilasyonu engelleyen, ama kendilik bilincini geliştiren bir “ırksal üniforma”ya dönüştüğünü belirtirler (Toplum Bilim, sayı 17, 2003: 17).

1.3.3. Emile Durkheim’in Kurumsal Yaklaşımı

Farklı yollar izleseler de, Durkheim, W. Thomas veya R. Park ile aynı soruya, “Nasıl bir birey ya da bir toplumsal grup, egemen grupla aynı kültüre yani aynı geçmişe sahip olmaksızın, asimile olabilir?” cevap aramışlardır. Durkheim’in “mekanik dayanışma” adını verdiği, etnik dayanışma, yerel geleneğin gücü ve doğrudan kültürel aktarım biçimleri (aile, çocuk) üzerine kurulu dönem, artık geride bırakılmış bir toplumsal durumu yansıtmaktadır. Endüstriyel ve ulusal toplumların ortaya çıkışıyla, küçük yerel topluluklar arasındaki etkileşim devam etse de, artık toplumsal bağın temelini oluşturmaz. İşbölümünün dallanıp budaklanması, taşımacılıktaki gelişmeler ve ulusun ortaya çıkışı, bireylerin ister istemez, öncekine oranla çok daha geniş bir düzlemde geçen toplumsal ilişkiler içinde yer almalarına ve tanımadıkları milyonlarca bireyle ilişkiye girmelerine yol açmıştır. Çağdaş topluma özgü “organik dayanışmanın” başarısında hukukun temel rol oynaması bundan kaynaklanır: İnsanları birbirine bağlayan, bu bağdır. Hukukun her yere “burnunu sokması”, sanayileşmenin insanların hareketliliğini öngörmesi (örneğin; köyden kente göç), modern uluslarda, tüm bireyleri potansiyel olarak “köksüzleştirmiştir”; çünkü bireyler, onları önceden birincil gruplara, atalarına, doğum yerlerine bağlayan köklerinden kopmuşlardır. Birey artık birincil bağlılıkları tarafından değil, onu devlete bağlayan çoklu yolların kesişiminde işgal ettiği yer, sosyal işbölümü içindeki işlevi tarafından sosyalleştirilir (Toplum Bilim, sayı 17, 2003: 18).

1.4 Türkiye'den Dışarıya Göç

- Çok-kültürlü bir toplumda bütün kurumların farklılıkları temsil etmesi gerekir. Örneğin, süregelen ırkçılık nedeniyle, Amerika'da zenci kurumları zorunludur. (Scott, 1998; akt. Yalçın, 2001: 72)

- Post-modern düşünce, otoriteler yerine bireysel dışavurumculuğa önem verir ve tehditkar olmaması koşuluyla bütün farklı kültürlerden gruplara karşı hoşgörülüdür (Inglehart, 2000; akt. Yalçın, 2001: 72).

Cemal Yalçın bu iki anekdotla, post-modern yaklaşım ve çok-kültürcülük geniş bakış açılarının olgu ve olayları açıklayan modernlik anlayışıyla çelişmekte olduğunu ve farklı kültürler için yeniden tanımlamalar yapılması gerektiğini iddia etmektedir. Günümüzde çok-kültürcülüğün, bir ülkede yaşayan farklı kültürlerden grupların farklılıklarını eşit şartlar altında koruması ve diğer gruplarla eşit şartlarda yaşaması şeklinde anlaşıldığını belirtmektedir (Yalçın, 2001: 72).

Türklerin dış göç süreci, geçmişi itibariyle uzaklara gitmeyen bir oluşumdur. II. Dünya Savaşı sonrası, Batı Avrupa ülkelerinin Marshall yardımının da etkisiyle içine girdikleri hızlı ekonomik gelişme onları işgücü bulma sıkıntısıyla baş başa bırakmıştır. Bu durum koloni ilişkisi olanları eski kolonilerinden, olmayanları ise daha az gelişmiş ülkelere faal nüfus fazlalarını istemeye yöneltmiştir. 1960'a kadar Türkiye bu resmin içinde yer almazken 1960'lı yıllarla birlikte önce Almanya, ardından da diğer ülkelerin talepleriyle yurtdışına işçi göndermeye başlamıştır. Sonraki yıllarda bu göçün her türlü engellemeye karşın, şekil değiştirerek korkunç bir hızla artarak devam etmesi, günümüze gelindiğinde yaklaşık dört milyon Türkün yurtdışında yerleşmesine kaynaklık etmiştir.

Türkiye’den dışa göç 40 yıllık süreç içerisinde ele alındığında, bazı önemli özellikler ortaya çıkmaktadır. Örneğin Almanya’ya giden ilk kuşak işçiler misafir işçi statüsüne tabi tutulduklarından, bunların Alman toplumuna uyum sorunları ve kendi kültürlerini devam ettirmeye ilgili sorunları hemen hemen hiç ele alınmamış ya da yeterince önem verilmemiştir. Yurtdışında bulunan işçiler geri dönme fikrini belirsiz bir geleceğe ertelleyip ailelerini yanlarına almaya başladıklarında, bu sorunların önemi daha da belirginleşmiştir. Sürekli yerleşme eğilimi, bazı Batı Avrupa ülkelerinin göçmen yasalarının ortaya çıkardığı zorluklar nedeniyle birçok problem yaratmıştır. Sadece Türkler değil, diğer ülkelerden gelen göçmen gruplar da ülke içerisinde göçmenlik statüsünden kültürel anlamda azınlık statüsüne geçmiş olsalar bile, kendilerini yerli toplumla eşit seviyede ifade etmeye yönelik haklardan uzun süre mahrum kalmışlardır. Yaşadıkları ülkelerde özellikle dayanışma ve çeşitli ihtiyaçlarını rahatça giderebilmek için bir arada yaşama isteği Türklerin yoğun olarak yaşadığı mahalleler ve kentler ayrımını doğurmuş yaratılan ağlar Türk varlığını daha keskin hatlarla ortaya koymuştur (Glebe, 1997; Kempen, 1997; akt. Yalçın, 2002: 53).

Türk dış göçü diğer Akdeniz ülkelerinde gözlemlenen yoğun işgücü hareketlerinde olduğu gibi tek başına bir örnek olay olarak ele alınamaz. Bu demografik olguya zengin ve fakir ülkelerin gelir düzeyleri arasındaki farklılık ve “Avrupa’nın güneyi” konusunda ortaya çıkan yeni yorumlar açısından bakmak gerekir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı’nı izleyen 50’li yıllarda bu yeni “Güney Avrupa” coğrafyasında şu ülke kümelerini görmek mümkündür:

a. Klasik Güney Avrupa ülkeleri: Portekiz, İspanya, Güney İtalya, Yunanistan.

b. Türkiye ve Yugoslavya: Bunlardan ilki Osmanlı İmparatorluğu’nun tasfiyesinden sonra kendi iradesi ile ulusal sınırlarını belirlemiş, diğeri ise iki imparatorluğun çözülmesinden sonra bir bağımsız devlet olarak ortaya çıkmıştır.

c. Üçüncü kümede farklı Avrupa ülkelerinin sömürge yönetimi altında kalmış olan ülkeler göze çarpmaktadır: Cezayir, Fas, Tunus, Suriye ve Lübnan Fransa; Kıbrıs, İsrail, Irak, Ürdün ve Mısır İngiltere; Libya ise İtalya'nın egemenliğine tabi olmuştur (Nikolinakos, 1975; akt. Abadan-Unat, 2002: 38).

Avrupa'da hızlanan endüstrileşme hamleleri yukarda saydığımız çevre ülkelerin artan işgücü yardımı ile gelişmiştir. Böylece 50'li yıllar boyunca daha sonraları Avrupa Birliği'nin ekonomik belkemiğini oluşturacak olan yeni yapı, Avrupa kapitalizminin çehresini değiştirmiştir. Avrupa kapitalizmi önce sermayenin merkezileşmesine, daha sonra uluslararası bir karaktere bürünmesine, nihayet daha yüksek karlar sağlayabilecek olan, Avrupa'nın dış çevresinde yer alan ülkelere doğru akmasına yönelmiştir.

Böylece 1956'da Roma Antlaşması ile hukuksal varlığına kavuşan Avrupa Ortak Pazar ülkeleri - 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Birleşik Amerika ve Kanada'da görüldüğü üzere - gerçek bir "göç" bölgesi haline geldiler. Bu ekonomik genişlemenin işgücü gönderen ülkelerin yararına olacağı ileri sürülmüştü. Yurtdışına işgücü göçünün, bir yandan bu ülkelerdeki yüksek oranlarda istihdam açığı ve hızlı kentleşme olgularının birlikte oluşturdukları sosyal gerilimi azaltacağı, istihdam olanaklarındaki darlığı hafifleteceği, diğer yandan da ödemeler dengesindeki açığı kapatmak için büyük ihtiyaç duyulan döviz sağlayacağı sanılmaktaydı. Oysa daha sonraki yıllarda, bu varsayımların olaylara pembe gözlükle bakmanın dışında fazla bir değeri olmadığı anlaşılacaktı. Johan Galtung'un işaret ettiği gibi "asimetrik" (bakışsız) etkileşim, belirli tipteki bir işbölümü ile gelişen ülkeler arasındaki ilişkileri belirlemektedir. "Merkez uluslar" kendi işgücü kaynaklarının gitgide daha yüksek düzeyde bir eğitim düzeyine ulaşmasını ve üstün nitelikler kazanmasını ararken, "çevre uluslar" hammadde sağlamak ve diğer ülkelerin mallarına pazar oluşturmakla yetinmişlerdir. Bu nedenle kendi artan işgüçlerini, daha doğrusu istihdam olanağı bulamadıkları insan kaynaklarını gelişmiş ülkelere ihraç etmeyi hedef edinmişlerdir. Bu durum gönderen ülkeler aleyhine "yeni bir bağımlılık"

ilişkisi yaratmakta, işsizliğin, yoksullaşmanın ve az gelişmişliğin sürdürülmesine yol açmaktadır.⁷ Göçmen işçilerin tasarruflarını kendi ülkelerine göndermeleri endüstrileşmeyi bağımlı bir duruma getirmekte ve az gelişmişlik sarmalının kırılmasını engellemektedir. Günümüzde kendini olanca yoğunluğuyla duyuran küreselleşme olgusu bu dengesizliği büsbütün artırmaktadır (Abadan-Unat, 2002: 38).

Türklerin dış göç deneyimi, çok da eskilere dayanmayan bir süreçtir. 2. Dünya Savaşı sonrası, Batı Avrupa ülkelerinin Marshall yardımının da etkisiyle içine girdikleri hızlı ekonomik gelişme, onları işgücü bulma sıkıntısıyla baş başa bırakmıştır. Bu durum koloni ilişkisi olanları eski kolonilerinden, olmayanları ise daha az gelişmiş ülkelere faal nüfus fazlalarını istemeye yöneltmiştir. 1960'a kadar Türkiye bu tablonun içinde yer almazken, 1960'lı yıllarla birlikte önce Almanya, ardından da diğer ülkelerin talepleriyle yurtdışına işçi göndermeye başlamıştır. Sonraki yıllarda bu göçün, her türlü "engelleme" politikasına karşın şekil değiştirerek büyük bir hızla devam etmesi; günümüze gelindiğinde, yaklaşık dört milyon Türk'ün yurtdışında yerleşmesine kaynaklık etmiştir. 2000 yılının verilerine göre, Batı Avrupa ülkelerinde bulunan Türklerin toplam sayısı dört milyon civarında olduğu görülmektedir. 31.12.2006 tarihi itibarıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre yurtdışındaki T.C. vatandaşlarıyla ilgili sayısal bilgiler aşağıda belirtilmiştir:

Tablo 1. Yurtdışındaki T.C. Vatandaşlarıyla İlgili Sayısal Bilgiler

ÜLKE ADI	Vatandaş sayısı	Çalışan vatandaş sayısı	İşsiz vatandaş sayısı
F. Almanya	1.738.831	461.753	176.192
Fransa*	423.471	92.992	21.275
Hollanda*	364.333	104.000	13.000
A.B.D.*	250.000	114.000	--
İngiltere	52.893	22.458	4.279
K.K.T.C.	31.977	--	--
Avusturya	113.635	52.839	9.381
S.Arabistan	120.000	115.000	--
İsviçre	73.861	34.200	3.678
Avustralya	64.500	30.250	5.000
Danimarka*	54.859	23.774	4.406
Yunanistan*	48.880	3.563	--
Kanada	41.000	29.000	--
Belçika	39.664	15.155	6.067
İsveç	63.580	5.000	1.500
İsrail	30.000	6.000	--
Rusya Fed.	22.808	22.808	--
Norveç	15.356	--	473
Azerbaycan	16.000	11.000	--
İtalya	14.124	6.414	--
Romanya	12.000	3.200	--
Kazakistan	9.593	4.472	--
Lübnan	7.748	188	--
Finlandiya	7.000	--	--
Türkmenistan	7.000	6.170	--
Japonya	6.309	1.300	--
Bir.Arap Emirlikleri	5.484	2.650	--
Afganistan	4.500	4.500	--
Kırgızistan	3.380	1.967	--
Kuveyt	3.260	2.730	--
Dubai	3.000	2.650	--
Polonya	2.500	1.586	--
Ürdün	2.500	1.400	--
Suriye	2.350	946	--
Libya	1.350	1.230	--
Diğer	35.375	20.311	--
TOPLAM	3.693.121	1.205.506	245.251

(Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2006:18.)

(*) : Çifte uyruklu vatandaş sayısı dahildir.

(--) : Veri mevcut değildir.

Conseil Français Des Associations d'Immigres de Turquie (Fransa Türkiyeli Göçmen Dernekleri Konseyi) bulgularına göre, Fransa'ya Türk göçünün ilk dönemi 1970'li yılların başında, Fransa'ya doğru olan genel göç dalgasının yükselişle başlar. Burada söz konusu olan, bekar ya da evli genç erkeklerin, çalışmak için yurt

dışına gitmesidir. Göç projesi, para biriktirip en kısa sürede vatana geri dönülmesini kapsamaktadır. Bu evre, işçi dövizlerinin Türkiye'ye gönderilmesi ve gönderilen paranın Türkiye'de biriktirilmesiyle belirlenmektedir. İkinci dönem, aile birleşimleriyle başlar. 1980'li yıllarda kadın ve çocukların Fransa'ya gelmelerine paralel olarak, topluluğun ihtiyaçlarına cevap vermeye yönelik kurulan küçük esnaf ve derneklerle, bu göçmen toplumu "yerleşme" evresine yavaş yavaş geçmeye başlar. Göçün bu dönemini belirleyen en önemli faktör olarak, Fransa'daki tüketim sürecine katılımın artması gösterilmektedir. Üçüncü dönem ise, 1990'lı yılların başlarından itibaren göç etmiş toplumun bugünkü halini belirler. Yatırım ve sermaye gönderiminin Türkiye'ye yönelik olduğu önceki dönemlere zıt olarak bu dönemde, göçmenlerin emlak yatırımları ve şirket kurma girişimleri başlamıştır. Sonraki nesillerinin işsizlik riskini önlemek için aile şirketleri kurulmuş ve buralarda işe girmeye başlanmıştır (http://www.cfait.org/_immigration/analyse/68_CFAIT_firat.pdf).

1960'larda ve 1970'lerin başında, Avrupa devletlerinin işgücü eksikliklerini gidermek için başlattıkları misafir işçi programlarıyla Türkiye'den büyük çaplı bir göç dalgası yaşanmış, geçici olarak istihdam edilen Türk işçilerinin çoğu geldikleri ülkelerdeki büyük kentlere yerleşmişlerdir. O günden bugüne göç politikaları sıkılaştırılmıştır.

BM Nüfus Dairesi, World Population Prospects: the 2002 Revision verilerine göre Türkiye'den AB ülkelerine göç hareketleri de belirgin olarak azalmış; aile birleşmeleri ya da evlilik nedeniyle göç ile 1980 askeri darbesi ve Kürt sorununa bağlı sığınmacılarla sınırlanmıştır. Türk göçmenlerin büyük kısmı, Anadolu'nun kırsal alanlarından gelen vasıfsız işçilerden oluşmaktaydı ve kırsal alandan kente gelmenin zorluklarının yanı sıra kendi vatanlarından yabancı bir ülkeye gelmenin de güçlükleriyle çifte şok yaşamışlardır. Çoğunun, geldikleri ülkelerin toplumlarına uyum sağlamada yaşadıkları zorlukların nedenlerinden biri bu olarak kabul edilmektedir.

Öncül göçmenler aracılığıyla sonradan göç edeceklerin gidecekleri yerlerin belirlenmesi, “tanıdıkların” etkisiyle gerçekleşmiş, Türk göçmen nüfusu belirli bölgelerde çok yoğunlaşmıştır; hatta hemşerilik ilişkilerine göre yerleşim öbekleri oluşmuştur (örneğin, Fransa’daki Vierzon kasabası, Kayseri’nin Develi ilçesinden göç etmiş vatandaşların yoğun olduğu bir kasabadır). Özellikle ilk nesil işçilerin bu etkenlerle birlikte yaşadıkları ekonomik ve sosyal tecrit duygusu, aile-odaklı etnik ve dinsel gruplaşmalara, anadilin korunmasına, dinsel inanç ve kültürel geleneklere yoğun bağlılığa neden olmuştur.

Almanya’da yaşayan büyük Avrupalı Türk topluluğunun deneyimi, göçmenlerin homojen bir grup olmadığını ve tutumların önemli farklılıklar gösterdiğini açıkça ortaya koymaktadır. Almanya’daki pek çok Türk yeni vatanlarının siyasi, ekonomik ve sosyal sistemlerine uyum sağlamada istekli davranmışlardır. Üçte biri vatandaşlık almıştır; birçoğu da başvurmayı planlamaktadır.

Yıllar içinde, Avrupalı Türklerin oluşturduğu orta sınıf, hizmet, turizm, catering, telekomünikasyon ve inşaat sektörlerinde girişimciliğe başlamıştır. Bir kısmının siyasi partilerle bağları vardır ve bu partilerin yerel ve ulusal düzeydeki faaliyetlerine katılmaktadırlar. Genel olarak bütünleşme, ikinci ya da üçüncü kuşağın tam uyum sağlaması ile gerçekleşir ve bu uyum, yerel dile hakimiyet, daha üstün okul başarısı, sosyo-ekonomik seviyede yükselme, ‘karma’ evliliklerde artış, doğum oranında düşüş ve dini uygulamada azalma gibi göstergelerle ölçülebilmektedir. Birçok Avrupa ülkesinde, Türk toplumunun uyum kapasitesi, kaç göçmenin uyum sağladığıyla değil, kaçının sağlamadığıyla değerlendirilmektedir (BM Nüfus Dairesi, World Population Prospects: the 2002 Revision: 31).

Türkiye’nin AB üyeliğinin göç üzerindeki şu anki etkisini tahmin etmek kolay değildir. Bu konudaki belirleyici etkenler, Türkiye ve AB’deki demografik

gelişmeler, ülke içindeki ekonomik durum ve nispi gelir düzeyleri, ekonomik fırsatlar ve iş imkanlarının varlığı, yabancı ülkelerin iş gücü talebi ve gelecek yıllarda Avrupa ülkelerindeki göç politikalarının gelişimidir. Komşu ülkelerden Türkiye'ye göç ve buna bağlı olarak Türk mevzuatındaki gelişmeler de önem kazanabilir.

Daha önceki genişleme turlarında olduğu gibi, Türkiye'yle de geçiş dönemi müzakere edilmesi ve insanların serbest dolaşımının katılımdan sonraki yıllara ertelenmesi olasılığı söz konusu olabilir. Ayrıca, Türkiye'deki doğum oranı son yıllarda çok azalmıştır. Toplam doğurganlık oranı (kadın başına çocuk sayısı) 1970'lerde %3,5 iken bugün %2,5'e gerilemiştir ve ekonomik refah arttıkça bu oranın daha da azalması beklenmektedir. Son BM rakamlarına göre, aynı eğilim %1,4'e inen nüfus artış hızında da görülmektedir (BM Nüfus Dairesi, World Population Prospects: the 2002 Revision: 32).

BM Nüfus Dairesi tahminleri, Türkiye'den gelecek göç potansiyeli konusunda büyük farklılıklar göstermektedir; yine de en sık yapılan tahmin uzun vadede 2,7 milyon insanın göç edebileceği üzerine yoğunlaşır. Bu rakam, AB'nin toplam nüfusunun sadece % 0,5'ine tekabül etmektedir. Ancak, göçmenlerin AB üyesi ülkeler içinde eşit dağılmayacağı; zaten büyük Türk nüfusu olan Almanya gibi ülkelerin göç dalgasının çoğunu alabileceği düşünülmektedir. Gelecekte göç edecek Türklerin büyük olasılıkla daha profesyonel ve iyi eğitilmiş kesimlerden olacağı ve dolayısıyla geçmişte vasıfsız göçmenlerle yaşanmış uyum sorunlarının azalacağı düşünülmektedir.

Tablo 2'de Türkiye ve bazı seçilmiş AB ülkelerindeki demografik gelişmelerle ilgili tahminler gösterilmektedir. Sayılar, Avrupa ülkelerinde azalmakta olan nüfus göz önüne alındığında, Türkiye'den gelebilecek nispeten mütevazı bir göçün sadece sürdürülebilir olmakla kalmayacağına, aynı zamanda Türkiye'nin üyeliğinin olumlu ekonomik etkilerinden biri olabileceğine işaret etmektedir.

Tablo 2. Bazı Avrupa Ülkelerindeki Nüfus İstatistikleri

Toplam nüfus 2003, 2015, 2025, 2050 (bin olarak)				
	2003	2015	2025	2050
Türkiye	71 325	82 150	88 995	97 759
Almanya	82 467	82 497	81 959	79 145
Fransa	60 144	62 841	64 165	64 230
İngiltere	59 251	61 275	63 287	66 166
İtalya	57 423	55 507	52 939	44 875
İspanya	41 06	41 167	40 369	37 336
Polonya	38 587	38 173	37 337	33 004
Romanya	22 33	21 649	20 806	18 063
Hollanda	16 149	16 791	17 123	16 954
AB 25	454 187	456 876	454 422	431 241
AB 28 (Türkiye dahil)	555 743	567 842	570 832	552 318
Türkiye'nin AB 28'e oranı (%)	12%	14.4%	15.5%	17.7%

(BM Nüfus Dairesi, World Population Prospects: the 2002 Revision)

1.4.1 Fransa'daki T.C. Vatandaşlarına Dair Demografik Bilgiler

2000 yılında Fransa'da ortalama 300.000 olan Türk göçmenlerin sayısı 2006'ya gelindiğinde yaklaşık olarak 420.000'e ulaşmıştır. Öte yandan Fransa'daki diğer yabancı göçmenlerin oranlarında azalma görülmektedir. Tablo 4'e bakıldığında, 31 Aralık 2006 tarihinden itibaren ikamet iznine sahip göçmenlerin birbirleriyle olan demografik oranlarında Türk göçmenlerin, Fransa'nın eski sömürgelerinden olan Tunus'un Fransa'da yaşayan vatandaşlarını sayıca geçtiği görülmektedir.

Tablo 3. Fransa'da yaşayan Türklerin, 2005 – 2006 yılları arası Fransa'nın toplam nüfusuyla ve Fransa'da yaşayan diğer yabancı göçmenlerle olan oranı

Aralık 2006		
Genel	Yabancı	Türk
63.400.000	3.151.865	423.471

Aralık 2005		
Genel	Yabancı	Türk
62.900.000	3.282.302	405.510

Tablo 4. T.C. Vatandaşlarının ve Yabancıların Yerleşim Bölgelerine Göre Dağılımı (*)

(31 Aralık 2006 tarihi itibariyle ikamet iznine sahip olanlar)

Bölge	Türk	Toplam yabancı
Alsace	23.077	106.370
Aquitaine	3.367	89.454
Auvergne	3.361	35.676
Basse Normandie	2.658	19.967
Bourgogne	4.416	50.663
Bretagne	4.343	39.086
Centre	9.209	83.285
Champagne Ardenne	3.509	42.679
Corse	9	19.614
Franche Comté	7.740	45.087
Haute Normandie	3.324	45.814
Ile de France	48.840	1.291.831
Languedoc Roussillon	3.417	119.910
Limousin	2.217	18.217
Lorraine	12.215	103.465
Midi Pyrenées	2.259	97.144
Nord Pas de Calais	2.626	114.135
Pays de la Loire	3.394	47.513
Picardie	4.098	54.598
Poitou Charentes	779	25.554
Provence Alpes Cote d'Azur	6.503	302.197
Rhone Alpes	33.629	330.599
Guadeloupe	5	19.506
Martinique	4	5.587
Guyane	1	27.120
Reunion	8	7.147
St. Pierre et Miquelon Mayotte	-	14
Toplam	185.008	3.142.232

(İçişleri Bakanlığı, 2006)

(*) Bu sayılara, 18 yaşından küçükler (16-18 yaş arası olup çalışanlar hariç) ve Fransız vatandaşlığını alan T.C. vatandaşları dahil değildir.

Tablo 5. T.C. Vatandaşlarının Diğer Yabancılarla Sayısal Mukayesesi
(31 Aralık 2006 tarihi itibarıyla ikamet iznine sahip olanlar)

Ülkesi	Toplam	%
Cezayir	559.354	16,75
Portekiz	504.440	15,11
Fas	472.078	14,14
Türkiye	185.008	5,52
İtalya	175.257	5,25
Tunus	169.863	5,09
İspanya	142.073	4,26
İngiltere	72.031	2,16
Almanya	65.984	1,98
Belçika	62.425	1,87

(İçişleri Bakanlığı, 2004)

Tablo 6. Fransa'ya Giden T.C. Vatandaşlarının Sayısı

Fransa'ya gidenler	2006	2005
Aile birleştirilmesi kapsamında	2.113	2.401
Ailevi ve özel yaşam kapsamında	4.569	5.361
Daimi çalışma amacıyla	449	629
Öğrenci	499	533
Geçici süreyle çalışma amacıyla	194	100
Toplam	7.824	9.024

(ANAEM)

Fransa'ya 2005 – 2006 yıllarında giden T.C. vatandaşlarının, göç etme amaçlarına göre dağılımı incelendiğinde, sadece “geçici süreyle çalışma” amaçlı gidenlerin sayısında bir artış görülmektedir (%94'lük bir artış). Göç edenlerden “aile birleştirilmesi” kapsamındakiler ve “öğrenci” statüsündekiler için sayıca önemli bir azalma görülmezken, “ailevi ve özel yaşam” kapsamında ve “daimi çalışma” amacıyla Fransa'ya gidenlerin oranlarında göze çarpan bir azalma görülmektedir.

Tablo 7. İstihdamla İlgili Bilgiler

31.12.2004 tarihi itibariyle Çalışan Türk Kökenlilerin Sayısı	
Erkek	102.091
Kadın	82.213
Toplam	184.394

(İçişleri Bakanlığı, 2004)

Fransa'da çalışmakta olan Türk kökenli vatandaşların %44'ünü kadınlar, %56'sını erkekler oluşturmaktadır.

1.4.2. Serbest Çalışan T.C. Vatandaşlarıyla İlgili Bilgiler

Serbest çalışan T.C. vatandaşlarıyla ilgili sayısal bilgiler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca temin edilememiştir fakat 2005 – 2006 yılı raporunda Fransa'daki T.C. vatandaşlarının kendi iş yerini kurma konusundaki girişimci yapısından bahsedilmiştir. Buna göre, Paris ve çevresinde (Ile de France) hazır yemek türü diye isimlendirilen yerlerin (dönercilik, kebabçılık) yaklaşık %40'ının, inşaat sektörünün önemli bir kısmının ve tadilat terzihanelerinin büyük bir kısmının oradaki T.C. vatandaşları tarafından işletildiği ifade edilmiştir. Rapora göre, bu tespit, Fransa geneli için de, oran farklılıklarıyla birlikte, benzerlik arz etmektedir. Fransa genelinde kendi hesabına çalışan T.C. vatandaşlarının aktif nüfus içindeki oranının %10 - %30 arasında değiştiği belirtilmektedir (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü. 2007: 123).

Tablo 8. Ortalama Aylık Kazançlar - Nisan 2005 (Avro)

Ekonomik faaliyet	Erkek	Kadın	Ortalama
Tarım dışı sektörlerin tamamı	2.380	1.940	2.230
Tarım ve gıda sanayisi	2.050	1.600	1.900
Tüketim malları sanayisi	2.510	1.950	2.240
- Giyim, deri	2.200	1.450	1.650
- Basın, yayın	2.680	2.210	2.500
- Eczane, parfümeri vb.	3.210	2.550	2.870
- Ev eşyaları sanayisi	2.010	1.610	1.870
Otomobil sanayisi	2.340	2.000	2.290
Yedek parça sanayisi	2.530	2.070	2.450
- Deniz, hava ve demiryolu araçları	2.760	2.310	2.700
- Mekanik yedek parça sanayisi	2.210	1.910	2.170
- Elektrik ve elektronik yedek parça sanayisi	3.050	2.120	2.790
Ara mallar sanayisi	2.190	1.720	2.080
- Mineral ürünler sanayisi	2.110	1.770	2.060
- Tekstil sanayisi	1.940	1.460	1.730
- Ağaç ve kağıt sanayisi	2.010	1.690	1.950
- Kimya, kauçuk, plastik	2.370	1.840	2.250
- Metalürji ve metal mamul sanayisi	2.060	1.690	2.000
- Elektrik ve elektronik bileşenleri sanayisi	2.580	1.760	2.290
Enerji	2.870	2.430	2.800
- Yakıt üretimi	3.070	2.770	3.040
- Su, gaz, elektrik	2.830	2.400	2.760
İnşaat	1.940	1.950	1.940
Ticaret	2.240	1.720	2.050
- Otomobil ticareti ve tamiri	2.020	1.710	1.960
- Toptan ticaret	2.570	2.050	2.410
- Perakende ticaret, tamirat	1.830	1.480	1.660
Taşımacılık	2.110	1.930	2.080
Parasal faaliyetler	3.750	2.400	2.060
Emlak işleri	2.580	1.980	2.280
İşletmelere sunulan hizmetler	2.760	2.140	2.530
- Danışmanlık	3.610	2.480	3.170
- Operasyonel hizmetler	1.830	1.700	1.780
- Araştırma ve geliştirme	3.600	2.700	3.270
Bireylere sunulan hizmetler	2.220	1.780	2.050
- Otel ve lokantalar	1.840	1.530	1.720
- Kültür, spor ve eğlence faaliyetleri	3.010	2.270	2.710
- Ev hizmetleri	1.360	1.390	1.370
Eğitim ve sağlık	1.960	1.760	1.830
İdare	2.160	1.910	2.020

(Çalışma, Sosyal İşler ve Dayanışma Bakanlığı)

1.4.3. Eğitim Bilgileri

Tablo 9. Okula Devam Eden Çocukların Sayısı ve Devam Ettikleri Okullara Göre Dağılımı (2006-2007 Öğretim yılı)

Okul çeşitleri	Öğrenci sayısı
Anaokulu ve İlkokul	49.000
Ortaokul ve Lise	20.000
Yüksek Öğretim	2.200
Toplam	71.200

(Türkiye Cumhuriyeti Paris Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği)

Tablo 10. Türk Dili ve Kültürü Sınıflarına Devam Eden Çocukların Sayısı (2004-2005 Öğretim yılı)

Görev Bölgesi	Öğrenci sayısı (İlk ve orta öğretim)
Paris Büyükelçiliği	6.870
Lyon Başkonsolosluğu (Marsilya dahil)	6.516
Strazburg Başkonsolosluğu	6.540
Genel toplam	19.926

(Türkiye Cumhuriyeti Paris büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği)

1.4.4. Türk Derneklerine İlişkin Sayısal Bilgiler

Fransa'da T.C. vatandaşları tarafından kurulan ve T.C. Başkonsolosluklarına bildirimde bulunan derneklerin sayıları, görev bölgeleri itibarıyla aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 11. Fransa'daki Türk Dernekleri Sayısı

Başkonsolosluk bölgesi	Bölgedeki il sayısı	Dernek sayısı
Paris	39	109+2 Üst. Kurul
Lyon	16	103+2 Üst. Kurul
Marsilya	30	40+ -- Üst. Kurul
Strazburg	10	78+1 Üst. Kurul

(Türkiye Cumhuriyeti Başkonsoloslukları)

1.4.5. Eğitim-Öğretim Sezonu Başlangıç Yardımı

Yine ÇSGB'nin raporuna göre, "Okula Başlama Yardımı" (Allocation de la rentrée scolaire) 2006-2007 eğitim-öğretim dönemi için çocuk başına 268,01 Avro olarak belirlenmiş; çocukları 6-18 yaşları arasında olan düşük gelirli ailelere Ağustos'un ikinci yarısından itibaren ödenmeye başlanmıştır.

Yaklaşık 2.800.000 kişinin yararlandığı Okula Başlama Yardımı gelir şartına bağlı olarak, bakmakla yükümlü olunan çocuk sayısına göre yıllık gelir üzerinden belirlenmektedir. Buna göre, 1 çocuk için yıllık geliri net 17.299 Avro, iki çocuk için 21.291 Avro, üç çocuk için 25.283 Avro'nun altında olan aileler faydalanabilmektedir. Üç çocuktan fazla her çocuk için gelir tavanı 3.992 Avro yükseltilmektedir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2007: 131).

1.5. Fırsat Eşitliği ve Uyum Yasası

2005 yılının Ekim ayında banliyölerde yaşanan krizi ve ardından yükselen isyanı Wallerstein, spontane bir sınıf ayaklanması olarak yorumlamış, ve çoğu spontane ayaklanma gibi çok uzun sürmediğini belirtmiştir. Bu isyanın tetikleyicisi, ölen iki gencin "banliyölerde yaşayan, farklı renkten işsiz, eğitimsiz gençler" olarak görülmesinin yol açtığı bu son noktaydı. Gençlerin 27 Ekim'de ölümünün ardından başlayan ve ülke geneline yayılan eylemlerde, en az on bin aracın yakıldığı, üç yüz civarında kamu binası ve mağazanın kundaklandığı kayıtlara geçmiş, Fransız hükümeti, olağanüstü hal ilan etmiştir. Yaşanan bu olay, toplumsal eşitsizliğin mekanda gerçekleşmesinden – ama, modern dünyanın kalbinde, apaçık bir şekilde görünür hale gelmesinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden Wallerstein, yine çoğu isyanda olduğu gibi, yaşananların tekrarlanma olasılığının, eşitsizliklerin tümünün

üstesinden gelinceye kadar devam edeceğini iddia etmektedir (http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=3950).

Tüm dünyada hayret uyandıran bu isyan Fransa'daki siyasi ve entelektüel çevrelerce olumsuz değerlendirilmiş ve eğitim, istihdam ve ekonomik gelişmeye dair yasal düzenlemelere gidilmesi öngörülmüştür. 9 Mart 2006 tarihinde kabul edilen yasa ile özetle, Fransa'da yaşayanların tamamına, orijinlerine, cinsiyetlerine sosyal ve sağlık bakımından durumlarına ve inançlarına bakılmaksızın, aynı fırsatları sunma prensibinden hareketle, fırsat eşitliğinin toplumun bütün katmanlarına eşit şekilde götürülmesi amacı güdülmüştür. Yasada yer alan eğitim, istihdam ve ekonomik gelişmeye yönelik tedbirler kapsamında;

- Gençlere seçecekleri mesleklerde temel bilgilerin kazandırılmasını sağlayacak çıraklık ve profesyonelleşme olanakları,
- Gençlerin istihdamının kolaylaştırılması,
- Hassas yerleşim birimlerinde faaliyet gösteren işletmelere bazı muafiyetler (vergi, sosyal kesinti) sağlanması öngörülmektedir.

Ayrımcılıkla mücadele ve fırsat eşitliği kapsamında alınan tedbirlerle ilgili olarak da;

- Sosyal Uyum ve Fırsat Eşitliği Ulusal Ajansının kurulması,
- 30 Aralık 2004 tarihli yasa ile oluşturulan Eşitlik İçin Ayrımcılıkla Mücadele Yüksek Kurumu'nun (-Haute Autorité de Lutte Contre Les Discriminations et Pour l'Egalité-HALDE) yetkilerinin artırılması öngörülmektedir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2007: 131).

1.5.1. Fransa Yabancılar Yasasının Kabulü

Göç ve bütünleşmeye ilişkin yasa 17 Mayıs 2006 tarihinde Parlamento’da ve 30 Haziran 2006 tarihinde de Senato’da görüşülerek kabul edilmiştir. İçişleri Bakanlığında yasa ile ilgili olarak yapılan açıklamada, Fransa’daki mevcut göçmen sayısının ülkenin kapasitesinin ve ekonomik ihtiyaçlarının üstünde olduğundan hareketle, Fransa’ya yeni gelecek yabancılar konusunda daha seçici davranılacağı ifade edilmiştir. Yasa ile, genel olarak, yüksek vasıflı yabancıların ülkeye girişi kolaylaştırılırken, ikamet kartının verilme şartlarında, aile birleştirmesi uygulamasında ve Fransız vatandaşlığına geçişte kısıtlayıcı tedbirler öngörülmektedir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2007: 131).

1.5.2. Ayrımcılık

Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Yüksek Kurumu’nun (Haute Autorité de Lutte Contre Les Discriminations et Pour l’Egalité-HALDE) faaliyete geçtiği Haziran 2005 tarihinden beri “ayrımcılığa uğradığı” gerekçesi ile başvuruda bulunanların sayısının giderek artış gösterdiği; 2006 yılı sonu itibarıyla de 5.478 kişinin başvuruda bulunduğu bildirilmiştir. Bunlardan yaklaşık % 45’inin istihdamla ilgili olduğu, bunun da % 33’ünün işe alma esnasında karşılaşılan ayrımcılıkla ilgili olduğu, başvuru sahiplerinin de yaklaşık % 35’inin yabancı kökenli olduğu bildirilmiştir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2007: 132).

1.5.3. Aile Birleştirmesinde İkamet Süresi ve Konut Şartları:

24 Temmuz 2006 tarihli Göç Yasası'na uyularak, aile birleştirme ölçütleri zorlaştırılmıştır. Fransa'da yaşayan bir yabancının ailesini getirebilmesi için şimdiye kadar bir sene olan yasal ikamet süresi 18 aya yükselmiştir. Öte yandan, 18 yaşın altında olan bir eşin aile birleştirmesinden faydalanması bundan sonra mümkün olamayacaktır. Müracaatta bulunulduğu tarihte 18 yaşın doldurulmuş olması gerekmektedir.

Aile birleştirmesi için talepte bulunan kişilerin sosyal yardımları hesaba katmadan gelirlerinin ailenin ihtiyaçlarını karşılayacak seviyede olması gerekmektedir. Gelirin yeterli olup olmadığu, 12 ay süresince asgari ücretle çalışan bir kişinin geliriyle karşılaştırılmaktadır.

Göz önüne alınan diğer bir husus, talep sahibinin konut durumuyla ilgilidir. Bundan böyle kişinin ikamet ettiğu evin yeterli olup olmadığu ülke bazında değil, bölgedeki diğer evlerle karşılaştırılacaktır. Evin bölgeye göre belirlenmiş azami yaşanabilir bir alana sahip olması gerekmektedir. ÇSGB verilerine göre:

- A bölgesinde (Paris çevresi, Cote d'Azur vs.) oturan çocuk sahibi olmayan bir çift için 22m² ve diğer 8 kişiye kadar olan her kişiye 10m², 8 kişinin üstünde olanlara da 5m² eklemek gerekmektedir.

- B bölgesinde (sahillerde, sınırlarda ve Paris çevresinde bulunan en az 50.000 nüfusu olan hayat standardı yüksek şehirler) oturan çocuk sahibi olmayan bir çift için 24m² ve diğer 8 kişiye kadar olan her kişiye 10m², 8 kişinin üstünde olanlara da 5m² eklemek gerekmektedir.

- C bölgesinde (kalan bölgeler) oturan çocuk sahibi olmayan bir çift için 28m² ve diğer 8 kişiye kadar olan her kişiye 10m², 8 kişinin üstünde olanlara da 5m² eklemek gerekmektedir. Ayrıca konutun insana yaraşır konut kıstaslarına uygun olması gerekmektedir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2007).

1.5.4. İlk İkamet Belgesi Tahsisi İçin Alınan Harçlar:

Fransa'ya AB üyesi olmayan ülkelerden gelen yabancılara ilk ikamet belgesi verilmesi sırasında ANAEM (Göç ve Yabancıların Kabulü Ulusal Ajansı) tarafından alınan harç miktarı 220 Avro'ya yükseltilmiştir. Bu miktar öğrenciler için 55 Avro olarak uygulanmaktadır. Söz konusu harçtan, "emekli" oturum kartı olanlar, vatansızlar, sığınmacılar ve sağlık durumu acil müdahaleyi gerektiren yabancılar muaf tutulmuşlardır. Ayrıca, aile birleştirmesi çerçevesinde Fransa'ya gelen yabancılar için herhangi bir muafiyet olmayacağı da konuyla ilgili genelgede özellikle belirtilmektedir.

1.6. Kimlik ve Göçmen Kimliği Üzerine Tanımlamalar

Göç ile birlikte insanlar değer yargılarını, kültürünü, kimliğini yeni çevrelerine götürmektedir. Göç eden insanlar, zaman içinde yeni çevreleri ile kültürel etkileşime girmektedir. Zaman içinde kişilerde sorgulanması gereken bir aidiyet sorunu ortaya çıkmaktadır.

Aidiyetin oluşması için gereken bazı faktörler vardır. Bunların en önemlisi insanların çevrelerinde mekanı içselleştirme sonucu bir egemenlik alanı oluşturabilmesidir.

Güvenç'e göre kimlik; kişilerin, grupların, toplum veya toplulukların "kimsiniz, kimlerdensiniz?" sorusuna verdikleri yanıt veya yanıtlardır. Kimlikle ilgili olarak, aile yaşantısının, eğitim durumunun, sosyal sınıflandırmaların ve gruplanmaların, dini ve etnik farklılıkların, cinsiyet ve yaş farklılıklarının, kişisel kimlik, grup kimliğine bağlı olarak yerleşmeleri olduğu kadar mekanı da etkilediğini savunmaktadır (Güvenç, 1996; akt. Ilgın ve Hacıhasanoğlu, 2006: 60).

Kültürel kimlik, kişilerin birbiriyle ve toplumda yer alan diğer kişilerle oluşan iletişim tarzlarını belirlemektedir. Kültür üç ana başlık altında tanımlanmaktadır, bunlar:

1. Bir grubun tipik yaşam şekilleri
2. Kültür; semboller sistemi, anlamların sistemi ve kavramsal şemaları sembolik kodlara çeviren bir sistemdir.
3. Kültür; Ekolojik kaynaklara adaptasyon sürecidir (Rapoport, 1980; akt. Ilgın ve Hacıhasanoğlu, 2006: 61).

1.6.1. Kimlik Tartışmaları

Kültür kavramı hem içerik hem de kapsam olarak birçok tanımla açıklanmaya çalışılmıştır. Kültürün iki temel tanımında, kültür estetik mükemmellik ve yaşamın kendisi olarak ele alınır. Birinci tanımında kültür, opera, bale, edebiyat, sanat, tiyatro gibi seçkinlik işareti olarak ele alınırken; Raymond Williams kültürü "kurumlarda ve sıradan davranışlarda bulunan belli anlam ve değerleri açıklayan özel bir yaşam

biçimi” olarak açıklarken. T.S. Eliot kültürü, “bir milletin bütün karakteristik etkinlik ve ilgi alanlarını kapsayan” bir olgu olarak ele alır. Marksist göstergebilimci Barthes, kültürü kütüphane, tiyatro ve opera binasının dışına çıkararak gündelik yaşamın tamamını kapsayan bir olgu olarak değerlendirir ve çözümler. Kültürün en kapsayıcı tanımı olarak Güvenç’in özetlediği; “bir toplumun ya da toplumların birikimli uygarlığı” açıklamasını kabul edebiliriz. Buna göre kültür, içgüdüsel ve kalıtsal değil, her bireyin doğduktan sonra yaşam süreci içinde kazandığı alışkanlıklardır. Bu nedenle geçmişi vardır, tarihidir; geleceği vardır, sürekli ve değişkendir; toplum içinde kazanılır, toplumsaldır. Kültür, aynı çevre içinde doyum sağlayıcıdır, bütünleştirici ve uyumlaştırıcıdır. Kültür kavramlarının açılmasına açılmayı yapanın ideolojik görüşü damgasını vurmuştur (Tekinalp, 2005: 77).

Bu tartışmayı yaparken de kimin konuştuğu sorusu önümüze gelir ve farklı ideolojik yelpazenin içinde birçok farklı görüş açıları çıkar. Ulusal kimlik, bir ulusu oluşturan insanlara ulusal aidiyet vermenin bir yoludur; ideolojik bir anlamı varsa da tamamen ideolojik değil, psikolojiktir (Tomlinson, 1999; akt. Tekinalp, 2005: 77). Ulus devletler dünyayı oluşturan en önemli ekonomik ve politik birlikler olarak bilinçli bir kültürel inşa süreci içinde gelişirler. Bu inşa sürecinin tamamen ideolojik olduğunu söylemek yanıltıcı olur. Bu süreci bir zamana ve mekana hapsetmek ve orada dondurmak da yanıltıcı olabilir, çünkü ulusal kimlik inşasında geçerli olan ideoloji dışında, çok derinlere kök salmış bazı psikolojik süreçler (inançlar, gelenekler, yaşam biçimlerinin dayattığı psikolojik oluşumlar vb.) vardır.

Kültürel kimliklerin oluşturulması tartışması bizi kolektif kimlik tartışmalarına götürür. Morley ve Robins’e göre, “kolektif kimlik”, bireysel ya da toplumsal aktörlerin belli bir tutarlılık, bütünlük ve süreklilik kazanmalarını içermektedir. Buna göre, kolektif kimlik oluşumunun hassas bir süreç olduğunu, toplumsal eylemin kurumsallaşmış biçimlerine benzediği ölçüde bir kurallar sistemine ve önderlik biçimlerine dönüşebileceğini; daha az benzediği durumlarda sürekli uyarılması gerektiğini ifade ederler. Morley ve Robins, kolektif kimliğin

toplumsal aktörler tarafından inşa edildiği düşüncesinden yola çıkarak kolektif bellek kavramını vurgularlar. Ulusal kimliğin ve kültürün inşası için ortak toplumsal belleğin, ortak geleneklerin ve yaşanmış bir tarih duygusunun sürekli canlı tutulması gerekmektedir. Kolektif belleğin oluşmasında sınırın belirlenmesi “biz” ve “öteki” kavramlarının çağrıştırdığı içerme ve dışlama koşullarının sürekli olarak yaratılması çok önemlidir. Aksi halde, bütünlük ve süreklilik kesintiye uğrar ve parçalanma tehlikesi altına girer.

Morley ve Robins, *Kimlik Mekanları* kitabının önsözünde Türkiye'nin AB üyeliği konusunda şunları belirtmişlerdir: “Avrupalılar arasında, Türklerin gerçekten Avrupalı olmadığı, onların yabancı, dışarıklı kişiler olduğu duygusu hala mevcuttur. Türk Kur'an okur, operaya gitmez” gibi basmakalıp bir inanç vardır. Avrupalıların gözünde Türkler, ‘garip’ bir millettir. Avrupa Türkiye'nin Avrupalı özelliklerini tanımamakta ısrar etmektedir”. Morley ve Robins, Avrupa'nın kültürel kibirliliğinin nasıl değişmez bir önyargı oluşturduğunu ve Türklerden Batılılaşmasını isterken bile Avrupa'nın bu isteğe inanmadığını ifade etmektedirler. Fedakarlık yapıldığında da bu fedakarlığı kabullenmeye yanaşılmamasını kültürel kibirin kültürel nefrete dönüşmesi olarak açıklamaktadırlar. Onlara göre, Avrupa'nın bu kendine düşkün narsist kimliği Yahudi-Hıristiyan ve Grek-Roma gelenek ve mirasına dayanmaktadır. ‘Ötekiler’ (İslam ve Avrupa kökenli olmayan ülkeler) kolektif hafızadan çıkarılmıştır. Modernliğin Avrupa tekeline girmesi ve sadece Avrupa'nın yol göstericiliğinde ulaşılabilecek ince uzun bir yol olarak görülmesi; bütün ülkeleri aynı yolun yolcusu olarak gören “tarihin sonu” ve “ideolojinin sonu” fantezisi, Batının narsist kimliğinin yarattığı kendine özgü yorumlardır (Morley ve Robins, 1997; akt. Tekinalp, 2005: 82).

Bir ulusu oluşturan insanların kimliği çok tartışılan bir konudur. Tekinalp, kimliğin, bir insanın kim olduğunu ve hatta kendisi ile ilgili özelliklerin neler olduğunu gösterdiğini belirtir. Tekinalp'a göre tartışılması gereken konu; toplumu oluşturan diğer bireylerin bu kimliği tanıyıp tanımadığı, ya da ne kadar tanıdığı, eğer

tanınmışsa ne derece doğru tanıdığı ile ilgilidir ve 20. yüzyıla damgasını vuran kültürel çoğulculuk, her türlü öznel kimliklerin tanınmasıdır. Ancak bu kavram kendi içinde değişik anlamlar içermektedir. Yerleşik demokrasilerde kültürel çoğulculuk değişik kimliklerin fiziksel ve sembolik sınırlar içinde tanınmasıdır. Kimlikler ulus devletin sınırları içinde tanınır. Sembolik sınırlar ise, kimliklerin türdeş yurttaşlık anlayışı ile sınırlandırılmasıdır. Kimlikler sembolik olarak tanınır ancak, siyasal olarak temsil yoktur. Siyasal temsiliyet, ulus devlet sınırları içinde ulusal kültüre mensubiyet çerçevesinde yapılır (Tekinalp, 2005: 84).

Bugüne kadar Türk hükümetleri, yurtdışındaki yeni yetişen kuşakların ana dillerini öğrenmelerine ve bu yoldan onlarla kültürel bağlarını pekiştirmeye önem vermiştir. Bu amaçla Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde beş yüzü aşkın Türk öğretmeni tarih, coğrafya ve Türk edebiyatı dersleri vermektedirler (Abadan-Unat, 2002: 196). Ancak bu dersler, okul müfredatının bir parçası olmadığı için notla değerlendirilmemektedir. Bu dersler gönüllü olarak izlenmekte, genellikle cumartesileri ya da hafta içindeki boş saatlerde verilmektedir. Bu derslere devam oldukça düşüktür. Nedeni, bu derslerin ancak belli okullarda verilebilmesi, velilerin çocukları uzak mesafelere göndermek istememeleri, bu derslerin birçok yerde Kur'an kursu ile çakışmasıdır. Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı ile Bavyera Milli Eğitim Bakanlığının Mayıs 2002 'de varmış oldukları bir anlaşma gereğince Türkçe, Gymnasium tipi okulların 10, 11, 12 ve 13. sınıflarında ikinci veya üçüncü zorunlu yabancı ders olarak okutulacak, böylece öğrencinin okul başarısında hesaba katılacaktır (Milliyet, 06.06.2002; akt. Abadan-Unat, 2002: 197).

Abadan-Unat'a göre göçmen çocuklar bu ders yükü karşısında, hemen hemen imkansız bir işi başarmak zorundadır: Hem ana dillerinde hem de buldukları ülkenin dilinde sınırlı bir sözcük haznesine sahip olan bu çocuklardan, hem ana dillerini hem de Almancayı, Felemenkçeyi, Danimarkacayı yerli çocuklardan farksız akıcılıkta konuşmaları beklenmektedir. Onlardan ayrıca Türk kültürüne ilişkin etkinliklere katılmaları, kusursuz bir Türkçe konuşmaları ve çağdaş Türkiye'nin

Batı'ya yönelik, laik değerlerini benimsemeleri de beklenmekte ve nihayet Kur'an kurslarına devam etmeleri halinde Arapça metinleri ezberlemeleri, şeriatın emirlerine uymaları istenmektedir (Abadan-Unat, 2002: 197). Birbiri ile bağdaşması imkansız görünen bu üç çelişkili rol, çoğu defa çocukları egemen kültürden yana tavır koymaya itebilmektedir. Abadan-Unat bu tavırla ilgili olarak aşağıdaki örneği vermektedir:

- *"Türkiye'ye dönmek istemiyorum. Burada okula gidiyorum. Arkadaşlarımı seviyorum. Okulumuza yabancılar da geliyor. Onlarla arkadaş olmak istiyoruz, fakat onlar Almanca bilmiyorlar.*

- *Bu yabancılar kimler?*

- *Yugoslav, Türk, Yunanlı.*

- *Sen Türk değil misin?*

- *Evet, fakat ben kendimi burada memleketimde hissediyorum. Almanlar bana yabancı gözü ile bakmıyorlar!"* (Abadan-Unat, 2002: 197).

Ama bütün bu ifadelere rağmen Abadan-Unat'a göre göçün olumsuz etkilerinden fazla söz etmek yanlış olacaktır; göçmenlerin içinde buldukları sosyal ilişkiler ağı ya da etnik alt kültürün niteliği ve uçtaki konumlarına rağmen, gençlerin küçümsenmeyecek bir kısmı kendilerine sunulan alternatiflerle, öğrenme yollarını seçebilmektedir. Azınlığı temsil etse de, bu gençlerin başarılı olma hususundaki motivasyonları çok yüksektir. Bu motivasyon konusunda ailelerin eğitim yaklaşımı belirleyici olmaktadır (Abadan-Unat, 2002: 197-198).

Uluslararası göç hareketinin en eski kuramı, ekonomik gelişme ile ilgili olarak geliştirilmiştir. Bu kurama göre, uluslararası göç ve onun karşıtı olan iç göçün nedeni, emek konusundaki arz ve talep alanında ortaya çıkan coğrafi farklılıkta yatmaktadır. Emek fazlasına sahip olan ülkeler, düşük bir ücret piyasasına sahiptir; buna karşılık sermayeye kıyasla sınırlı bir emek piyasasına sahip olan ülkelerin ücret düzeyi yüksek olmaktadır. Ücret farklılığından ileri gelen bu açıklıktan dolayı düşük ücretli işçiler, yüksek ücretli ülkelere göç etmektedir. Bu demografik hareketin sonucu olarak, emek zengini ülkelerde emek piyasası daralmakta, dolayısıyla ücretler

yükselmekte, buna karşılık sermaye zengini ülkelerde ücretler düşmektedir ve böylece bir denge oluşmaktadır. Göç hareketleri, böylece sermaye fakiri ülkelerde yapılan yatırımlara yüksek bir kar sağlamakta, ayrıca sermayenin gelişmekte olan ülkelere akması, oralara aynı zamanda yöneticilerin, teknisyenlerin ve diğer kalifiye işgücünün girmesine yol açmaktadır (Lewis, 1954; Ranis ve Fei, 1961; Harris ve Todaro, 1970; Todaro, 1976; akt. Abadan-Unat, 2002: 6).

Neoklasik ekonomistlerin uluslararası göçle ilgili Manchester Okulu'na uygun bu basit açıklaması uzun süre göçmen kabul eden ülkelerin kamuoyunu etkilemiş ve göçle ilgili siyasetleri biçimlendirmiştir. Bu kuramsal çözümleme şu varsayımları içermektedir:

a. İşçilerin uluslararası göç hareketi, ülkeler arasındaki ücret farklılığından ileri gelmektedir.

b. Ücret farklılıklarının giderilmesi, işgücü hareketini sona erdirecek, bu farklılıkların olmadığı yerde göç hareketleri olmayacaktır.

c. İnsan sermayesi, başka bir deyişle yüksek vasıflı işçilerin yer değiştirmesi, vasıfsız işçilerin göç hareketinden farklı bir nitelik taşımaktadır.

d. Uluslararası göç hareketinin birincil mekanizmaları işgücü piyasalarıdır, diğer piyasaların önemi yoktur.

e. Hükümetlere düşen görev, işgücü gönderen ve kabul eden ülkelerin işgücü piyasasını denetlemek ve etkilemektir (Abadan-Unat, 2002: 7).

1.6.2. Ekonomi – Göç İlişkisi

Abadan-Unat, Sjaastad, Borjas ve Todaro'nun geliştirdikleri bir mikro-ekonomik modele göre bireylerin; rasyonel düşünce sistemlerini kullanarak maliyet/kar hesabını yapmak suretiyle daha yüksek bir kazanç elde edecekleri hesabının sonucunda göç etme kararını verdiklerini belirtmektedir. Bu kararlar, insan

sermayesine yapılan bir çeşit yatırım olarak da değerlendirilmelidir. Bireyler daha yüksek kazanç sağlamayı umdukları yerlere göç etmeye karar vermektedirler, ancak daha yüksek bir verimlilik sonucu sağlanacak olan daha yüksek karları elde etmezden önce kendileri de yolculuk ve taşınma masrafı, yeni bir dil öğrenme, uyumu sağlamak üzere kabullenilecek psikolojik sıkıntılar türünden yatırımlar yapmak zorunda kalmaktadırlar. Özellikle illegal yollardan göçü göze alan kişiler, sınır dışı edilme ihtimalini de bu hesaplara dahil etmektedirler. Potansiyel göçmenin seçtiği ülke ise bütün bu fedakarlıklar ve yatırımlara karşılık en yüksek karı sağlama olasılığını sunan yer olmaktadır. Bu kuram şu varsayımları içermektedir:

a. Uluslararası göç hareketleri, gerek kazanç gerekse istihdam açısından farklılıkların algılanmasına dayanmaktadır. (Makro modelde tam istihdam varsayılıyordu).

b. Diğer faktörlerin eşit kalması halinde öğrenim, deney, işbaşı eğitimi, yabancı dil bilgisi, beceriler gibi insan kapitalinin başlıca özellikleri gidilecek olan ülkede göç edecek kişinin iş bulma olasılığını artıran unsurlardır.

c. Göç masraflarını düşüren bireysel özellikler, toplumsal koşullar ve teknolojiler göç sonucu elde edilecek olan kazanımları artıracak niteliktedir, dolayısıyla bunlar uluslararası göçü hızlandıracaktır.

d. Ülkeler arasındaki göç akımları bireysel maliyet/kar hesabına dayalı hesapların toplu sonucudur.

e. Uluslararası göç hareketleri, ancak ülkeler arasındaki kazanç ve/veya istihdam oranları farklı olduğu hallerde cereyan etmektedir.

f. Göç hareketlerini doğuran kararlar, işgücü piyasaları arasındaki dengesizliğin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

g. Göçmen kabul eden ülkelerin çalışma koşulları psikolojik açıdan çekici ise maliyet masrafları negatif sayılır. Bu takdirde göç hareketini durdurma yolu, bu çekici çalışma koşullarını azaltmak ya da kaldırmaktır.

h. Hükümetler, göç hareketlerini gönderen ve kabul eden ülkelerdeki kazançları etkileyecek önlemlerle denetlemektedirler. Örneğin illegal istihdam olanağı durumunda işverenlere ağır para cezaları yüklemek ya da gönderen ülkelere geliri artırmak üzere uzun vadeli gelişme kredileri tahsis etmek (Abadan-Unat, 2002: 9).

Abadan-Unat, göçle ilgili yeni ekonomik kurama göre göç etme kararının tek tek bireyler tarafından değil, bir hane halkının tüm fertleri hatta bazen bir topluluğun tümü gibi birbiri ile ilintili çok sayıda kişi tarafından alınmakta olduğunu belirtir. Bu şekilde alınan kararlar, sadece beklenen gelirin en üst düzeye çıkarılmasında rol oynamamakta, aynı zamanda gelirle ilgili rizikoların azaltılması ve yerel piyasaların başarısızlıkları aşmasında da etkin olmaktadır. Göçle ilgili “yeni ekonomi” anlayışına dayanan kuram, şu varsayım ve önermeleri içermektedir:

a. Göç araştırmalarında birey değil, aile, hane halkı ya da üretim ve tüketim alanında kültürel bir birlik gösteren topluluklar ana birim olarak ele alınmalıdır.

b. Ücret farklılığı uluslararası göç hareketinin vazgeçilmez koşulu değildir. Hane halkları ücret farklılığı olmadığı durumlarda da çeşitli rizikoları azaltma amacı ile uluslararası hareketliliği destekleyebilir.

c. Uluslararası göç ve yerel istihdam ya da yerel üretim birbiri ile bağdaşmaz olasılıklar değildir. Hane halkları hem göç hareketine hem de yerel faaliyetlere katılmaktadır. Aslında göç etme, yerel ekonomik faaliyetlere katılırken sermaye bulmaktaki güçlüğü aşmak için en çekici bir çözüm yolu olarak görünebilir. Dolayısıyla, göçmen yollayan bölgelerde cereyan eden ekonomik gelişme, uluslararası göç hareketinin baskısını azaltan bir faktör olmayabilir.

d. Uluslararası göç hareketleri, ülkeler arasındaki ücret farklılıkları ortadan kaldırıldıktan sonra kesinlikle durmaz. Göçmen yollayan ülkenin değişik piyasalarının eksik ya da dengesiz olması halinde de göç etme arzusu sürer.

e. Gelir dağılımının farklı noktalarında yer alan hanelerin bekledikleri gelir artışı eşdeğer bir etki yaratmamaktadır. Farklı gelir dağılımına sahip topluluklar, farklı beklentiler beklemektedir.

f. Hükümetler göç hareketlerini sadece işgücü piyasasını etkileyecek politikalarla değil aynı zamanda sermaye ve sigorta piyasalarını biçimlendirmek suretiyle de etkileyebilirler. Bu alanda özellikle işsizlik sigortası önemli bir rol oynamaktadır.

g. Gelir dağılımını etkileyen hükümet politikaları ve yeni ekonomik yapılar, bir kısım hanelerin görece yoksulluk anlayışlarını etkileyerek, onların göç etme dileklerini değiştirebilir.

h. Göçmen yollayan ülkelerde uygulanan hükümet politikalarından, fakir hane halkları yararlanmıyorsa, göç etme arzusu artabilir. Aynı şekilde zengin hane halkları daha yüksek bir gelirden yararlanmıyorsa, göç etme arzusu azalabilir (Abadan-Unat, 2002: 11).

Abadan-Unat, Wallerstein'in 1974'te geliştirmiş olduğu kavramlara dayanarak birçok toplumbilimcinin uluslararası göçün kökenini ulusal ekonomilerde ortaya çıkan ikili pazar yapısında değil, 16. yüzyıldan bu yana dünya pazarlarının genişlemesinde gördüğünü belirtmektedir. "Dünya Sistemi" kuramının geliştirdiği şemaya göre merkezdeki kapitalist ağlar, kapitalist olmayan toplumların çevre dokularına sızmaya başlayınca, çevredeki nüfus göç etmeye başlamaktadır. Bu süreç, sömürgecilik olgusu ile çok yakından ilintilidir. Sömürgeci rejimler kolonyal devletlerin çıkarına hizmet etmek üzere vaktiyle sömürgelerin fakir bölgelerine girmişler ve günümüzde neo-kolonyal hükümetler ve çokuluslu şirketler dünya ekonomisi kapitalistlerinin üretmiş oldukları ulusal seçkinlerin iktidarını sürdürmelerine yardımcı olmaktadır.

Dünya sistemleri kuramına göre uluslararası göç, kapitalist gelişmenin neden olduğu kopma ve yer değiştirmelerinin doğal sonucudur. Kapitalist ekonomi Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya'daki merkezlerden giderek daha geniş halkalar halinde yayıldıkça dünya nüfusunun giderek büyüyen kısmı dünya pazar ekonomisine dahil edilmektedir. Çevre bölgelerdeki toprak, hammadde ve emek

dünya pazarlarının denetimi altına girdikçe göç akımları oluşmakta, bunların önemli bir kısmı dış ülkelere doğru yönelmektedir (Abadan-Unat, 2002: 15).

Merkez devletlerin sermaye sahipleri malları sevk etmek, makineleri teslim etmek, hammaddeleri ihraç etmek, işletmelerin eşgüdümünü sağlamak için yatırım yaptıkları ülke ve bölgelerde ulaşım ve iletişim sistemleri kurmaktadır. Bu bağlantılar sadece mal, ürün, bilgi ve sermayenin akışkanlığını hızlandırmakla kalmayıp, aynı zamanda göç etmek isteyen insanların hareketliliğini de kolaylaştırmaktadır. Böylece mallar ve sermayeler bir yöne doğru, insanlar ise aksi yöne doğru hareket etmektedirler.

Nihayet ekonomik küreselleşme, merkez kapitalist ülkeler ve onların hinterlandı ile gelişmekte olan dünya arasında kültürel bağlar da oluşturmaktadır. Birçok durumda bu bağlar sömürgeci geçmişi anımsatmaktadır. Örneğin Senegal yurttaşları Fransızca öğrenmekte, Fransız tipi liselerde okumakta ve parasal işlemlerini son zamanlara kadar Fransız frangına dayalı olarak yürütmekte idiler. Benzer şekilde Hintlilerle Pakistanlılar İngilizce öğrenmekte, İngiliz tipi üniversite dereceleri almakta ve İngiliz Milletler Camiası'nın üyeliğini sürdürmektedirler.

Abadan-Unat'a göre dünya ekonomisi bankacılık, finans, mesleki hizmetler ve yüksek teknolojinin yoğunlaştığı, az sayıdaki büyük kentsel merkezde odaklaşmaktadır. ABD'de bu küresel kentler New York, Chicago, Los Angeles ve Miami'yi; Avrupa'da Londra, Paris, Frankfurt ve Milano'yu; Uzakdoğu'da ise Tokyo, Osaka ve Sydney'i içermektedir. Bu küresel kentlerde çok yüksek bir refah düzeyi ve yüksek vasıflı işgücünün bulunmasına karşılık aynı zamanda bahçıvan, garson, otel personeli, ev hizmetçisi vb. çok sayıda vasıfsız işgücüne de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu arada ağır endüstri üretimi denizaşırıya kaydırılırken, elektronik, bilgisayar ve telekomünikasyon sektörünün büyümesi ile birlikte sağlık ve eğitim kurumlarına karşı duyulan gereksinme, en üst ve en alt düzeyde yer alan işgücüne

karşı yüksek bir talep, orta düzeyde ise düşük bir isteğe dayalı bölünmüş bir işgücü piyasası yapısı yaratmaktadır. Dünya sistemi kuramı, uluslararası göçün giderek genişleyen küresel piyasanın siyasal ve ekonomik örgütlerini izlemekte olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüş sonucu altı varsayım ortaya çıkmaktadır:

a. Gelişmiş dünyanın kapitalist piyasa sisteminin çevre ülkelerine girişi, uluslararası göç akımını harekete geçiren doğal bir süreçtir.

b. Uluslararası işgücü akımı, uluslararası mallarla sermayenin akımını izlemektedir, ancak ters yönde. Kapitalist yatırım, çevre ülkelerinde köklerinden kopmuş, göçe hazır bir nüfus yaratmakta, bunun sonucunda ulus-ötesi hareketler doğmaktadır.

c. Uluslararası göç, özellikle geçmişte sömürgecilik yapmış olan devletlerle onların eski sömürgeleri arasında cereyan etmektedir. Sömürgecilik döneminde bu ülkelerle kurulan kültürel, idari ve finans, ulaşım ve iletişimi kapsayan bağlar bu süreci kolaylaştırmıştır. Böylece ortaya kendine özgü ulus-ötesi pazarlar ve kültürel sistemler çıkmaktadır.

d. Uluslararası göç, piyasa ekonomisinin küreselleşmesinden ileri geldiğine göre bu akımı frenlemenin bir yolu, hükümetlerin deniz-aşırı yatırım alanları ile çokuluslu şirketlerin finans faaliyetlerini denetlemektir. Ancak uluslararası ticaret anlaşmazlıklarını alevlendirecekleri, dünya çapında ekonomik bir gerilemeye yol açacakları, ayrıca çokuluslu şirketlerin siyasal nüfuzu nedeni ile durdurulmak isteneceklerinden, bu tür girişimlerin uygulama şansı çok zayıftır.

e. Kapitalist ekonomiler, kendi sınırlarının ötesinde yaptıkları yatırımları korumak için, gerektiğinde siyasal ve askeri müdahaleler yapmaktadırlar. Bu tür müdahaleler başarısızlığa uğradığında bu kez merkez ülkelere yönelen sığınmacı akımlarına yol açmaktadır. Bu gelişme de uluslararası göçün bir diğer görünüşüdür.

f. Uluslararası göç, ülkeler arasındaki ücret ve istihdam koşullarından çok az etkilenmektedir. Bu akım küresel ekonominin yapısı ve dinamiklerini izlemektedir (Abadan-Unat, 2002: 19).

II. BÖLÜM: EĞİTİM, GÖÇ İLİŞKİSİ

2.1. Eğitim ve Sosyoloji İlişkisi

Eğitim sorunları, eğitimin toplumların ihtiyaçlarına uyum sorunlarıdır. Eğitimin görevi de sosyolojik bir konudur. Bu bakımdan, Eğitim sosyolojisinin temel sorunu, toplumsal değişme sorunudur. Toplumsal değişimin gerektirdiği toplumsal ve bireysel ihtiyaçlara, eğitimin cevap verme ve verememe durumunu açıklamak eğitim sosyolojisine düşer. Toplumsal düzenlemelerin biçimlendirilmesinde ya da en geniş anlamıyla toplumsal yapının belirlenmesinde eğitim ve öğretim hep bir araç olgudur. Eğitim sosyolojisi, “eğitim ve öğretimle ilgili gerçeklerin sistemli bir toplumsal araştırma konusu olmasını ve onların sosyolojik bir gerçek olarak incelenmesini” amaçlar. Özellikle ekonomi, demografi ve mesleki yönelim alanlarındaki gelişmeler, eğitim ve öğretimin sosyolojik olarak incelenmesini gerektirmiştir. Bu durum, bir yerde, Eğitim sosyolojisinin doğuşunun nedeni olmuştur. Ekonomik incelemeler, eğitim-öğretimle mesleki etkinlik arasındaki ilişkilerin önemini kesinlikle ortaya koymuştur. Ayrıca, öğretimin gelişmesinin neden olduğu ekonomik değer, sorun olmaya başlamıştır. Demografik incelemeler, gelecek yılların öğrenci sayılarının göz önünde tutulması gereğini ortaya koyduğu için, eğitim planlamaları zorunlu olmuştur. Şimdiye kadar yapılan bilimsel araştırmalar, coğrafyasal, ailesel, toplumsal etkenlerin çocukların gelişmesini etkilediğini ortaya koymuş, toplumsal ve kültürel durumlara göre başarı şanslarındaki eşitsizlik, herkesin kabul ettiği bir olgu olmuştur. Başka bir deyişle, önce okuldaki başarı şansları, sonra hayattaki başarı şansları değişik ortamların çocukları arasında eşitsizce dağılmıştır (Ergun, 1979: 4).

Şimdiye kadar, eğitimin yapılmış birçok tanımından Ergun şu ortak tanımları yapar: Eğitim, bireylerin gelişmelerine ve davranışlarına yön veren bir kuralları bütünüdür. Bu genel tanımla eğitim, bir toplumdaki bütün kesimleri, bütün birimleri ve bütün kuruluşları kapsar. Öğretim ise, okul adını ve niteliğini taşıyan kuruluşlardaki planlı, programlı etkinlikler bütünüdür, öğretim de öğrenimden ayrı

bir şeydir. Öğretim ve öğrenim, kapsamaları bakımından birbirine bağlıdır ve birbirini tamamlar. Fakat ayrı ayrı işlerdir; ayrı ayrı çalışmalardır, öğretmek bilgi vermek, bilgi aktarmak demektir, öğrenmek bilgi edinmek, beceri edinmek demektir. Öğrenim-öğretim birleşik olgusunu, yalnız öğretim kelimesiyle adlandırmak ve yalnız öğretim eylemine indirgemek, Ergun'a göre en eski bir anlayışı ya da tek yanlı bir geleneği sürdürmek demek olacaktır. Öğrenci ve onun öğrenmesi birinci planda olduğundan, bu birleşik olguyu, önce öğrenim olarak algılamak ve uygulamak gerekir, bu durumda, öğretmen, öğrenciyi tamamlayan ikinci bir öğedir; yardımcı bir öğedir (Ergun, 1979: 6).

2.2. Birey, Toplum ve Eğitim

Ergun, Eğitim üzerine yapılan tanımları, birbiriyle çelişen iki görüş ya da iki yaklaşım olarak özetlemektedir. Bu iki görüşten birini, sosyolojik görüş, diğerini de psikolojik görüş olarak nitelemektedir:

Sosyolojik görüşe göre, eğitim, yetişkinlerce gençler ve çocuklar üzerine uygulanması gereken bir eylemdir. Bu eylem, geçmişin ve ataların kalıtını onlara aktarmayı içerir; yine bu eylem, gençlere ve çocuklara, yaşamasını sürdürecekları topluma daha iyi uyabilmeleri için fikirler ve gelenekler vermeyi içerir (Ergun, 1979: 15).

Psikolojik görüşe göre, eğitim, her bireydeki yetenekleri en yüksek derecede geliştirmelidir ve bu geliştirme, bireyin gelecekteki başarılarını sağlamalıdır. Bireyin belirlenmesinde, her bakımdan topluma ve toplumsal olgulara öncelik vermesinden dolayı sosyolojik olarak nitelenen bu görüşe göre, bireyin zekasını da, algısını da, ahlaksal duyarlılığını da yine toplum biçimlendirir. Eğitimin bu sosyolojik anlayışının, pedagojideki yansıması ve sonuçları Ergun'a göre şunlar olmuştur: Gerçeği tanıtmak

ve öğretmek öğretmene aittir. Öğretmen, metinlere, kitaplara, elkitaplarına dayanarak ve onlardan yararlanarak gerçeği öğretir. Bu öğretim, dondurulmuş düşüncelerle yüklü olacaktır; yani dogmalardan kaynaklanan bir öğretim olacaktır. Bu öğretimde esas olan öğretmenin otoritesi (yetke) ve öğrencilerin uysallığıdır. Kısaca, bu öğretim, bilgilerin aktarılmasından başka bir şey değildir. Bu aktarmayı kolaylaştıracak okul teknikleri öğretim teknikleri de bulunmuştur. Bunlar ezber, tekrar ve sınavdır; bunlar sıkı sıkıya izlenir ve uygulanır. Bu öğretimde, öğrencilerin bireysel girişimleri, çabaları ve yaratıcılıkları geçerli değildir; hatta yanlıştır. Bilgi edinmek için öğrencilerin bu tür girişimleri, öğretmenin saygınlığını azaltır diye düşünülür, yorumlanır. Bu tür eğitim, en eski eğitim türü olarak bilindiği gibi, tarihte çoğu zaman, resmi eğitim görüşü olarak da kendini göstermektedir (Ergun, 1979: 16).

Ergun, Türkiye’de baskıcı geleneksel eğitime karşı, eğitimcilerin tanıdığı İtalyan doktor ve pedagog Montessori (1870-1952) örneğini vermektedir. Montessori geleneksel eğitimi soyut bulmakta ve ona karşı çıkmaktadır. Montessori’ye göre, geleneksel eğitimde, öğretmen, öğrenciye fikirler aracılığıyla bilgi vermektedir; oysa bu fikirler, öğrenci için çok biçimli çok yönlü gerçeğin basitleştirilmesinden başka bir şey değildir ve bu yüzden de bu fikirler, çocuktan çok uzakta kalırlar. Yine Montessori’ye göre, çocuk, eylemlerden aldığı, edindiği ilk izlenimlerde ve ilk izlenimle yaşamaktadır, işte bu izlenimlerden hareket ederek, çocuğu eğitmek olanaklıdır. Bu izlenimlerin niteliğine gelince, Montessori, onsekizinci yüzyıldan beri gelişmeye başlayan “duyumcu öğretmeye” başvurmuştur. Bu öğretmeye göre, en soyut bilgiler bile duyumlardan ve duyumların karşılaştırılmasından ileri gelmektedir. Tarihsel bir gerçeği belirtmek için, Ergun şunu iddia eder: Montessori, bu duyumcu kuramı, önce anormal çocukların eğitimi için uygulamaya başlamış, sonra da, bu uygulamanın normal çocuklara da yapılabileceğini sanmıştır. Normal çocuklarla yaptığı uygulamalarda, Montessori, bütün düşüncel işlemleri ve özellikle matematiksel işlemleri, bu işlemlerin duyumsal bileştirenlerine doğru kaydırmıştır. Bunu böyle yapmasının nedenini de, fikirlerin, ancak ve ancak duyumların soyut dildeki kopyası olduğu inancıydı. Bu inançtan hareket ederek, Metessori,

çocuklardaki duyular ve duyum nitelikleri arasında ayırt etme becerisini geliştirmeye koyulmuş, çok sayıda oyun yaratarak, bu oyunlarla çocukları baş başa bırakmıştır.0 Bu oyunlardan her biri eğitici bir özellik taşımaktaydı. Fakat Montessori'ye göre, çocuğun bu eğitici özellikten sapmaması gerekiyordu. Çocuk, istediği zaman istediği oyunu seçecek; fakat oyunu, öngörölmüş biçiminden değişik olarak oynamayacak, yapamayacaktı. Montessori'nin eğitmek, öğretmek istedikleri çocuklar, çok sıkı, çok katı duyumsal bir disipline zorlanmakta, hatta bu disiplin içinde hapsedilmektedirler. Ergun'a göre Montessori, çocukların en dipteki bireysel yeteneklerine başvurarak, onların toplumsal yeteneklerini hiç dikkate almamaktadır. Başka bir deyişle, çocuğun kişiliği eğitici ortamın dışında kalmaktadır. Oysa kişilik, bireyin toplumla ilişkilerini sağlayan ruhsal, bedensel ya da maddi manevi sistemlerin dinamik bir örgütüdür (Ergun, 1979: 19).

Diğer yandan, J.J. Rousseau'nun (1712-1778) ondokuzuncu yüzyıldaki ve yirminci yüzyıl başlarındaki yandaşları, Rousseau'nun düşüncelerinden hareket ederek, kişi olarak çocuğa önem ve öncelik vermişlerdir. Bu eğitimcilere göre, geleneksel eğitim çocuğu makineleştirmektedir; yani çocuğu makine durumuna sokmaktadır. Yine o eğitim, çocuğun kendiliğindenliğini, doğallığını boğmaktadır. Rousseau'nun bu yandaşlarına göre, öğretmen, çocuk için fırsatlar yaratmalıdır ve çocuk bu fırsatlardan yararlanarak, yaşına göre gözlemler yapmalıdır; belleğini çalıştırmalıdır; isteklerini göstermelidir. Çocuk, şeyleri ve olayları nasıl görüyorsa, nasıl algılıyorsa, bunları, anlatarak, resim yaparak ortaya koymalı ve yaratıcı yeteneklerini geliştirmelidir. Çünkü yetişkinler, çoğu zaman kendi soyut dünya görüşleriyle çocukların yaratıcı yeteneklerini bozmaktadır (Ergun, 1979: 19).

Bireye ve bireysel yeteneklere öncelik veren yeni eğitimin batılı bir başka öncüsü olarak bilinen Belçikalı eğitimci Decroly'nin (1871-1932) görüşlerini Ergun şöyle özetlemektedir: Decroly'ye göre, doğru bir psikoloji olmadan iyi bir pedagoji yoktur ve olamaz. Psikoloji ve pedagoji birbirini tamamlayan şeylerdir. Çocuğun ruhsal gelişmesini pedagojinin ışığında incelemek gerekir; eğitim sistemi de

psikolojinin ışığında kurulmalıdır. Decroly, duyumlara, Montessori'nin verdiği önemi vermez. Decroly duyumları, sadece çocuğun dikkatini çok basit uğraşlara çekmek için bir araç olarak görür. Decroly'ye göre, eğitimde önemli olan ve çok önemli olan, çocuğu gözlemler yapmaya alıştırmaktır. Bu gözlemleri resimle ya da dille (yazarak anlatarak) açıklamaya alıştırmaktır. Decroly'nin anlayışına göre, çocuk etkin (aktif, faal) olmalıdır. Öğrenci yaparak öğrenmelidir. Öğretmen, öğrencinin bilgi alırlığını değil, girişimlerini geliştirmelidir. Öğretmen, öğrenciye bilgi vermemeli, öğrencinin kendi kendine bilgi edinmesini kolaylaştırmalıdır. Decroly'ye göre, öğrencilere verilen, yapılan ders bir başlangıç olmamalı, bir sonuç olmalıdır. Bu sonuç da çoğu zaman öğrenciler tarafından bulunmalıdır. Yani öğrenciler, kendi girişimlerine ve kendi araştırmalarına dayanarak bir sonuca varmalıdırlar. Öğrenciler, incelemeye koydukları ve araştırmak istedikleri bir konunun bütün yönlerini, bütün boyutlarını öğrenmek için kendi aralarında görev bölümü yapmalıdırlar. Yani konunun her ayrı yönü ya da her ayrı boyutu ayrı ayrı öğrencilere verilmelidir (Ergun, 1979: 21).

Ergun, Decroly'nin, "ilgi merkezleri" olarak adlandırdığı bir uygulama önerdiğini ve bu uygulamayı övdüğünü belirtmektedir. Bu uygulama yaklaşımına göre, öğretmen ve öğrenci aynı konu üzerinde durmalıdır ve bu aynı konu için gerekli bütün bilgi ve deneyler bir araya gelmelidir. Decroly'ye göre, böyle bir çalışma elbette ki, öğretmenin uzmanlaşmasını, belirli konular üzerinde uzmanlaşmasını gerektirir. Böylece, öğretmen, öğrenciyi uyarır, destekler ve öğrencinin çabasının bir bütünlüğe doğru götürür. Fakat ilk bakışta, çok doğru ve çok iyi gibi görünen bu tür uygulama, büyük güçlükler içermektedir (Ergun, 1979: 22).

2.3. Öğrenci, Okul ve Toplum

Yeni eğitimin bireyci özelliği, onun okul anlayışında da hemen kendini gösterir. Ergun'a göre eğitimin okula verdiği anlam ve okulda görmek istediği yapı

şöyle özetlenebilir: Montessori'nin, okul anlayışı “çocukların evi” şeklindedir. Bu okul, yetişkinlerin ortamının, hatta aile ortamının karşıtıdır. Montessori de bunun böyle olmasını istemiştir. Montessori'nin anlayışına göre okul bir sığınak olmalıdır, öyle bir sığınak ki, çocuk, bu sığınakta, yetişkinlerin zorla aşılacak istedikleri alışkanlıklarından, yetişkinlerin öğretmek istedikleri bilgilerden korunmuş olacaktır. Kısacası, Montessori'ye göre, yetişkinler birer düşmandır; toplumsal çevre tehlikedir; çocuk, yetiştirilmesi gereken değerli bir bitkidir. Montessori'nin söz konusu ettiği ve övdüğü okul, sadece ilkokul değildir. Ona göre ve onun gibi düşünenlere göre, başka düzeydeki okullar da toplumun dışında, toplumun uzağında örgütlenmelidirler. Onlara göre, böyle okullarda, ortak yaşayış içinde öğrenci ve öğretmenlerin katkısıyla eğitim gerçekleşecektir. Bu okulların işleyişleri, yeni eğitimin öncüleri, çalışma tekniği olarak küme çalışmasını ilke edinmişlerdir. Küme çalışmalarıyla, içedönük kendi üstüne kapanmış birer küçük topluluk içinde, her çocuğun, her öğrencinin kişisel gelişmesinin sağlanacağını ileriye sürmüşlerdir. Küme çalışması da, bir konunun her ayrı yönünün, her ayrı boyutunun ayrı ayrı öğrencilere verilmesi anlamına gelmektedir. Oysa küme çalışmaları, bir sınıftaki öğrencilerin dersleri beraberce, ortak olarak hazırladıkları bir çalışma olarak gösterilmektedir. Küme çalışmalarında amaç, bir sınıfta aynı zamanda bütün öğrencilere ve her bir öğrenciye ders veren öğretmenin bilgisine, öğretimine karşı çıkmak olarak gösterilmektedir. Yani, geleneksel okulun ayrılmışlığını tekdüzeliğini ortadan kaldırmak amaçlanmaktadır. Bu eleştiri, sınıflarda kümelerin oluşması için gerekçe olarak gösterilmektedir. Bu durumda Ergun, yeni eğitimde, “çocukların evi” ya da sığınak olarak ele alınması istenen okulun, yine yeni eğitimde, başka bir işleyiş biçiminde ele alınması gerektiğini belirtmiştir (Ergun, 1979: 23).

Amerikalı filozof ve pedagoğ Dewey'in (1859-1950) öncüsü olduğu eğitim sistemi anlayışına göre, okul, kendi kendini yöneten gerçek bir toplum olmalıdır. Dewey'e göre, kendiliğinden gerçek yoktur; en etkili, en yararlı olan gerçek sayılmalıdır. Pragmatist Dewey, bilgilerin beceriklilikten önce gelmesi gerektiğine inanmaz. Ona göre, kuramsal bilgi ve incelemeler, okulun ikinci derecede amacı olmalıdır, pragmatizmin amacı da budur. Okulu, çocuklara ve öğrencilere, başarı

göstermeleri ve hizmet etmeleri için yeteneklerin sağlanacağı yer olarak düşünen Dewey'e göre, okul, toplumun bir tasviri, bir benzeri olmalıdır. Okul, küçük bir toplum olmalıdır. Bu tür bir okulda da, çocuğu, içinde yaşayacağı büyük toplumun kurumlarına, kurallarına alıştırmalıdır. Kısacası bu tür okulda büyük toplum taklit edilmelidir. Dewey taklide, model almaya çok önem vermektedir. Dewey'in okulunda, öğrencilerden oluşan yönetim kurulu, öğrencilerden oluşan disiplin kurulu, öğrencilerden oluşan ekonomik kurul vardır. Hatta okula özgü para bastırılmasını düşünmüştür (Ergun, 1979: 23-24).

İnsanın yetenekleri, insanın toplumda yaşamasını sağlar. Fakat bu yeteneklerin gelişmesi için topluma, toplumsal ortama ihtiyaç vardır. Özellikle belirtmek gerekir ki, toplumsal yaşayış aynı zamanda her çeşit etkiyle doludur. Bu etkiler, duygusal, teknik ya da ideolojik etkilerdir, özellikle çocuklukta, çocuğun ihtiyaçlarına ve yeteneklerine göre ve her yaşta bu etkiler kendilerini gösterirler. Koşulların, çocukları değişik ortamlarda yerleştiği de zaten bilinen bir gerçektir. Çocuk, büyürken ve gelişirken toplumsaldan hareket eder. Çocuk toplumsalla, toplumsal olmakla başlar. Toplumsalla başlayan çocuk, derece derece bireyselleşir. Gitgide artarak bireysellesin Çünkü çocuk, ilk önceleri, beni (benlik) çevresinden ayırt edemez. Beni, içinde yaşadığı ilk çevresinden, bu çevrenini etkilerinden ayırt edemez. Çünkü çocuk, benle (benlikle) ilk çevresini, içinde bulunduğu ilk grubu, birbiriyle karıştırır. Yani ilk önceleri, çocuk beninin (benliğinin) bilincinde değildir. Bireyselleşmeye gelince, çocuk, gitgide ilerleyen, gitgide artan bir ayırt etme ile bireyselleşir. Benini çevresinden ayırt etmeye başlayarak, bireyselleşmeye başlar. Bu ayırt etme, önce duygusal ayırt etmedir. Uzun yıllar süren bir ayırt etmedir. Zekaya gelince, zekanın ayırt etmesi daha sonra başlar. Bireyselleşmeye, kişisel özerklik de denilebilir. Çocuk önce bireyseldir görüşü tamamen yanlıştır. Çocuk, büyürken ve gelişirken, benden hareket eder ve sonradan yavaş yavaş toplumsallaşır düşüncesi tamamen yanlıştır (Ergun, 1979: 27).

Wallon ve Piaget'ye göre, çocuk önce toplumsaldır; duygusal ayırt etmek ile başlayarak, ayırt etmelerle bireyselleşir. İnsan önce toplumsaldır. Belirli bir tüm toplumun sınıflardan, katmanlardan, kısımlardan oluştuğu, bir gerçektir. Bu sınıflar, bu katmanlar, bu gruplar arasındaki karşıtlıkların, çelişkilerin varlığının siyasal düşüncelerden bağımsız olarak görülebilmesi de yine herkesçe kabul edilmektedir. Gerçek bu iken, çocuğun bireysel ve toplumsal gelişmesini tüm toplumdan soyutlayarak incelemek olanaksız olacaktır. Tüm toplumu oluşturan bu kısımlar arasında çok yönlü, çok karmaşık ilişkiler, çelişkiler vardır. Böyle olduğu halde, çocuğun bireysel ve toplumsal gelişmesini, bir kısım olarak bildiğimiz, tüm toplumu oluşturan kısımlardan biri olarak bildiğimiz ya yalnız bir sınıf içinde, ya yalnız bir katman içinde ya yalnız bir grup içinde görmeye, incelemeye çalışmak olanaksızdır. İşte bu yüzden, ya bir sınıf, ya bir katman, ya bir grup içindeki ilişkiler sistemlerinin ve karşılıklı bağımlılık sistemlerinin, bir çocuğun ya da bir insanın bireysel ve toplumsal gelişmesini açıklayabileceğine artık hiç inanmamak gerekir. Çünkü tüm toplum içinde bulunan bir kısımdaki bir toplumsal yaşayışı ya da ilişkiler sistemlerini başka kısımları olan tüm toplum etkilemektedir (Wallon, 1951; akt. Ergun, 1979: 29).

Ergun'a göre, çocukların bireysel ve toplumsal gelişmelerini, çocukların içinde bulunduğu tüm toplumdan soyutlayarak açıklamaya kalkışmakta ve bu gelişmeleri, onların tabaka ve gruplarındaki ilişkiler sistemlerine, karşılıklı bağımlılık sistemlerine indirgemek gibi eksik yaklaşımları ve yanlışlıkları yinelememekte her zaman yarar vardır. Çünkü bir toplumdaki işsizliği, bu işsizliğin, işçiler ve çocukları üzerindeki etkilerini açıklayabilmek için bütünlükleri incelemek gerekmektedir. Bu bütünlüklerden biri, işsizliğin oluştuğu toplumsal yapıdır, öteki bütünlükler, ya başka toplumlarla olan ilişkiler bütünüdür ya da dünya bütünüdür. Bir köy ve o köydeki eğitim, öğretim incelenirken, bir bütün olarak dünya pazarının incelenmesi de gerekecektir.

Eğitimin kimi Avrupa dillerindeki karşılığı olan “education” kelimesinin, Latince’den geldiği ve kökeninde iki kelimenin olduğu, bunlardan “edurare”nin, beslemek anlamına geldiği; “educere”nin de bir şeyden çıkarmak, bir şeye doğru yönelmek, tek kelimeyle yetiştirmek anlamı taşıdığı bilinmektedir. Tanilli’nin bahsettiği bu kökenlerin dışında eğitim kelimesi birbirinden farklı üç anlamda kullanılmaktadır: İlk olarak eğitim, sosyal bir kurumu, bir eğitim sistemini dile getirmektedir. Böylece, örneğin bir İlkçağ eğitiminin karşısında modern eğitimden söz edilip bir kıyaslama yapılabilir. Eğitimin, kurum olarak bir yapısı, işleyiş kuralları vardır. Örneğin, Fransız eğitimi bir bütündür: Başında bir Bakan vardır; onun yanı sıra kurumlar, öğreticiler ve öğrenciler; son olarak da, bir kanunlar ve tüzükler yığını bu bütünün işleyişini saptar ve gözler önüne serer. Ancak Tanilli, bu resmi görünüşün yanı sıra, örneğin bir radyo ve televizyondan başlayarak, eğitimin az çok yaygın öteki kuruluş ve uygulamalarının varlığına da vurgu yapar. Tanilli’ye göre resmi ve özel, laik ve dini, bunların hepsi, kurum olarak bir ülkedeki eğitimin niteliğini belirlemektedir (Tanilli, 1989: 12).

Eğitim kelimesi, ikinci olarak, bir “eylemin sonucu” anlamında kullanılmaktadır. Bu anlamda, iyi ya da kötü bir eğitimden geçilmiştir; ya da teknik bir eğitimden geçmiş bir kimseye karşı klasik eğitim görmüş bir kimse bulunabilir. Tanilli’ye göre burada, belli bir eğitim sisteminin şu ya da bu bölümünün ürünü olan bir kişi söz konusudur artık. Eğitim, gençleri yaşama hazırlar ve uyarlar. Bu çalışmada Tanilli’nin şu örneği üzerine de düşünülecektir; “eğitimin düzeyi düşüyor” söylemini, çocukların – sonraki kuşakların – ana babalarının okulda zamanında aldıkları aynı bilgileri edinememişlerdir. Eğitim sisteminde reform tasarıları, işte eğitimin bu ürünlerini düzeltmek amacıyla ortaya çıkmaktadır. Son olarak, eğitim kelimesi, bir süreci ifade eder: Bu süreç, önceden bilerek ya da bilmeyerek, iki ya da daha çok sayıda insanı birbirine bağlar; onları birbirleriyle ilişkiye geçirir ve karşılıklı düşünce alış verişi durumuna getirir. Bu anlamda, eğitim okulun çerçevesini aşar; her yaşta ve yaşamın her durumunda gözlenen bir süreç halini alır (Tanilli, 1989: 13).

2.3.1. Çağdaş Eğitim

Tanilli'ye göre, çağdaş eğitimin çerçevesi üç yönde genişlemiştir: Birinci genişleme, eğitimin seslendiği bireyin yaşıyla ilgili olmuştur. Bu bakımdan, insan yaşamında aşağıya ve yukarıya doğru eğitimin yayılıp uzandığı görülmektedir. Çoğu ülkede zorunlu okul eğitimi altı yaş dolayında başlarken son yarım yüzyılda, altı yaşından küçük olan çocuklar için de bir ilgi kendini göstermiştir. Fransa'da pekiyi uygulanan okul öncesi eğitim, bugün çoğu ülkede yerleşmiş bulunmaktadır. Okulun verdiği eğitim, gitgide artan yıllara yayılmış ve zorunlu okulun bitim yaşı son yarım yüzyılda hayli genişlemiştir (Tanilli, 1989: 13).

Tanilli'ye göre, eğitimin çerçevesindeki genişlemenin ikinci nedeni eğitimin, artık sadece okulların ürünü olmamasıdır. Çoğu kez dünyadan hayli soyutlanmış bir yer tutan asıl okulun dışında, çocuk, yaşadığı ortamdan her zaman zenginleştirici olmasa da yığınla uyarı almaktadır: Basın, radyo, televizyon, her günkü deneyimler gibi. Çocuk, kişisel etkinliğiyle, aralarında neden sonuç bağı olan bir sürü ilişkiyi keşfediyor ve Tanilli'ye göre bu "ortam", belli bir biçimde eğitiyor onu. Bütün bunlar, çocuğu etkilemekte ve ilerdeki kişiliğinin kimi niteliklerini vermektedir.

Tanilli, eğitimin çerçevesindeki üçüncü genişleme sebebinin, dengeli bir kişiliği geliştirmek olduğunu; bu kişiliğin de doğuştan gelen bütün yetenekleri açılıp serpilmiş, yeni yetenekler kazanmış, karşılaştığı yeni durumlara uyum sağlayabilen, kendini değiştirmesini ve düzeltmesini başaran dengeli bir kişilik doğrultusunda olması gerektiğini iddia eder (Tanilli, 1989: 16).

2.3.2. İnsan Hakları ve Eğitim

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 20 Kasım 1959'da kabul ettiği Çocuk Hakları Bildirisi, bir yerinde şöyle der: “Çocuğun, hiç olmazsa ilk aşamada parasız ve zorunlu olması gereken, bir eğitim hakkı vardır. Çocuk, genel kültürüne katkıda bulunacak ve kendisine, eşit şans koşullarında, yeteneklerini düşünme yetisiyle, manevi ve sosyal sorumluluk duygusunu geliştirme ve toplumun yararlı bir üyesi olma olanağını sağlayacak bir eğitimden yararlanmalıdır” (Çocuk Hakları Bildirisi, ilke 7, fıkra 1).

Eğitim, daha başlardan başlayarak, her çağda ve her toplumda saygınlığını korumuştur. Ne var ki, eğitime her yerde, toplumun genel yararı açısından bakılmıştır. Eğitim sistemlerinin temel amacı toplumun gönenç ve erinci ile niteliklerinin sürdürülmesi olmuştur. Bu sistemler, kimi unvanları ve erişilmesi gereken kimi hedefleri belirlemekteydi: Toplumda önemli bir mevki sağlamak; kültürü koruyup sürdürmek; adalete, erdeme, güzel bir yaşama kavuşmak; kamu yaşamı ve devletin çağdaştırılması için dürüst insanlar yetiştirmek gibi. Bu durumda, birey de eğitim ve öğretimin verdiklerinden yararlanıyordu; ama bu kolektif bir hedefti.

XVI. ve XVII. yüzyılın ünlü eğitimbilimci ve filozofları, öğrencinin üzerine eğildiklerinde, her bireyin bir eğitim hakkı bulunduğunu fark etmişlerdir: John Locke ile Jean Jacques Rousseau da yeni anlayışı benimseyen düşünürler olmuşlardır. Locke, “Sivil Yönetim Üstüne İkinci Kitabında” “velayet hakkından” söz ederken, ana babanın, insan olarak sahip oldukları özgürlükten yararlanabilecek duruma gelmeleri için çocuklarını eğitime görevinin önemine vurgu yapar. Bununla beraber çocuklar, yalnızca “akıl çağına” erişerek ana babalarına bağımlılıktan kurtulur. O ana değin, ana baba, çocukların özgürlüğünü korur gözetir; bu görev, onların eğitimini sağlamayı da içine alır. Böylece, ana babanın koruyup gözetme hakkının karşısında, çocukların da “eğitim görme hakkı” vardır denebilir. Rousseau da ünlü Emile’de,

çocuğa özgürlüğünü tanır; mutluluğu ona bağlıdır çünkü. Bununla beraber, çocuğun özgürlüğü zayıflığı ile sınırlıdır; bu da onu ana-babasına bağımlı kılmaktadır. Ana babanın, temel görevlerinden biri çocuklarını eğitmektir. Rousseau'ya göre babalık görevlerini yetine getirmeyenin baba olma hakkı da yoktur. Locke için olduğu gibi Rousseau için de çocukların eğitim hakkı, onların, istenilen zamanda özgürlüklerinden gerektiği gibi yararlanma haklarından doğar. Her insanın, yeteneklerini kullanabilmesi için eğitimden geçmesi, mutlak bir zorunluluktur (Tanilli,1989: 19).

Fransız Devrimi, kamusal eğitime, özgürlük ve eşitlik gayelerinin hem amacı hem de aracı olarak bakıyordu. Devrimin sosyal programında, kitlelere yayılmış kamu eğitimi düşüncesi ağır basmaktadır. Tanilli, bu düşüncenin İlkçağ'da da olduğunu; ne var ki, artık söz konusu olanın, eski Yunanlıların düşündüğü gibi bir "seçkinler" yetiştirmek değil, eğitimin nimetlerini çoğunluğun hizmetine sunmak olduğunu savunur. Ayrıca eğitimin, insanı "bağımsızlığa" kavuşturacağını çünkü bireyin yeteneklerini geliştirmesinin yollarını açarak, onu başka değerlerle donatarak, insanlığının karşısına dikilen her türlü engele karşı etkili biçimde mücadele etmek olacağını sağlayacağını belirtir. Bununla beraber, Fransız Devrimi'nin ve onunla çağdaş Amerikan Devrimi'nin yerleştirdikleri bir düşünce de eğitimin, devletin temel görevi olduğudur. Eğitimin değeri ve devletin bu alandaki rolü, o devrin önde gelen insanların durmadan altını çizdikleri bir konudur (Tanilli,1989: 19).

Eğitim, bir hak olarak uluslararası bildirilere de geçmiştir. 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, "her insanın eğitime hakkı olduğunu" ilan eder (m. 26). Bu haktan yararlanacaklar, başta çocuklardır. Öğretim sistem ve yöntemleri önce onlar için düşünülmüştür; toplum, kültürel birikimini onlara emanet edecektir ve bu birikimi zenginleştirip sürdürecektir olanlar da yine çocuklardır. Bildirinin 26. maddesi, eğitim hakkını yetişkinler için de ilan etmiş bulunuyor. Çünkü eğitim dinamik bir süreçtir. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, eğitim hakkının insanın temel bir hakkı olduğunu ilan ederken, bu hakkın kimi nitelikleri konusunda

bütün ülkelere, eğitimin insan kişiliğinin tam anlamıyla açılıp serpilmesini, insan haklarıyla temel özgürlüklere saygının güçlendirilmesini hedef gösteren ana ilkeler de sunmaktadır. Dolayısıyla önemli olan sadece bilgi aktarmak değil, yeteneklerinden en iyi yararlanmalarında yardımcı olacak insanları da yaratmaktır. Bildiri, bu amaçla, birey ve toplum yararına kimi noktalara işaret etmektedir.

Bildiri'nin 26. maddesi, devletlerin eğitim konusunda uygulayacakları politikaya bazı öneriler de getirir: Eğitimin parasız oluşu; teknik ve mesleki eğitimin genelleştirilmesi; yüksek eğitime girişte eşitlik; çocuklarına verilecek eğitimin türünü seçmede ana babaların öncelikle hak sahibi olmaları gibi... Söz konusu Bildiri'den sonra, eğitim hakkının tarihinde önemli bir dönüm noktası olan bir başka belge, Birleşmiş Milletler'in yayınladığı 20 Kasım 1959 tarihli Çocuk Hakları Bildirisidir. Bu bildiri, insanlığın kendisinde olan en iyi şeyi çocuğa verme yükümlülüğünden kalkarak, çocukla toplum arasında bir ilişki kurar; çocuğa verilen haklardan biri de eğitim hakkıdır (Tanilli, 1989: 21).

Tanilli, toplumun düzeni derken, başta onun "sınıfsal" yapısının akla gelmesi gerektiğini; çünkü bir toplumu ötekenden ayıran ilk ölçütün bu olduğunu savunur. Tanilli'ye göre her eğitim sınıfsal bir eğitimidir; iktidardaki sınıfın damgasını taşır. Eğitim, toplumun üyesi olan bireyi, toplumun bilgi, değer ve davranış ilkelerine göre biçimlendirmeyi hedeflediğine göre, toplumda ağırlıklı olan düşünce, yani toplumda egemen olan sınıf hangisiyse, eğitim de o doğrultuda biçimlenir ve gelişir. Dolayısıyla, eğitim derken, onun "sınıfsal özüne" vurgu yapılır (Tanilli, 1989).

Tanilli'ye göre, kapitalist toplumda eğitim, egemen sınıfın yani burjuvazinin gereksinme ve isteklerine uygun olarak düzenlenmiştir. Burjuvazi için amaç, sermaye düzeninin yaşaması ve sermaye sahibinin güçlenmesidir; eğitim de aslında bu amaca yöneliktir. "Burjuva rejiminde okulun şu üç görevi vardır: Gelecek işçi kuşaklarına kapitalist rejime bağlılık ve saygı aşılamak; egemen sınıfın gençlerinden

emekçi sınıflara ‘kültürlü’ bekçiler yetiştirmek; sermaye karlarını artırmak üzere bilimin teknik alana uygulanmasını ve kapitalist üretimin artmasını sağlamak”. Öğrenci gibi, öğrenciyi eğitecek öğretmen de bu amaca göre yetiştirilir; ders kitapları da bu amaca hizmet etmek üzere hazırlanır. Kapitalist ülkelerin çoğunda, yaygın bir ilköğrenime karşın, orta öğrenim kurumlarına ilköğrenimini görmüş olanların ancak % 20’si devam edebilmektedir. Örneğin, Fransa’da liselere, varlıklı sınıfların çocuklarından % 94’ü devam ederken, işçi çocuklarının % 45’i, köylü çocuklarının da ancak % 32’si gidebilmektedir. Eğitim süresi boyunca da, işçi ve köylü çocukları sürekli dökülmekte ve bu dökülme oranı, son sınıfa gelindiğinde İngiltere’de % 40’ı, İsviçre’de % 50’yi, Federal Almanya’da % 80’i bulmaktadır. Bütün kapitalist ülkelerde orta öğretimden mezun olabilme oranı, doğrudan doğruya gelir düzeyine bağlıdır. Örneğin Fransa’da, teknik üniversite ve yüksek öğretmen okullarında işçi çocuğu oranı yalnızca % 2’dir. Yine, kapitalist ülkelerde egemen sınıfların, varlıklı sınıfların çocuklarının yüksek öğrenime devam etme şansı, işçi çocuklarından 40 kat, yoksul köylü çocuklarından 80 kat fazladır (Tanilli, 1989: 25).

Gelişmişlik düzeylerine göre farklılık gösteren toplumlar arasında az gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda eğitim en başta gelen sorunların başında yer alır. Çocuğun eğitim hakkı, hemen hepsinde ilan edilmiş de olsa, uygulamada gerçekleşmiş değildir: Çocukların tümünün okula kavuşmuş olmamaları gerçeği bir yana, daha ilköğretimin başı ile sonu arasındaki kayıplar yüksek düzeydedir. Tanilli, bunların da ötesinde, toplumsal eşitsizliklerin böylesi ülkelerdeki eğilimin boğazını sıkmakta olduğunu, bunun kız erkek arasında, köy kent arasında, bölgeler arasında, kavimler arasında, asıl önemlisi sınıflar arasındaki eşitsizliklere yansıdığını belirtmektedir (Tanilli, 1989: 27).

2.4. Yurtdışındaki Türk Göçmen Çocukları

Eğitim olgusunun, göçün ve göçmenliğin tüm sorunlarıyla iç içe olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bugün, birçok Avrupa ülkesinde, çeşitli ülke ve kültürlerden gelmiş milyonlarca göçmen bulunuyor. Göçmenlerin, özellikle gelişmiş batı ülkelerinin vasıfsız işçi olarak gördüğü, ağır koşullar altında çalışan yoksul kitlelerin, bir yandan, kendi geleneksel çevrelerinden uzak oluşları, öte yandan sağlıksız yaşam koşulları, düzensiz iktisadi ortam, hukuksal güvensizlik ve bunlara ek olarak kendi çocuklarının eğitim ve öğretim sorunları, onları bunalıma götürmektedir. Bu yığınlara, buldukları toplumlar sadece üretici bireyler olarak bakmakta; onların farklı olma hakları göz ardı edilmekte ve kültürel birikimleri görmezlikten gelinmektedir. Buldukları ülkenin yurttaşlığını resmi olarak kazanmış değillerdir; gittikleri ülke kadar geldikleri ülkenin de sıcak ilgisinden yoksundurlar. Buldukları ülkelerle ortak bir kültür mirasına sahip olan İtalyan, Portekiz ve İspanyol göçmenlerden farklı olarak Doğu ve İslam kökenli göçmenlerse, kendi köklerinden koştukları gibi, yaşadıkları ülkelerin kültürel kimliğini kazanmakta da güçlük çekmektedirler; ya da kimi hallerde sürdürdükleri “getto” yaşamı, onları kendi içine kapamakta ve çevreden iyice soyutlamaktadır (Tanilli, 1989: 138).

Çıkmazlarla dolu bir toplumsal ve iktisadi ortamdan gelen, geleneksel kültürlerin desteğinden yoksun olan buldukları ülkenin dilini ve kültürünü bilmeyen göçmen işçilerin çocuklarının başarı oranı gözle görülür derecede düşük seviyededir. 1982 yılında 4-5 Mayıs günleri Luxembourg'ta UNESCO'nun işbirliği ile düzenlenen, göçmen sorunları üzerine bir sempozyumda, göçmen kabul eden ülkelerin temsilcilerinin şu değerlendirmeleri çarpıcıdır: “Artık biliyoruz ki, göçmen çocuklarının %60'ı okulu başaramayıp bırakmaktadır ya da o denli geri kalmışlardır ki, bu çocukları bizdeki eğitim sistemi kurtaramaz” (Tanilli, 1989: 138).

Tanilli'ye göre, göçmenlik olgusu ve sağladığı katkılar, göçmen kabul eden toplumlarca gereği gibi değerlendirilmedikçe, bu gibi sorunların çözülemeyeceği olağandır. Öncelikle bu ülkelerin çok-kültürlü toplum olmanın bilincinde olmalı, göçmen işçi ve çocukları için anadilde eğitim ve kültür sorunlarına gerçekçi bir yaklaşımla eğilmelidirler. Bunun yanı sıra, göçmen gönderen ülkeler de, önemli bir sorun olup güncelliğini koruyan “ikinci kuşak”ın anadilde eğitim sorununa çözüm bulmak için yeterli çabayı harcamalıdır. Bu kuşak, “sahipsiz” bırakılarak, iki kültür arasında kaybolmaya, kültürel kimliklerini kaybetmeye, toplumda dışlanıp horlanmaya ve “ikinci sınıf” insan olarak kalmaya mahkûm edilmemelidir; onların da birer insan oldukları gözden uzak tutulmamalıdır (Tanilli, 1989: 140).

Burada eksik görünen nokta, toplumun göçmen çocuğa, iktisadi politikanın bir ürünü olarak değil, kişi olarak bakmasının sağlanamamasıdır. Kendi yeti ve becerileriyle, farklı olma hakkına sahip olduğu kadar, eğitim ve öğretim hakkına da sahip oldukları ve bunların da göçmen çocukların en doğal hakkı olduğu kabul edilmelidir.

2.4.1. Almanya'daki Türk Göçmen Çocukları Örneği

Almanya'daki Türk işçi çocuklarıyla ilgili olarak sosyal bilimcilerin genel kanısı, onların Almanca öğretim temposuna ayak uyduramadığıdır. İlkokulun ilk yıllarında, sorunların sosyokültürel, eğitsel ve psikolojik nedenleri çoğu kez göz önünde tutulmadan yapılan yanlış değerlendirmelerin sonucu olarak, çocukların önemli bir bölümü, zekaca özürülerin gittikleri okullara gönderildiği; Türkiyelilerin Berlin'den sonra en yoğun olduğu Köln'de, bu durumdaki çocukların oranının %5,3; liselere gidebilenlerin oranının ise, %3,2 olduğu savunulmaktadır. Normal ilkokulları bitirenlerin büyük bir bölümü ise, başka okullara gitseler bile, 16 yaşa kadar olan zorunlu öğretim süresi içinde, belli bir meslek edinme olasılıkları çok düşük olmaktadır (Tanilli, 1989: 141).

Tanilli, göçmen işçi çocuklarının eğitim sorunlarının, eğitim ulusal niteliğinden kaynaklandığını savunur. Her ülkede, eğitim, belli bir ulusal dille yapıldığından, aslında, ulusların yaşama bakışlarındaki kural ve değer yargıları ulusal bir eğitim sürecinde çocuğa aktarılmaktadır, böylece çocuk, bir birey olarak, kendine özgü bir tarihi yaşamış belli bir toplum içinde “sosyalleştirilmektedir”; başka bir deyişle, çocuğun “insanlaşması” gerçekleşir. Tabii, gelişmişlik düzeyine bağlı olarak da, yeni bilimsel ve teknolojik bilgiler aktarılarak emeğin verimliliğinin artırılması hedef tutulur. Buradan da hareketle yurt dışındaki göçmen Türk çocukların sorunlarının sahip oldukları ulusal kimlik ile buldukları ülkelerdeki eğitimin “ulusal” niteliği arasındaki çatışmadan kaynaklandığı söylenebilir. Çocukların %80’in üzerinde denilebilecek bir bölümü, buldukları ülkenin dilini ilkökula adımlarını attıkları yıl öğrenmeye başlamaktadırlar. Toplumla yüz yüze gelişleri de yine okulda ve okulun bulunduğu sosyal çevrede oluşmaktadır. Tanilli bununla ilgili olarak, dilin eğitim sürecinin temel anahtarı olduğu ve dil – düşünce – zeka gelişimi arasındaki o bilinen karşılıklı etkiler göz önünde bulundurulduğunda; Türk göçmen işçi çocuklarının, oldukça eleyici/seçkinci olan Alman eğitim sistemi içindeki yarışı daha başlarken yitirdiklerini belirtir. Tanilli’ye göre bu durumu düzeltmek için iki yol bulunmaktadır: Öncelikle çocuğun ulusal kimliği, dili, kültür birikimi önemli değildir, nasıl olsa Almanya’dadır, Almanca öğrenmeli, Alman toplumunun kural ve değer yargılarıyla biçimlenmeli; bunun için de, Alman devleti gereken bütün önlemleri almalıdır – ama bu asimilasyoncu bir görüştür. İkinci yol ise: Göçmen işçi çocuklarının eğitim-öğretim sorunlarının “ulusal yanı”, insancıl ve demokratik bir anlayışla, söz konusu ülkelerin eğitim sistemleri içine yerleştirilmelidir; bu da, anadilde eğitim ve kültürün etkin hale getirilmesi, yaygınlaştırılmasıyla mümkündür (Tanilli, 1989: 143).

Bu konuyla ilgili olarak Abadan-Unat’ın Almanya çalışması iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bu örnekte, 1980’deki Federal Almanya, İsviçre, İsveç ve Norveç’teki Türk göçmen nüfusunun % 40’ının, 18 yaşından küçük olduğunu belirtmektedir. Abadan-Unat, Türk işçilerin konuk oldukları ülkenin dilini bilmeme,

karmaşık kurallara bağılı olan eğitim sisteminden gereğı gibi yararlanamama, farklı bir topluma uyum göstermede zorluk çekme gibi sorunların onları kendi içine kapanmaya doğru ittiğini iddia etmektedir. Türkler bu getto tipi yaşamı akraba ve dostlardan oluşan ağlarla sürdürmeyi yeğlemişlerdir. Bununla beraber göçmen işçiler, çocukları için doyurucu bir eğitim olanağını sağlama isteğini hep taşımışlardır. Her ne kadar Federal Almanya eğitimde eşit fırsat ilkesinin önemini vurguluyorsa da, federal sistemde eğitim ve kültür sorunları eyalet hükümetlerin takdirine bırakılmış bulunmaktadır. Bunun sonucunda karışıklık yaratan değişik eğitim modelleri oluşmuş, bunun dışında Alman dilinde verilen dersleri izleyemeyen çocuklar bir ya da daha fazla süre ile aslında zeka engelli çocuklar için kurulmuş bulunan Sonderschule'lere (özel okul) gönderilmeye başlanmıştır (Abadan-Unat, 2002: 54).

Abadan-Unat, Alman okul sisteminin geleneksel olarak seçkin ve katı olduğunu belirtir. Abadan-Unat'a göre, son yıllara kadar bu sistem Alman gençlerinin % 90'ını üniversiteye devam etmekten alıkoymuş, yabancı işçi çocukların ancak bir kısmı Hauptschule'yi (sekiz yıllık ilköğretim okulu) tamamlayabilmiştir. Aile birleşmesini izleyen ilk yıllarda Türk çocuklarının % 60'ı bu tür okulları terk etmişlerdir. Yine bu dönemde 15-21 yaş arasındaki Türk gençleri, ancak % 18 oranında bir mesleki öğrenim tamamlama fırsatını bulabilmiştir. Alman dilini layıkıyla bilmeme gibi temel bir güçlükten başka Türk göçmen çocukları federal sistemin sonucu olarak değişik eğitim modelleri ile de başa çıkmak zorunda bırakıldılar. Buna göre Bavyera modeli, yabancı işçi çocukları normal Almanca öğretim yapan sınıflara almayıp ağırlıklı olarak Türkçe öğretim yapan sınıflara ayırmıştır. Bu model gençlerin mezuniyetten sonra Almanya'da var olan diğer öğrenim olanaklarından yararlanmalarını önlemekteydi. Bunun tam karşıtı olan Berlin modelinde ise yabancı işçi çocukların sınıflarında Alman kökenli çocuklar azınlıkta da olsa, yalnız Almanca öğretimi yapılmaktaydı. Bu model de çocukları anne babalarından ve aile ortamından uzaklaştırıp yabancılaştırma sonucunu vermiştir. Nordrhein-Westfalen eyaletinde uygulanmaya çalışılan karma sistemde ise anadilin nasıl öğretilceğı meselesi son yıllara kadar askıda bırakılmış bir sorundu.

Anne babaların çocuklarını cumartesi ve pazar günlerinde Kuran kurslarına yollama arzuları ise Türk hükümetinin Türk kültür dersleri vermek üzere görevlendirdiği öğretmenlerin sundukları gönüllü ders programları ile çatışmaktaydı (Abadan-Unat, 2002: 54).

Abadan-Unat'a göre durumu daha da karmaşık bir hale getiren etken, birbirinden farklı iki öğretmen grubunun bulunması idi. Bunlardan Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tayin edilen öğretmenler, anne-babaları tarafından ancak hafta sonu belli okullara getirilen çocuklara Türkçe, tarih ve coğrafya dersleri sunabiliyorlardı. Bu grubun karşısında yer alan ve Alman makamları tarafından maaş alan ikinci bir grup Türk öğretmeni ise işçi çocuklara Almancayı öğretmede yardımcı oluyorlardı. Bu dönemde, okul programında zorunlu yabancı dil olarak Türkçeyi Berlin kentinden başka hiçbir eyaletin kabul etmemesi, Türk gençlerinin Türkçe derslere karşı ilgisiz kalması sonucunu yaratmıştır. Bu arada Alman yetkili makamlarının, yabancıların zorunlu eğitimin sınır noktası olan 16 yaşına kadar çocuklarını okula gönderip, göndermediklerini denetim dışı bırakmaları, özellikle Türk işçilerin kız çocuklarını tümünden eğitimsiz bırakan bir sonuç doğurmuştur. Birçok çalışan anne-baba, ailesinin küçük çocuklarını en büyük kız çocuğa baktırma gibi bir çözüm yolunu seçmekteydi (Abadan-Unat, 2002: 57).

Abadan-Unat, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin iktidarı boyunca Federal Almanya'nın, özellikle ikinci göçmen kuşağın daha iyi eğitim olanaklarına kavuşabilmesi ve toplumla bütünleşmesi için bir seri önlem aldığından söz eder. Üniversitelerde Auslaender Paedagogik (yabancılar pedagojisi) adlı yeni programlar yaratılmış, yeni eğitim modelleri denenmeye başlanmıştır. Öğretmenlere kültürlerarası eğitimin erdemleri kavramı yardımıyla, sınıflarında var olan etnik ve dinsel çeşitliliği bir fırsat olarak görmeleri öğütlemiştir. Kısacası, eğitim sistemine hoşgörüyü öncelik tanıyan liberal ve demokratik değerler kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu çabalar tam semere vereceği sırada Federal Almanya'da Hıristiyan Demokrat Parti iktidara geçmiş, siyaset alanındaki bu değişme süratle kamuoyuna

yansımıştır. 16 Alman üniversite profesörünün “Avrupa Batılı Hıristiyan değerlerini korumak için tüm yabancı işçileri ülkelerine geri göndermeli” tarzında bir talebi yansıtan milliyetçi “Heidelberg Manifestosu” büyük yankı uyandırmıştır. Bütün seçim kampanyası süresince, yabancı işçileri ana tema olarak seçen Kohl hükümeti daha önceki iktidarların tekrarladıkları gibi hedeflerinin;

a. Yabancıların göç hareketini durdurma,

b. İsteyen göçmenlerin anayurtlarına dönmelerini özendirme,

c. Uzun yıllardan beri Federal Almanya’da yaşamakta olan yabancıların ekonomik ve toplumsal bütünleşmesini gerçekleştirme, olduğunu belirtmiştir. Başka bir deyişle Kohl iktidarı Almanya’nın “bir göç ülkesi olmadığını, dolayısıyla yabancıların devamlı ikametlerini özendirmeyeceklerini bir kez daha ilan etmiştir. Bu arada muhafazakar kampta Abadan-Unat’ın deyimiyle, bazı “cesur sesler” de duyulmuştur. Berlin Yabancılar Komisyonu başkanı Barbara John, üyesi bulunduğu Hıristiyan Demokrat Parti’nin 1989’da toplanan genel kongresinde, Almanya’da yılda yaklaşık 54.000 yabancı çocuğun dünyaya geldiğini, bunlardan sadece 14.000’ine Alman vatandaşlığı verildiğini belirtmiştir. Bu sayı endüstrileşmiş ülkeler içinde en düşük orandır. Bu “üçüncü” kuşağın büyük bir olasılıkla tüm yaşamını Almanya’da geçireceğini, Almancayı kendi anadilinden daha iyi konuşacağını, anayurdunu sadece tatilde ziyaret edeceğini, fakat yasanın gözünde hep yabancı kalacağını iddia etmiştir. Abadan-Unat’a göre bu durum, yansıttığı gerçeğe rağmen sorun hep yanıtız kalmıştır (Die Zeit, 26.12.1982; akt. Abadan-Unat, 2002: 58).

2.5. Fransa’da Eğitim Sistemi

Fransa’da eğitim laiktir. Yani devlete ait eğitim kurumlarında dini eğitim yapılmaz. Eğitim, 16 yaşına kadar zorunludur, ücretsizdir ve kamuya ait bir hizmet alanıdır. Eğitimciler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından atanır.

Eğitim sisteminin genel amacı; bir yandan herkesi okullu yapmak, “okulu terk etme” oranını yaklaşık %10 azaltmak, mesleki ve teknik eğitime duyulan soğukluğu önlemek, diğer yandan sorumlu ve kültürlü, toplumda ve aktif hayatın her alanında yer alabilecek, toplumun ve ekonomik faaliyetlerin gelecekteki karşılığına uyum sağlayabilecek, yeni bilgileri transfer edebilecek vatandaşlar yetiştirmektir. Öğretim içeriği; çeşitli dillerin öğretimini geliştirme, güzel sanatlar ve vatandaşlık eğitimini geliştirme, ortaokulda çok alanlı uygulamaları geliştirme, derslerde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasını geliştirme olarak sıralanabilir (http://www.iufm.fr/f_qu-iufm.htm).

Fransa’da, eğitim politikasının belirlenmesi ve uygulamaya konulması Anayasa gereğince hükümetin yetkisindedir. Hükümet içinde ise, Milli Eğitim, Araştırma ve Teknoloji Bakanlığı eğitim politikasından sorumludur. Bakanlık ayrıca, eğitimden sorumlu bir delege bakandan da destek almaktadır. Diğer yandan, Tarım ve Balıkçılık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Gençlik, Spor ve Kültür Bakanlığı da kendi alanlarında gençlerin eğitim sorumluluklarını üstlenerek Milli Eğitim, Araştırma ve Teknoloji Bakanlığına katkıda bulunaktadırlar (<http://www.education.gouv.fr/syst/orgs1.htm>).

2.5.1. Fransa’da Eğitim Kademeleri

2002-2003 eğitim-öğretim yılında Fransa’da ve kendisine bağlı deniz-aşırı bölgelerdeki (DOM) öğrenci nüfusu 14.940.900 olarak kaydedilmiştir – toplam nüfus 60 milyonun biraz üzerindedir – öğrenci nüfusu, 6.529.000 ilköğretim öğrencisi (“okul öncesi” eğitim ve “ilköğretim”), 5.596.000 ortaöğretim öğrencisi ve 2.209.000 yükseköğretim öğrencisi şeklinde bölümlenmiştir. Öğretim dili Fransızcadır. Bölgesel dillerde eğitim ise modern diller çalışma dalının bir parçası olarak verilmektedir.

Fransa’da okul eğitimi, bütün ülkedeki eğitimden sorumlu bakanın yetkisi altındadır (Gençlik, Eğitim ve Araştırma Bakanı). İlköğretimde öğrenim gören öğrencilerin %86,5’ini ve ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin %79,9’unu kapsayan kamu sektörüne ait parasız okulların yanı sıra yine aynı düzeylerde eğitim veren özel okullar da mevcuttur. Bu özel okulların büyük çoğunluğu devletle bir sözleşme imzalamıştır ve bu sözleşme sayesinde devlet, öğretmen ücretlerinin ödenmesiyle ilgili sorumluluğu üstlenebilmekte ve *contrats d’association* (birlik/ortaklık sözleşmeleri) adı verilen sözleşmeler sayesinde de söz konusu okulun işleyişini kontrol altında tutabilmektedir (<http://aalevli.blogcu.com/8022261>). Fransa’da eğitim sistemi; ilk, orta ve yüksek olmak üzere üç öğretim kademesinden oluşmaktadır.

2.5.1.1. İlköğretim

Fransa’da ilköğretim, okul öncesi ve temel eğitim olmak üzere iki kademedir oluşmaktadır. Okul öncesi eğitim, Fransız eğitim sistemi içerisinde ilk öğrenmeler devresini oluşturmaktadır. Bu devrede küçük, orta ve büyük olmak üzere üç bölüm bulunmaktadır. Fransa’da okul öncesi eğitim zorunlu değildir. 3-5 yaş arası

çocukların eğitimini kapsamaktadır. 3 yaş çocuklarının %99,5'i, 4-5 yaş çocuklarının %100'ü okul öncesi eğitim kurumlarına devam etmektedir (http://www.iufm.fr/f_qu-iufm.htm).

Temel eğitim (ilkokul), başlangıç ve uyum sınıfları olmak üzere iki devreden oluşur: Temel öğrenmeler devresi, derinleşme devresi. Beş yıllık bir süreyi kapsayan temel eğitim, 6-11 yaş çocuklarının eğitimini kapsamaktadır. Temel eğitimde hazırlık, başlangıç ve orta olmak üzere üç dönem bulunmaktadır. Hazırlık dönemi ilkokul birinci sınıfa; başlangıç dönemi ilkokul ikinci ve üçüncü sınıflara; orta dönem de ilkokul dördüncü ve beşinci sınıflara denk düşmektedir (http://www.iufm.fr/f_qu-iufm.htm).

2.5.1.2. Orta Öğretim

Orta öğretim iki kademededen oluşmaktadır. Birinci kademe dört yıl, ikinci kademe üç yıl sürmektedir. Dört yıl süren birinci kademe zorunlu eğitim kapsamı içine girmekte ve kolej olarak adlandırılmaktadır. Kolejlerde birinci yıl “gözlem ve uyum” devresi, ikinci ve üçüncü yıllar “derinleşme” devresi, dördüncü yıl “yönlendirme” devresi olarak adlandırılır. Dördüncü yılın sonunda, öğrenciler yıl içi ve yıl sonu sınavlarındaki başarılarına göre “*diplome national du brevet*” diye adlandırılan ortaokul diploması alırlar. Dört yıl süren ortaokul (college) eğitimi, genel ve teknik lise ile dengi meslek eğitimi okullarına bir hazırlıktır. Bu çağ öğrencilerinin okullaşma oranı %100'dür.

Üç yıl süren ikinci kademe ise lise olarak isimlendirilir. Liselerde, birinci yıl “belirleme”, ikinci ve üçüncü yıllar ise “bitirme” devresi olarak adlandırılmaktadır. Genel ve teknik liseler üç yıl sürer. Üç sınıflı başarıyla tamamlayan öğrenciler lise bitirme sınavı olan bakalorya (baccalauréat)'ya hazırlanırlar. Genel ve teknik lise

diplomaları öğrencilere yüksek öğretime girme hakkını kazandırır. Bu çağ öğrencilerinin okullaşma oranı %92'dir. Lise öğrencilerinin %70'i bakalorya (baccalauréat) düzeyine ulaşmaktadır.

Meslek okulları iki yıllık olup, BEP (Brevet d'Etudes Professionnelles, Mesleki Eğitim Diploması) veya CAP (Certificat d'Aptitude Professionnelle, Mesleki Yeterlilik Diploması) diye adlandırılan, meslek eğitiminin birinci aşamasını oluşturan diplomaları vermektedir. İki yıl daha devam edildiğinde teknik lise diploması (baccalauréat professionnel) için sınavlara girilebilir (ONISEP,2005:6).

2.5.1.3. Yüksek Öğretim

Fransa'da üniversite geleneği uzun bir geçmişe sahiptir. 1179 yılından beri Paris'te, 1229'dan beri Toulouse'da ve 1289'dan beri de Montpellier'de üniversite bulunmaktadır. Yılda 125 bin yabancı öğrenci kabul eden Fransa'da 2005 tarihi itibarıyla 30 Akademi ve bu akademiler bünyesinde 82 üniversite ve yaklaşık 300 yüksek okul bulunmaktadır. Eğitim sistemi uluslararası planda tanınan eğitim alanlarının ve diplomalarının kalitesini garanti etmektedir (Etudier en France, 1997:2). Fransa'da yüksek öğretim çağına gelmiş öğrencilerin okullaşma oranı %73, 19-25 yaş arası çağ nüfusunun okullaşma oranı %52'dir. Yüksek okul öğrencilerinin %50'den biraz fazlası bac+2 (ön lisans) düzeyine ulaşmaktadır (http://www.iufm.fr/f_qu-iufm.htm).

Fransız eğitim sistemi, amaçlarına, yapılarına ve kabul şartlarına göre sınıflandırılabilen üç tür eğitim kurumunu kendi içinde barındırmaktadır. Bu üç tür kurum iç içe bulunmaktadır: üniversiteler, yüksek okullar ve özgün eğitim veren yüksek okullar. Yüksek öğretimde eğitim süresi, bakaloryadan sonra 2-11 yıl arasında değişmektedir.

Üniversiteler, bakalorya veya dengi diplomalara sahip öğrencileri kabul ederler, çok çeşitli alanlarda (edebiyat, beşeri bilimler, hukuk bilimleri, ekonomi, yönetim, fen bilimleri, tıp, eczacılık, teknoloji, güzel sanatlar, siyasi bilimler...) eğitim verirler ve araştırmacı yetiştirirler.

Yüksek okullar, mesleki amaçlı yüksek düzeyli eğitim verirler. Yüksek okulların amacı, beş yıllık bir sürede (iki yıllık hazırlık devresi dahil) yönetim, sanayi ve hizmet alanlarında görev yapmak üzere Fransa ve yabancı ülkeler için mühendis ve yüksek düzeyli kadrolar yetiştirmektir. Yüksek okulların giriş sınavları çok seçicidir. Bu nedenle sınav için iki yıllık yoğun bir hazırlık süresi gerekmektedir. Yabancılar için bir veya iki yıllık bir unvan yeterli olmaktadır. Bu okullara kabul edilen öğrenciler; üç yıl boyunca yüksek düzeyli çok yönlü bir eğitim görürler, iş dünyasıyla sıkı bir ilişki içinde bulunurlar, uluslar arası faaliyetlere hassas hale gelirler. Eğitim sürecinde, eğitime sanayi çevresinden kadrolar katılır, işletmelerde stajlar yapılır, sanayi alanlarında araştırmalar yapılır.

Yüksek okullarda eğitim gören öğrencilerin sayıları çok sınırlı tutulmaktadır. Her okulda yaklaşık 300-800 arasında öğrenci bulunmaktadır. 200'ü aşkın mühendislik okulu ve 50'yi aşkın ticaret ve yönetim okulu yüksek öğretim ve araştırmadan sorumlu bakanlık tarafından onaylı bir diploma vermektedir (Etudier en France, 1997: 9).

Özgün eğitim veren yüksek okullarda da çok çeşitli alanlar (sanat, mimarlık, ziraat, yargıçlık, üst düzey yöneticilik...) bulunmaktadır. Bu okullar, yüksek düzeyli bireyler yetiştirirler. Bu okullara çok sıkı bir sınavdan sonra başarılı olan öğrenciler kabul edilmektedir ve bu nedenle de bu okulların öğrenci mevcutları oldukça sınırlıdır (Etudier en France, 1997: 4). Bu okullar her hangi bir üniversiteye bağlı olmadan eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmektedirler. Milli Eğitim Bakanlığı

dışındaki bakanlıklara bağlı kuruluşlar olup, bağlı buldukları bakanlıkların iş gücü ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadırlar.

Liselerde, Yüksek Teknisyenlik Bölümleri (STS:S ction de Technicien Sup rieur): Bu bölümlerin amacı, bir meslekte uzmanlaşmış yüksek teknisyen yetiştirmek ve yüksek teknisyenlik diplomasına (BTS: Brevet de Technicien Sup rieur) hazırlamak olarak ifade edilebilir. Bu bölümler, bakaloryadan sonra dosya üzerinden  ğrenci kabul ederler. 150 değişik alanda eğitim veren bu bölümlerde yaklaşık 225 bin civarında  ğrenci bulunmaktadır. Uygulama gerektiren çok özgün alanlarda (turizm, otelcilik, otomobil, yapı, yayın, sağlık...) ilgili işletmelerde staj dahil 2 yıllık mesleki eğitim vermektedirler. Ayrıca, BTS elde ettikten sonra bir yıl içinde ileri düzeyde uzmanlaşma imkanları da bulunmaktadır (Etudier en France, 1997, 6). Lise bünyesinde oluşturulan bu bölümler, lise sonrası ve  niversite dışı yüksek  ğretim kapsamında eğitim hizmeti vermektedirler. Eğitim  ğretim faaliyetleri orta  ğretim öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Bu bölümlerden mezun olan öğrenciler hemen iş hayatına atılabilirler veya isterlerse diplomalarına uygun fakültelerde öğrenimlerini sürdürebilirler (<http://lyc-sophie-germain.scola.ac-paris.fr>; <http://www2.ac-lille.fr>; <http://lyc-edgar-quinet.scola.ac-paris.fr>).

Üniversitelere Bağlı Teknoloji Enstitüleri (IUT): Teknoloji enstitülerinin amacı, öğrencileri teknik ve mesleki görevlere hazırlamaktır. Bakaloryadan sonra dosya üzerinden  ğrenci kabul eden enstitüler, öğrencilerini teknoloji diplomasına (DUT: Diplome Universitaire de Technologie) da hazırlarlar. 1998 itibarıyla 100 binden fazla öğrencinin devam ettiği teknoloji enstitülerinde, mühendislikte, işletme yönetiminde, yeni teknolojilerde uzmanlıklarla ilgili eğitim verilmektedir.

Teknoloji enstitülerinde 2 yıllık yoğun eğitim verilir. Bu eğitim süresine işletmelerde yapılan 10 haftalık staj da dahildir. Öğretme- ğrenme süreci, profesyoneller ve  niversitelilerden oluşturulmuş k c k gruplarla uygulamalı

çalışmalar halinde gerçekleştirilir. Teknoloji enstitülerinden diploma alındıktan sonra 1 yıl içinde ileri düzeyde uzmanlaşma imkanları da bulunmaktadır (Etudier en France, 1997: 6).

2.6. Dil ve Uyum süreci

Abadan-Unat'a göre, göçmenler arasındaki yoğun kimlik bunalımı, en çok geldikleri ülkenin yetkilileriyle ve kendi çocuklarıyla iletişim kuramamaktan ileri gelmektedir. Düşük eğitim düzeyinin bir sonucu olarak ortaya çıkan sınırlı sözcük hazinesi de, çoğu kez medya tarafından yayınlanan mesaj ve yorumları doğru olarak anlamayı önlemektedir. Türkler diğer göçmen gruplar içinde en yüksek oranda yabancı dil bilgisi eksikliği ile göze çarpmaktadır. 1980'de yapılan bir araştırma Türk işçilerden % 29,5'inin hiç Almanca bilmediklerini, ancak % 13,5'inin bir dil kursuna devam ettiklerini ortaya koymuştur. Abadan-Unat'a göre bu ilgi eksikliğini - o tarihlerde- dönüş planlarında beliren belirsizlikle açıklamak mümkündür, buna göre; işçilerin anayurda ne zaman dönecekleri belirsizdi, fakat dönüş hayalleri sürüyordu. "Dönülecekse yabancı bir dile ne gerek var" diyorlardı. Günümüzde ise durum değişmiş olup; yabancı bir dil öğrenmeye gerek kalmadığından, çünkü birçok yerde "küçük Türkiyeler", Kreuzberg (Berlin), Südstadt (Köln) gibi içine kapalı etnik toplulukların yaratıldığından bahsedilmektedir (Abadan-Unat, 2002: 184).

Abadan-Unat, Türk göçmenlerin yurtdışında ikinci bir dil öğrenme konusunda açığa vurdukları ilgisizliğin diğer bir önemli nedeninin, Türklerin genellikle kullandıkları dilin türünde yatmakta olduğunu savunur. İnsanlar arasındaki iletişimin, ortak anlamlar içeren bir epistomoloji topluluğu varsaymakta olduğunu belirtir. Dil, sadece insanlar arasındaki etkileşimin içinde değiş tokuş edilen anlamların aracı sayılır. Bu açıdan bakılınca üç tür dil ve iletişim arasında ayırım yapmak gerekir. "Bilişsel" (cognitive), "duygusal" (affective) ve "normatif/işlevsel" (normati-ve/operational) dil türleri bulunmaktadır. Birinci tür dil, aklın üstünlüğünü benimser. İkincisi, daha çok hayal kurmaya ve içgüdünün üstünlüğüne dayanır.

Üçüncüsü ise yasalar, fiyat mekanizmaları, tüm hiyerarşiye dayalı kurumsal düzenlemeleri içeren egemenlik yapılarını içermektedir (Tehraniyan, 1980; akt. Abadan-Unat, 2002: 185).

Abadan-Unat, tarıma dayalı yapılarda ikinci türün yaygın olduğunu, buna karşılık ileri derecede endüstrileşmiş, modern toplulukların birinci ve üçüncü tür dili kullandığını belirtmektedir. Kitle iletişim araçları da haber ve bilgileri ussal ve normatif tür diller aracılığı ile yaymaktadır. Dolayısıyla birçok kez, Türkçe gazetelerle radyo ve TV programları dahi, başta kadınlar açısından olmak üzere oldukça geniş bir göçmen topluluğu için kapalı bir kutu olarak kalmıştır. Abadan-Unat'a göre bu durum, Türk dış göçünün kırkıncı yılında çok değişmiştir. Kullanılan dil türünün önemi, kendini çalışma yaşamında duyurmaktadır. Göçmenler kamusal yaşamda, üretim kuralları, çalışma saatleri, güvenlik önlemleri, ücret ve vergi mükellefiyetleri, sendikal katılım gibi konularda yıllar boyunca güvendikleri araçların aktardıkları bilgilerle yetinmişlerdir. Nitekim 1980'de yapılan bir araştırma, Türk işçilerinin % 43,4'ünün, işletmelerde işçi çıkarlarını savunan temsilciliklerde oy kullanma hakkına sahip olduklarını bilmediklerini ortaya koymuştur (Abadan-Unat, 2002: 186).

Abadan-Unat, ikinci ve üçüncü kuşağın öğrenim ve uyum sorunlarını ele alabilmek için bunları üç farklı gruba ayırmıştır:

a. Birinci grup, yurtdışında doğan ya da ailelerine küçük yaştan itibaren katılan, okul öncesi öğrenim görmüş, dolayısıyla konuk oldukları ülkenin diline tamamen hakim olan çocuklardan oluşmaktadır. Bu grup genellikle öğrenim alanında başarı elde etmekte, ancak sürekli iki farklı kültür çevresi arasında gidip, geldikleri için bir nevi "bölünmüş yaşam" biçimini sürdürmektedirler. Kültürel yabancılaşmaya yol açan bu durumda, çocuklar okul çevresi tarafından kabul edilebilmek için gerçek kimliklerini saklamaya çalışırlar. Bu ikileme ilgili olarak Abadan-Unat, bir Türk

öğrencisinin kendisine anlattığı şu örneği vermektedir: “Her gün Türkiye’den Almanya’ya seyahat ediyorum. Sabahleyin ana-babamın evini terkettiğim zaman, aslında Türkiye’den ayrılıyorum. Okula, arkadaşlarıma gidiyorum, o zaman Almanya’dayım. Akşamları eve dönünce yine Türkiye’deyim. Evde okulda olup bitenlerden ya da arkadaşlarımla yaptıklarımın hiç söz etmem, tamamen ailemin beklentilerine uygun olarak hareket ederim. Okulda ya da arkadaşlarımla beraber olunca da annemden ve babamdan hiç bahsetmem” (Abadan-Unat, 2002; s.188).

Abadan-Unat’ın bulgularına göre, bu çocuklar, bir mektup atmasını bilmeyen, alışverişte çocuklarının yardımına muhtaç olan bilgisiz ve beceriksiz anne ve babalarından utanç duymaktadırlar. Bazı durumlarda, ana-babalarından kötü muamele gördüklerini iddia ederek onlara tam uyum sağlayacak olan kurumlara başvurumaktadırlar. Daha sık olarak ise bunun tersi de olmaktadır: Çocuklar olağanüstü bir baskı altında kaldıkları durumlarda, geldikleri ülkenin geleneksel değerlerine sığınmaktadırlar. Bu bölünmüş kimlik, anne babaların zaman içinde eksik de olsa yaşadıkları ülkenin dilini öğrenmekle kısmen zayıflamaktadır.

b. En kalabalık olan ikinci grubu ise son on yıl öncesine kadar yurtdışında doğdukları veya ailelerine çok küçük yaşta katıldıkları halde herhangi bir okul öncesi öğrenimden yararlanamamış çocuklar oluşturmaktadır. Bu çocuklar zorunlu eğitim çağında okula, dil bilgisi açısından ileri gelen önemli bir engelle başlamak zorunda kalmışlardır. Bunlar, anne ve babalarının çalışması halinde, ana dillerinde de oldukça sınırlı bir kelime haznesine sahip olmaktadır. 1977’de yapılan bir araştırma o dönemde beş - altı yaşındakilerin % 19’unun, yedi – on dört yaşındakilerin ise % 52’sinin ablaları ya da başka akrabalar tarafından büyütülmüş, kimi durumlarda ise kendi kendilerine bırakılmış olduklarını ortaya koymaktadır. Üç yıl sonra Almanya ölçeğinde yapılan diğer bir araştırma, bu gözlemi doğrulamıştır (Öztek, Bertan ve Aygun, 1977; akt. Abadan-Unat, 2002: 188). Türk göçmen işçilerinin çocuklarından % 11,8’i “anahtar çocuk” yaşam biçimini sürdürmekteydi; diğer bir deyişle bu çocuklar evin anahtarını boyunlarında taşıyor, okuldan bomboş bir eve dönüyorlardı.

Annelerin çalışmadığı ailelerde ise annenin dilbilgisi yokluğu çocuğuna ev ödevlerinde yardımcı olmayı önlemekteydi (Abadan-Unat, 2002: 188).

Abadan-Unat, bir diğer sorunun, okula hiç devam etmeyen çocuklar olduğunu belirtmektedir. 1980’de, o dönemin Nordrhein-Westfalen başbakanı H. Kühn göçmen işçi çocuklarının % 25’inin hiç okula gitmediğini, % 50’sinin ise okulu bir diploma almaksızın terk ettiğini belirtmiştir. Ursula Mehrlaender bu çocuklara “iki dilli okur-yazar olmayanlar” (bilingual illiterate) sıfatını yakıştırmıştır. Abadan-Unat’a göre okula hiç gitmeyen, daha doğrusu gönderilmeyen çocuklar arasında en fazla zarar görenler, kuşkusuz kız çocukları olmuştur. Onlara sadece küçük kardeşlerine bakmak ve ev işleri yapmak görevi verilmiş, kişiliklerini geliştirmeye fırsat tanınmamıştır. Ailelerin azalmayan baskıları ve kızlarını kendi seçtikleri bir damat adayı ile evlendirme yöntemleri, son zamanlara kadar süregelen dramlara yol açmıştır. Bu endişe verici durum son yirmi yılda çok değişmiş, okula devam etmeyen yabancı çocukların oranı yarı yarıya inmiştir. Şu kadarki Almanya’da (milliyet farkına bakmaksızın) tüm göçmen ailelerinin çocuklarına bakıldığında, bunların önemli bir kısmı okula devam etseler de 2000 yılı istatistiklerine göre hala % 19,9’u, hiçbir okulu bitirmeksizin öğrenimine son vermektedir. Bu oran aynı yaştaki Alman çocuklarında sadece % 8,3’tür. Oysa Abadan-Unat’a göre Türk ana-babaların, çocuklarının eğitimiyle ilgili çok yüksek beklentileri vardı. Almanya’da 1963’te gerçekleştirdiği alan araştırması, Türk işçilerinin eğitim alanında cinsler arasında ayırım yapmakla beraber tüm çocukların eğitimin her kademesinden yararlanmalarını istediklerini göstermiştir. Ancak bu istek ana-babanın çocuklarını disiplinli bir ders çalışma ve hazırlanma çabası göstermeksizin gerçekleştirebileceği varsayımına dayanmaktaydı (Abadan, 1964: 218).

c. Abadan-Unat’ın bulgularına göre yurtdışındaki Türk çocuklarının en sorunlu kesimini ise Federal Almanya’ya aile birleşmeleri yolu ile gelenler oluşturmaktadır. Önce 18 daha sonraları 16 yaş sınır tanımış olan bir düzenlemeyle, Türkiye’de doğmuş ya da öğreniminin bir kısmını Türkiye’de yapmış olan

çocukların, Alman okullarına uyum göstermeleri biçimindeki uygulama da sorun yaratmıştır. Sosyal uyumlarına yardımcı olmak üzere ve onlara bir meslek kazandırma yolunda mesleki eğitim vermeyi amaçlayan MBSE (Mesleğe Hazırlık ve Sosyal Uyum Önlemleri) projesi 1981’de uygulanmaya konuldu. Ancak program, önceki eğitim düzeyleri arasında hiçbir fark gözetilmeksizin yalnızca Almanca bilgileri açısından sınıflandırılan çocukların, aynı sınıfta eğitim görmelerini öngördüğü için hiçbir başarı sağlamamış ve 1983’te sona erdirilmiştir. Bu arada hatırlatılması gereken önemli bir nokta, Almanca dil bilgisini edinmede yeterli derecede başarı gösteremeyen öğrencilerin bir kısmının aslında “geri zekalılar” için hazırlanmış olan “Sonderschule’ye” (özel okul) yerleştirilmeleri olmuştur. Bu gruba mensup çocuklar yaşamlarının geç bir döneminde hiç bilmedikleri bir ülkeye gelmiş, yüksek beklentilerini gerçekleştirebileceklerini sanmışlardır. Yabancı bir dili öğrenmek, ülkenin beklentilerine uyum göstermek gibi ikiboyutlu bir toplumsallaşmayı gerektiren süreç bazı gençler için imkansız bir hale gelmiş, onlar “iki dünya arasında gidip gelen göçmenler” olmuşlardır (Abadan-Unat, 2002: 190).

III. BÖLÜM: ALANIN TANITILMASI VE ALAN ÇALIŞMASI

3.1. Alanın Tanıtılması ve Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Yüksek lisans tezinin alan araştırması / uygulama kısmı için biri iptal edilen 83 soruluk bir anket formu hazırlanmış ve merkezi Fransa'nın Paris kentinde yer alan Fransa Türkiyeli Göçmen Dernekleri Konseyi (CFAIT - Conseil Français des Associations d'Immigrés de Turquie) çalışanlarıyla yapılan görüşmeler sonucu anketlerin uygulama alanları belirlenmiştir. Buna göre, yürütülecek mülakat ve anketlerin Ile de France bölgesinde, Paris'e yakın bir mesafede bulunan ve Türk göçmenlerinin yaşadığı tahmini olarak en az 80 tane hanenin bulunduğu Chelles kasabasında uygulanmasına karar verilmiştir. Belirlenen alandaki görüşmeler ve anket uygulamaları ilk başta 7-8-9 Temmuz 2008 tarihlerinde; daha sonra 12-13-14-15-16 Temmuz 2008 tarihlerinde tarafımda yürütülmüştür. Rastgele örnekleme yöntemiyle görüşme ve söylem analizi yapılan 54 kişiden yedisinin bilgileri araştırma için geçersiz bulunmuş ve kaldırılmıştır. Kalan 47 kişinin cinsiyet dağılımı 27 kadın, 20 de erkek şeklindedir.

Bu çalışmanın evrenini Türkiye'den Fransa'ya önce geçici işçi statüsü ile giden, daha sonra ailesini oraya götürerek yaşamını orada kuran insanlar ve onlardan sonra gelen kuşak oluşturmaktadır. Çalışmanın evrenine; gerek araştırmanın yürütülmesine yönelik yeterli maddi imkanın ve zamanın bulunamaması, gerekse Fransa ve İngiltere dışında kalan ülkelerin adillerinin bilinmemesi nedenlerinden ötürü, diğer Avrupa Birliği ülkeleri eklenememiştir. Çalışmanın uygulama evreni, Ile de France'da yaklaşık olarak 50.000'i bulmaktadır. Bu araştırma, Fransa vizesinin elverdiği sürenin kısıtlı olması nedeniyle Chelles kasabası, özellikle Chelles Gournay Garı ve çevresinde yedisi iptal edilen 54 araştırma birimi ile gerçekleştirilmiştir. Seçilen örneklemin evreni temsil yeteneği açısından niceliksel olarak yetersiz olduğu görülse de, niteliksel açıdan özgün ve yararlı bilgilerin toplandığı savunulmaktadır. Araştırmanın dahil olduğu Ile de France bölgesi, 1.200.000 yabancı ile Fransa'nın en fazla yabancı nüfus barındıran bölgesi konumundadır.

3.2. Alan Çalışması ve Araştırmanın Sınırlılıkları

Uygulanan söylem analizi, sosyolojik birçok çalışmada, ikinci kuşak gençlerin kavramsal ve sosyal gelişimlerini anlamak için kullanılan bir yöntemdir. Kavrama/öğrenme bilimlerinde (cognitive sciences) söylem analizi, hafıza çalışmalarında, dilin gelişiminde ve bilgi sürecinde (information processing) kullanılmaktadır. Söylemsel işlevler, toplumun ve kültürün daha geniş bir içeriğine bağlı çözümler sunar. Bu açıdan söylem analizi üzerine yürütülecek olan bir araştırma, yaşam öyküsü görüşmelerine yoğunlaşma ile tanımlanabilir. Söylem analizi; cinsiyet, ırk ve din gibi değişkenler tarafından tanımlanan toplumun, özgün alt gruplarının karakterini veya yaşam tarzını temsil etmek için kullanıldığından, uygulanacak olan anket tekniğiyle ulaşılabilecek verilerden farklı ama detaylı veriler toplanacaktır.

Toplanan nitel veriler, görüşme ve gözlemlerin tutarlılığı çerçevesinde incelenirken, nicel veriler de SPSS yazılımında analiz edilmiş ve sonuç bölümünde elde edilen verilerin değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır. Teorik çalışma ve uygulama açısından yeni bir araştırma modeli belirlenmemiştir.

Bu araştırmanın T.C. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından projelendirilmesi, araştırmanın uygulama aşaması için yurt dışına çıkmayı olanaklı kılmış fakat, proje süresinin sınırlı olması ve Fransa vizesinin geç elde edilmesi, uygulama süresini sınırlandırmış ve kısaltmıştır. Bu da araştırmanın kalitesi için dezavantajlı bir durum oluşturmuştur.

3.3. Hipotezler

Göç olgusu, göçmenlik kavramı, kuşaklar arası etkileşim, eğitim faktörü ve bu iki olgunun karşılıklı etkileşimi çerçevesinde araştırmanın hipotezleri şunlardır:

H1: Göçmenlerin orada yaşama süreci ile gittiği ülkenin sunduğu yaşam koşulları arasında olumlu bir ilişki vardır.

H2: Göçmenlerin ekonomik durumları ve eğitim seviyeleri arasında olumlu bir ilişki vardır.

H3: Göçmenlerin eğitim düzeyi ile buldukları topluma açıklık derecesi arasında olumlu bir ilişki vardır.

H4: İkinci kuşak göçmenlerin gittikleri yerde kalma süreleri ile kendi yurduna dönüşünde kültürel uyumsuzluk/çatışma yaşama ihtimali arasında olumlu bir ilişki vardır.

H5: Dil eğitimini iyi derecede alan göçmenlerin, gittikleri toplumun kültürüne uyum sağlamaları arasında olumlu bir ilişki vardır.

H6: Göçmenlerin orada aldıkları eğitimin süresi ile yurduna geri dönme fikrini benimsemesi arasında olumsuz bir ilişki vardır.

H7: Göçmenlerin orada aldıkları eğitimin kalitesi ile yurduna geri dönme fikrini benimsemesi arasında olumsuz bir ilişki vardır.

Bu alan çalışması için uygulanan ankete, toplam kırk yedi kişi katılmış ve veriler SPSS adlı istatistik programının 16.0 sürümünde işlenerek tablolaştırılmıştır. Göçmenlerin profilini ortaya koyabilmek için öncelikle demografik yapıya bakmakta fayda vardır. Çalışmaya dahil olan göçmenlerin cinsiyet dağılımı, yirmi erkek ve yirmi yedi kadın şeklindedir.

Tablo 12. Cinsiyet		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Erkek	20	43
Kadın	27	57
Toplam	47	100

Araştırmaya katılan kişilerin yaş grupları Tablo 13'deki gibidir. Görüşmeye yapılanların %51'i 25 yaş altı kesimi oluştururken; %11'lik dilimi 26-35 yaş arası kesim, %9'luk dilimi 36-45 yaş arası kesim, %21'lik dilimi 46-55 yaş arası kesim, %9'luk son dilimi de 56-65 yaş arası kesim oluşturmaktadır.

Tablo 13. Yaş		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
10 - 18 Yaş arası	10	21
19 - 25 Yaş arası	14	30
26 - 35 Yaş arası	5	11
36 - 45 Yaş arası	4	9
46 - 55 Yaş arası	10	21
56 - 65 Yaş arası	4	9
Toplam	47	100

Araştırmaya katılanların doğum yerleri Tablo 14'de görüldüğü gibidir. Paris'te doğan çoğunluk %47 gibi bir dilimi oluştururken, görüşme yapılan Türkiye doğumlu kişilerin Fransa'da doğan çocukları konumdadırlar. Geriye kalan %53'lük dilimin %30'unu Konya ve Karaman doğumlular oluştururken, Samsunlular %9'luk, Aksaraylılar %6'luk Ispartalılar ve Kayserililer %4'erlik dilimi oluşturmaktadırlar.

Tablo 14. Doğum yeri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Aksaray	3	6
Isparta	2	4
Karaman	4	9
Kayseri	2	4
Konya	10	21
Paris	22	47
Samsun	4	9
Toplam	47	100

Tablo 15’de görüldüğü gibi; görüşme yapılan altı kişi, en az on yıldır Fransa’da kaldığını belirtirken, dokuz kişi 11 – 19 yıl arası Fransa’da yaşadığını belirtmiş, otuz iki kişi de yirmi yıl ve üzeri Fransa’da yaşadığını belirtmiştir. Nesiller arası farkı daha görünür kılmak amacıyla asgari yaşam süresinin en az on yıl olarak belirlendiği araştırmada yirmi yıl ve üzeri Fransa’da yaşayanlara ulaşılmaya çalışılmış; imkan dahilindeki iki haftalık süre içinde, Chelles kasabasındaki bu koşullara uygun 80 haneden 9’una (%11) ulaşılabilmiş ve görüşmeler gerçekleştirilmiştir: Görüşmelerin %69’u yirmi yıl ve üzeri Fransa’da yaşayanlarla gerçekleştirilmiş olup, %19’u 11-19 yıl arası Fransa’da yaşayanlarla; %12’si de on yıldır Fransa’da yaşayanlarla gerçekleştirilmiştir.

Tablo 15. Kaç yıldır Fransa’da yaşandığı		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
10 yıl	6	12
11 - 19 yıl arası	9	19
20 yıl ve üzeri	32	69
Toplam	47	100

IV. BÖLÜM: ALAN ARAŞTIRMASINDA ELDE EDİLEN BULGULAR

4.1. Göçmenlerin Hane Profili

Araştırma için yapılan görüşmeler dokuz hanede gerçekleşmiş olup hanede yaşayan kişilerin aile/soy ilişkileri, medeni durum ve cinsiyet dağılımları Tablo 12.'deki gibidir. Tabloda da görüleceği gibi, evli çocukların çoğunluğu halen ya aynı hanede ya da ailelerine çok yakın olarak yaşamaktadırlar.

Hane	Baba	Anne	Evli (k)	Evli (k)	Evli (k)	Evli (k)	Evli (k)	Bekar(k)
1								
2	Baba	Anne	Bekar (k)	Bekar (k)	Bekar (e)	Bekar (e)		
3	Baba	Anne	Bekar (k)	Bekar (k)	Bekar (e)			
4	Baba	Anne	Evli (e)	Evli (k)	Bekar (k)	Bekar (k)	Bekar (e)	
5	Baba	Anne	Bekar (e)	Bekar (e)				
6	Baba	Anne	Bekar (e)	Bekar (k)				
7	Baba	Anne	Bekar (e)	Bekar (k)	Bekar (k)			
8	Baba	Anne	Bekar (k)	Bekar (e)	Bekar (k)			
9	Baba	Anne	Bekar (e)					

4.1.1. Hane 1

Samsunlu bir ailedir. Anne, baba ve altı kızıdan oluşan bir hane olmasına karşın, ailenin en büyük beş kızı evlenmiş olup hane dışında yaşamakta ama aynı mahallede oturmaktadır. Ailenin son kızı ise hala anne ve babayla kalmaktadır. Evin

annesi Rahime Hanım ve evin babası Ali Recep Bey 54'er yaşlarındadırlar. Yirmi dört yıldır Fransa'da yaşamaktadırlar. Karı koca ikisi de ilkokul mezunu olup ünlü bir içki firmasının fabrikasında işçi olarak çalışmaktadırlar. Sosyal güvenlikten ve özelden sigortalanmış durumdadırlar. Kendilerine ait bir apartman dairesinde kalmaktadırlar ve bir de arabaya sahiptirler. Son iki yıldır, Ali Recep Bey'in annesi Şükran Hanım da arada bir Türkiye'ye dönse de bu hanede yaşamaktadır. Çocuklarıyla çok iyi geçindiklerini belirten Ali Recep Bey ve Rahime Hanım, tüm kızlarıyla gurur duyduklarını her fırsatta yinelemektedirler.

Boş vakitlerinde arada sırada kahvehaneye gittiğini belirten Ali Recep Bey, bunun dışında genelde televizyon izlediğini ve ev için alış-veriş yapmaya çıktığını belirtmektedir. Rahime Hanım da alış-veriş konusunda eşine yardım etmektedir. Televizyon izlemek, onun da boş zaman faaliyetlerinin genelini kapsamakta, ama bunların dışında gazete, dergi okumakta ve kafasını dinlendirmek mazeretiyle söylediği el işleriyle meşgul olmaktadır. Tatillerini yazın bir ve kışın da bir kez olmak üzere iki kez Türkiye'de geçirdiklerini belirten Ali Recep Bey ve Rahime Hanım, emeklilikten sonra Türkiye'ye dönme kararını verebileceklerini söylemektedirler. Türkiye'ye döndükten sonra Ali Recep Bey kendi özel işini kurmayı planlarken, Rahime Hanım çalışmamayı tercih etmektedir.

Çocuklarıyla boş zamanlarında vakit geçirmeyi sevdiklerini belirten çift, beş kızının evliliğinden sonra onlarla eskisi kadar vakit geçiremediklerini, en küçük kızlarınınsa on sekiz yaşına gelmesiyle beraber evde çok durmadığını belirtmektedirler. Çocuklarının en az lise mezunu olmasını istemiş olan çiftin Samsun'da doğan ilk iki kızı ilkokul ve ortaokul mezunu iken Paris'e taşındıktan sonra doğan iki kızı liseyi bitirmiş olup diğer iki kızı da ön lisans ve lisans diplomalıdır. Çocuklarının karşı cinsle olan arkadaşlıklarını olumsuz bulmamakla beraber Ali Recep Bey'in çocuklarının büyük bir genelinin Türk olduğu arkadaş çevrelerine karşı bir güveni olduğu ama Rahime Hanım'ın bu konu hakkında bir fikri olmadığı görülmektedir.

Kimlik ve aidiyet konusunda kendilerini Türkiyeli gören çiftin, Fransa'ya taşındıkları ilk zamandan itibaren en büyük sıkıntılarının, yabancılık çekme, yabancı gözüyle görülme ve dışlanma duygusu olduğunu söylemektedirler. Daha da kötüsü, aynı durumun ilk yıllarda çocuklarının üzerinde daha fazla bir etkisi olduğundan bahsetmektedirler. T.C. vatandaşı olan çocuklarının bu durumdan ötürü aynı sıkıntıları daha ağır bir şekilde çektiklerini belirtmektedirler. Bu konu hakkında düşündükleri ise şöyle yorumlanabilir; bilmedikleri yeni bir çevreye, para kazanıp ekonomik durumlarını iyileştirmek için gelmişlerdir. Yerleştikleri çevre olan Chelles Gournay kasabasında yaşayan başka göçmen grupları da bulunmaktadır. Farklı milliyetlerden oluşan göçmen grupları arasında zaten bir mesafe, bir iletişimsizlik bulunduğunu belirten çift, zaten bu göçmen kitlelerine Fransızların da bakışlarının aynı olduğunu söylemektedirler. Yani hem Fransızlar tarafından bir dışlanma hissi söz konusuysen, diğer milliyetlerden çoğu göçmenle de bir kopukluk ve soğukluğun hakim olduğundan bahsetmektedirler. Bu duruma zor da olsa ayak uydurabildiklerini belirten çift, çocuklarının bu konuda çok zorlandığını, özellikle eğitim-öğretim sürecine başladıklarında sınıf arkadaşlarıyla bir türlü iletişime geçemediklerini belirtmişlerdir. İlkokul öncesi ve ilkokul eğitimi esnasında Fransızcayı öğrenmeleriyle beraber okula ve arkadaş çevrelerine olan uyumsuzluğun azaldığını söyleyen aile, yine de gizli bir itilmişlik duygusunu üzerlerinde hissettiklerini belirtmektedir. Örneğin, çocukların arkadaş çevresinin genelini halen diğer Türk göçmen ailelerin çocuklarının ve az da olsa diğer milliyetlerin göçmen çocuklarının oluşturduğunu söylemektedirler.

Evlilik konusunda; hem anne hem baba, kızlarının evlilik kararını doğru buluyor. Son kızlarınınsa zamanı gelince (birkaç yıl içerisinde) yine bir "Türk genci" ile evlenmesini istiyorlar ama yine de kendi kararına saygılı olduklarını vurguluyorlar.

Fransa'ya gelme kararının öncelikle Ali Recep Bey tarafından alındığını söyleyen Rahime Hanım, her ne kadar Paris'in ekonomik ve sosyal imkanlarından haberdar olduklarını belirtse de, eskiden burada yaşayan akrabalarının daveti ve iş bulma sözleri üzerine geldiğini söylüyor. Fransa'daki akrabalarıyla önceden, her gün olmasa da arada bir birbirlerini görüp ziyaretleştiklerinden bahsetmektedirler. Bu çevreye taşınmış olmaktan ilk başlarda pişmanlık duyduklarını, bunda öncelikle kirada oturmanın vermiş olduğu mali sıkıntı, ev sahibiyle anlaşamama gibi faktörlerin etkin olduğunu ama daha sonra taşındıkları kendilerine ait apartman dairesinde eskiye nazaran daha huzurlu bir yaşam sürdürdüklerini belirtmişlerdir. Fransa'da yaşamaktan artık çok mutlu olmadıklarını, bunda en büyük payın uzun süre Fransa'da bulunmaları ve beraberinde hissettikleri sıra hasreti olduğunu vurgulamaktadırlar.

Ailede, mutfak ile ilgili kararlar Rahime Hanım'a ait olmakla beraber, çocukların eğitimi konusunda anne baba ortaklaşa karar vermekte ve mülk edinme konusunda kararları Ali Recep Bey almaktadır. Mali durumlarının iyi olduğunu düşünüyorlar, eve giren aylık gelir beş bin ila on bin avro arası. Evin küçük kızı Ayşe'nin kredi kartı borcu dışında hanede kimsenin borcu yok. Ekonomik bir sıkıntıda Ali Recep Bey, öncelikle kızlarından destek beklediğini söylerken, Rahime Hanım böyle bir durumda kendi akrabalarından destek isteyeceğini belirtmektedir.

Yabancı komşularıyla olan ilişkilerinin kötü olduğunu fakat bunun kendilerinden kaynaklanmadığını belirtmektedirler. Yaşadıkları çevredeki belediyenin kendilerine yönelik hizmetlerinden pek memnun olmadıklarından bahsetmişlerdir. Kaldıkları apartman da dahil olmak üzere etrafta genelde göçmenlerin oturduğunun bilindiğini ve başta çöp toplamak gibi hizmetlerin düzenli bir şekilde yerine getirilmediğinden söz etmektedirler. Oturdıkları muhit zaten bir göçmen mahallesi (Rue Pierre Mille) olduğu için - Türkiye konusunda emin olmasalar da - diğer milletlerden daha fazla göç alma durumunu olumsuz karşılamaktadırlar.

Ailecek memleketlerine has gelenekleri sürdürdüklerini belirten Ali Recep Bey ve Rahime Hanım, özellikle yemek konusunda memlekete has et yemekleri sevdiklerini belirtmekte. Kızları ise daha çok memlekete has sebze yemekleri ve sebze/et dengeli yemekler yemeyi tercih etmektedir. Tüm aile, yemekleri genelde evde yemeyi tercih ederken, işin uzaması gibi planlanmamış durumlarda dışarıda ama yine bir Türk lokantası ya da kebabçıda yemek yemektedir. Evde yendiği zaman, Ali Recep Bey yemekleri Rahime Hanım'ın yaptığını iddia etse de evin kızları, özellikle Ayşe'nin çok yardımı dokunuyormuş. Rue Pierre Mille'de çevredeki Türk göçmenlerin nadiren düzenlediği düğünler dışında, yaşadıkları çevrede memleketlerine has pek bir etkinliğin düzenlenmediğinden bahsetmişlerdir.

Bir sonraki kuşak olan, Paris'te doğan, ailenin en küçüğü Ayşe hala annesi ve babasıyla kalmaktadır. Özel bir firmada satış temsilciliği yapmaktadır. Sosyal güvenceyle sigortalıdır. Boş zamanlarını sinemaya giderek, televizyon izleyerek ve alış-veriş yaparak geçirmektedir. O da zaman buldukça Türkiye'ye tatil ve akraba ziyareti amacıyla gelmektedir. Türkiye'ye geldiği zaman Samsun, İstanbul ve Tekirdağ'daki akrabalarını ziyaret ettiğini ve zamanını genellikle bu üç şehirde değerlendirdiğini belirtmiştir. Geniş bir aileye sahip olmaktan memnun olduğunu söyleyen Ayşe, anne ve babasının çok çocuk büyütmek düşüncesine karşıt olarak çocuğunun olmasını hiç istemediğini vurgulamaktadır. Kendisini nereli hissettiği sorusu üzerine hem bir Türk hem de bir Fransız vatandaşı gibi hissettiğini, bu konuda bir sıkıntısı olmadığını söylemektedir. Fransa'nın birçok farklı kasabasını gördüğünü ve yaşadığı muhitin buralara nazaran daha kötü olduğunu düşünse de, daha önce yaşadıkları kiralık evden şu anki kendi evlerine geçişin tabii ki olumlu olduğunu ama ailesinin Fransa'ya gelme kararından pişmanlık duymadığını belirtmiştir. Kendisi işletme ön lisans mezunu olup, bunu lisans düzeyine taşımak için uğraşmakta olduğunu ve ileride bu konu üzerine yüksek lisans yapmayı planladığını söylemiştir. Bu esnada ya da tamamladıktan sonra memleketine geri dönüp turizm sektöründe yüksek bir mertebede çalışmayı düşünmektedir. Şuan çalıştığı yerden aylık olarak yaklaşık iki bin avro gelir aldığını belirten Ayşe, kredi kartı borcu dışında bir

borcunun olmadığını eklemiştir. Ekonomik bir sıkıntıda ise bunu arkadaşlarından ya da tanıdıklarından destek alarak halletmeyi yeğlemektedir. Bunların dışında, anne ve babasının çöp konusunda belediyenin yeterli hizmeti sağlamadığı fikrine katılsa da yaşadıkları çevreye sunulan genel hizmetten memnun olduğunu belirtmektedir.

Paris'te doğan diğer kız kardeşleriyle beraber Fransızca'yı ilkokula gitmeden önce hemen hemen öğrenmiş. İlkokula devam ederken bunun faydasını gördüğünü belirtmekte kendisi. Samsun'da doğup büyümüş ablalarından daha iyi Fransızca konuştuğunu bile iddia etmektedir. Aldığı eğitim konusunda kendinden bir büyük ablası olan Aysel'i örnek aldığını belirten Ayşe, onun düşüncelerine ters olarak, aldığı eğitimle memleketinde iş yapma düşüncesini benimsemiş. Çünkü evin en küçük ikinci kızı olan Aysel lisans mezunu olup, Fransa'da özel bir firmada müdür yardımcısı mertebesindedir. Fransız yaşamına adapte olmanın gerekli olduğunu düşünen Ayşe, bunun için Fransızcanın mutlaka erken yaşta öğrenilmesi gerektiğini söylemektedir. Bu düşünceleri benimsemiş biri olarak aile içinde olabildiğince Türkçe konuşulduğunu belirten Ayşe, evli olan ablalarının evlerinde sadece Fransızca konuşulmasından çok hoşnut değil. Ablasıyla gülerken, şakalaşırken, bu şakaları hep Türkçe yaptığını, Fransızca olanların eğlenceli gelmediğini belirtmektedir.

4.1.2. Hane 2

Konyalı bir ailedir. Anne, baba iki kız ve iki erkek çocuktan oluşan bir hanedir. Ailenin tüm çocukları bekar olmakla birlikte hepsi aynı evde kalmaktadır. Evin annesi Hatice Hanım 47, evin babası Ahmet Bey 49 yaşındadır. Ahmet Bey ve Hatice Hanım, ikisi de Konya'nın Çumra ilçesinin Apa köyündendir. Çocukluklarından beri birbirlerini tanıdıklarını belirtmişlerdir. O köyde genelde akraba evliliği olduğunu belirten Hatice Hanım, Ahmet Bey'le bir akrabalık bağının olmadığını özellikle vurgulamıştır. Yirmi yıldır Fransa'da yaşamaktadırlar. Evlendikten on yıl sonra Fransa'ya yerleşmişlerdir. Karı-koca ikisi de ilkokul mezunudur. Meslek olarak uzun yıllar terzi olarak yaptıklarını belirtmişler, bunun

yanında artı gelir olarak Hatice Hanım, bir temizlik firmasında yarı-zamanlı çalıştığından da bahsetmiştir. Şuanda Ahmet Bey'in tekstil atölyesinde ona yardım etmektedir. Evin en büyük çocuğu Fadime ile beraber hem sosyal güvenlikten hem de özelden sigortalanmış durumdadır. Evin diğer üç çocuğunun sadece sosyal güvenlik sigortası bulunmaktadır ama kendileri de özel sigortaya yakın bir zamanda başvuracaklarını belirtmişlerdir.

Fransa'ya ilk geldiklerinde Paris'e yakın bir kasaba olan Clichy-Sous-Bois'da bir apartman dairesinde kirada kaldıklarını belirten aile, biriktirdikleri para ve bankadan çektikleri krediyle Rue des Sciences'da müstakil çift katlı geniş bir ev satın aldıklarını ve beş yıldan beri orada oturduklarını söylemişlerdir. Ahmet Bey'e ait bir de arabaları mevcut. Ahmet Bey ve Hatice Hanım, çocuklarıyla olan ilişkilerini çok olumlu bulurken, çocukların da kendilerine olan bağlılığı dışarıdan gözlemlenebilmektedir. Ahmet Bey, boş zamanlarında üçüncü çocukları olan İbrahim'le beraber kahvehaneye gitmeyi sevdiğini belirtmektedir. Evin en büyük çocuğu olan Fadime dışındaki tüm çocuklar boş zamanlarında sinemaya gittiklerinden bahsetmiştir. Fadime, işten ötürü zamanının olmadığını belirttiği için boş zaman faaliyetlerinin de olmadığını söylemiştir. Ailenin ortak boş zaman faaliyetlerinin, dini içerikli kitap okumak, ilahi dinlemek ve televizyon izlemek olduğunu belirtmişlerdir. Görüşme gerçekleştirildiği süre boyunca televizyonda uydudan Stv izlenmektedir, hatta kendileri de bu kanalı çok severek izlediklerini belirtmişlerdir. Bunların dışında Hatice Hanım el işleriyle – dantel örmekle zaman geçirdiğini eklemiştir. En küçük çocuklar olan Resul ve İbrahim de spor yaptıklarını söylemişlerdir.

Tüm aile, tatillerini Türkiye'de geçirdiğini söylemiş, Ahmet Bey ve Hatice Hanım yılda bir kez Türkiye'ye gidebildiklerini belirtirken, çocukların imkan buldukça Türkiye'ye geldiklerini, Türkiye dışında Avrupa'nın çeşitli ülkelerine de seyahate çıktıklarını belirtmişlerdir. Çocuklar Türkiye'yi ziyaretinde hem Konya ve İstanbul'daki akrabalarını ziyaret ettiklerini, gezme amaçlı başka şehirlere de

çıktıklarını, bu şehirlerde üyesi oldukları tarikat evlerinde kaldıklarını belirtmişlerdir. Anne ve baba boş zamanlarında çocuklarına vakit ayırdıklarını, onlarla sohbet ettiklerini belirtmiş, çocuklar da ailelerinden yeterince ilgi gördüklerini söylemişlerdir.

Anne ve baba, çocuklarının karşı cinsle olan arkadaşlığı konusunda erkek çocukları için olumlu yaklaşımlar da kız çocukları için aynı şekilde yaklaşmamaktadırlar. Bu konuyla ilgili fikirlerinin olmadığını belirtmiş olsalar da yüzlerindeki ifade olumsuz algılanmıştır. Bir ailenin kaç çocuğu olmalı sorusuna anne ve baba, dört çocuktan memnun olduklarını belirtmişler, buna karşın çocuklardan büyük iki kardeş, iki çocuğun uygun olacağını, üçüncü büyük kardeş tek çocuğun uygun olacağını, en küçük kardeş de çocuk yapma fikrinin olmadığını söylemiştir.

Çocuklarının en az liseye kadar okumalarını istemiş olan Hatice Hanım ve Ahmet Bey ilkokul mezunudur. İkinci büyük çocuk olan Rukiye dışında tüm çocuklar lise mezunudur; Rukiye'nin ise muhasebeden ön lisans diploması bulunmaktadır. Çocuklarının aldıkları eğitimin kalitesinden hoşnut kalan Ahmet Bey için eğitim dili büyük bir oranda Türkçe yapılmalıdır. Hatice Hanım da eğitimi destekleyen biridir ve onun için hem Fransızca hem de Türkçe eğitim yapılabilir. Anne ve baba, çocuklarının arkadaş çevrelerini farklı milletlerden insanların oluşturduğunu belirtmişlerse de çocuklara sorulduğunda kendilerini Türklere daha yakın hissettiklerini söylemişlerdir.

Kendilerini nereli gördükleri konusunda, ilginç saptamalarda bulunulmuştur. Hane reisi Ahmet Bey halen sadece T.C. vatandaşıdır. Sohbet esnasında “siz Türkler çayı koyu içersiniz değil mi?”; “siz Türkler kahvaltıda tatlı yemezsiniz değil mi?”; gibi söylemlerinde “siz Türkler” kalıbını çok kullanmaktadır. Kahvaltılarında Fransız usulüne göre, reçelli ekmeği kahveye bandırarak yemeleri, milli gelenekleriyle şu

anda yaşadıkları ortamın geleneklerinin birleşmesinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Kimlikle ilgili olarak; yapılan görüşmeler esnasındaki söylemlere dikkat edildiğinde “biz” ve “siz” kelimelerinin sık kullanılması dikkat çekici bir unsurdur. “Biz Müslümanlar” kalıbı da çok kullanılmaktadır, bunda ailecek üye olunan tarikatın etkisinin büyük olduğu düşünülmektedir. Kendinizi nereli hissediyorsunuz sorusunun yanıtı ne anneden ne babadan hemen alınabilmiş, “elhamdulillah Müslümanız” cevabı iki ebeveynden de gelmiştir. Dini kimliğin milli kimlikten daha fazla benimsenmiş olması bu görüşmede elde edilen bir diğer saptamadır. Hatice Hanım beş yıl önce Fransız vatandaşlığına kabul edilmiş, eşine de bu yolda telkinde bulunduğunu belirtmiştir. Hatta bu durumu şöyle pekiştirmiştir; “camide verilen vaazlarda da artık tüm imkanların kullanılıp Fransız vatandaşlığının elde edilmesi gerektiği söyleniyor, eşimin de bir an önce buna başlaması gerekir...”. Ahmet Bey de vatandaşlık için başvurduğunu, beklemede olduğunu belirtmektedir. Konya’da doğmuş olan en büyük çocukları Fadime de çift vatandaşlığa sahiptir.

Karı-koca, Fransa’ya ilk geldiklerinde Ahmet Bey’in abisinin yanına gelinmiş, anlattıkları kadarıyla Fransa’daki yeni hayatlarına adapte olmaları çok zor olmuştur. En büyük zorluk Fransızca bilmemek sorunu olmuştur. Bu konuda Hatice Hanım’ın “en basitinden bir ekmek almak için bile derdimizi anlatamıyorduk...” yorumu, dil bilmemenin yarattığı zorluklara küçük bir örnek teşkil etmektedir. Ahmet Bey eşiyile beraber çalışmaya başladığı tekstil fabrikasında Fransızcaya pek ihtiyaç duymadıklarını belirtirken, zamanla bu ihtiyacın çalışılan yerde de hissedildiğini ve Fransızca dil kursuna başladıklarını belirtmiştir. Evin büyük çocuğu Fadime de hem okulunun hazırlık sınıfında hem de okul-dışı Fransızca kurslarında Fransız dilini öğrenmeye başlamış ve kardeşlerinin doğar doğmaz Fransızca eğitime başlamasının büyük bir avantaj olduğunu ve oradaki yaşamlarına rahatlık getirdiğini belirtmiştir.

Çocuklarının Türk olmasının bir sorun yaratıp yaratmadığı sorusu üzerine Hatice Hanım, sadece çocuklarının değil kendilerinin şuanda bile bir dışlanmışlık

hissi içinde olduklarını belirtmiştir. Komşularıyla – Türk göçmeni, diğer göçmenler ya da Fransız – aralarının soğuk olduğundan bahsetmektedir. Etraftaki Arap göçmenlerin kendisini “işte çocuklarını okula gönderen anne” diye işaret ettiklerini, aşağılamaya çalıştıklarını ve dışladıklarını belirtmiştir. Müslüman kimliği kendi kimliği gibi benimsemiş, tarikat mensubu Hatice Hanım, kızlarının örtünmesi konusunda onları serbest bırakmaktadır; görüşme esnasında iki kız kardeşin de saçları açık ama topludur. “Eğer çocuklarımı eğitebilirim iyi bir Müslüman olurum...” demektedir kendisi.

İş bulma amacıyla Fransa’ya geldiklerini belirten çift, Fransa’ya yerleştikleri andan itibaren yaşamlarında birçok olumsuzluk yaşadıklarını, bu olumsuzlukların hemen hepsinin, başladıkları yeni hayata adaptasyonla alakalı olduğunu anlatmışlardır. İki yıl önce Clichy-Sous-Bois’da çıkan ayaklanmalarda - her ne kadar bu yeni muhite taşındıklarına “şükür” etseler de - olayların oturdukları yeni muhite kadar sıçradığını, çok korktuklarını, olaylardan sonra uzun bir zaman tüm muhiti soğuk bir havanın kapladığını belirtmişlerdir. Fransa’ya gelmeden önce gelecekleri bölge hakkında bir bilgilerinin olmadığını savunan Ahmet Bey ve Hatice Hanım, akrabalarının daveti üzerine geldiklerini yinelemişlerdir. Fransa’ya göç konusuna iş bulmak için bir fırsat gözüyle bakan çift, bunu değerlendirmek için akrabalarından iş sözü istemiş ve bunun üzerine Fransa’ya gitmişlerdir. Anlattıkları kadarıyla Ahmet Bey’in abisiyle Hatice Hanım çok görüşmemişlerdir.

Bu çevreye taşınmaktan pişmanlık duyup duymama konusunda tüm hane eski apartman dairesini hatırladıklarında üzüldüklerini, anne baba ve Fadime’nin pişmanlık duyduklarını belirtmişler, ama işlerin düzelişip yeni eve taşınması ve üstüne üstlük liseyi henüz bitirmiş Resul dışında herkesin çalışıp eve mali katkıda bulunması bu pişmanlığı azaltmıştır denebilir. Kiralık apartman dairesinde kalırken, anne baba ve Fadime’nin aklında memlekete dönme düşüncesi olduğu öğrenilmiştir. Hanede bir tek Ahmet Bey gelecekte Fransa’dan ayrılıp memlekete tamamen yerleşmeyi düşünmektedir, yerleştiği takdirde de çalışmayı düşünmediğini

belirtmiştir. Evin kalan fertleri bu düşüncenin aksine Fransa'da kalma taraftarıdır. Fransa'da yaşamaktan mutlu olmadığını belli eden bir tek Ahmet Bey'dir, bunu açıkça dile getirmiştir, en büyük neden olarak da sıra hasreti çektiğini öne sürmektedir.

Hangi ülkenin insanlarını kendilerine yakın hissettikleri konusunda Türkler ve Müslüman ülkelerden gelenler ayırımında takılmışlar, Müslüman ülkelerden gelenleri tüm aile halkı kendine yakın hissettiğini belirtmiştir. Ailede önemli kararları almada mutfakla ilgili kararlar Hatice Hanım'ın kontrolündedir. Çocukların eğitimi ortak karar verme konusuyken, mal - mülk Ahmet Bey'in kontrolündedir. Evin tüm fertleri çalışmaktadır. Eve giren aylık gelir on bin avrodan fazla olmakla beraber, ebeveynlerin bankaya konut kredisinden borcu vardır. Hane ekonomik bir sıkıntıda bankadan kredi alma yolunu seçerken, evin en küçük çocukları olan İbrahim ve Resul, önce ablalarından, sonra anne ve babalarından destek istemektedirler.

Yabancı komşularıyla aralarının çok kötü olduğunu belirten hane halkı, belediyenin kendilerine yönelik genel hizmetinden memnun gözükmektedir. Yaşadıkları çevrenin Türkiye'den göç alma durumunu, anne baba ve ablaları olumsuz karşılamazken, erkek çocuklar daha olumlu karşılayacaklarını belirtmişlerdir. Diğer milletlerden göç gelmesi durumuna ise anne baba ve en küçük kardeş olumsuz bakmaktadır. Memleketlerinde sürdürdükleri gelenekleri devam ettirmektedirler; yemekler memlekete has ama et ve sebze dengeli bir şekilde hazırlanmakta, yemek olabildiğince evde yenmektedir. Yemekler, Hatice Hanım ve kızları tarafından pişirilmektedir. Evlerinin bazı kısımlarının tarafıma gezilmesine izin verildikten sonra şu gözlemler dikkat çekmektedir: Ev iki katlı geniş müstakil bir evdir. Evin zemin katında farklı büyüklük ve nitelikte üç tane dikiş makinesi mevcuttur. Zemin katta bir banyo ve ikinci katta bir tane daha banyo bulunmaktadır. Tuvaletler alafranga olmasına rağmen her iki tuvalette de klozet kapağı bulunmamaktadır. Evin geniş bir bahçesi mevcuttur, hatta ufak çapta domates, biber

gibi sebzeler de yetiştirilmektedir. Bahçe hakkında çok fazla izlenim edinilememiştir çünkü kısa bir vakit diliminde tekrar eve geçilmesi gerektiği rica edilmiştir. Zemin kattan yukarıya çıkılan merdivenin basamakları sarı zemin üzerine mavi gül motifleriyle; güller her bir basamakta birbirine zıt duracak şekilde boyanmıştır. Soru üzerine motiflerin ikinci büyük çocuk olan Rukiye tarafından çizildiği öğrenilmiştir. Evde oryantal motiflerin hakim olduğu bir hava olduğu açıkça söylenebilir. Bunların dışında erkek çocukların kaldıkları odanın duvarında Türk bayrağı asılı durumdadır, yine duvarda Türk milli futbol takımı oyuncularının posterleri asılıdır. Salonda ve erkek çocukların kaldığı odada yaklaşık yirmişer kitap bulunmaktadır ve hepsi dini içeriklidir.

Ailede dini öğretinin baskın olduğu açıkça görülmektedir. Evde herkes araba kullanmayı bilmektedir ve Fransız sürücü lisansına sahiptir. Anne ve baba tarafından namaz vakitleri kaçırılmamaktadır; evde namaza göre programlanmış özel bir saat de bulunmaktadır. Çocukların çalışma saatleri daha sıkı olduğu için namaz konusunda ebeveynleri tarafından zorlanmamaktadırlar. Çocukların hepsi lise bitene kadar Fransa'da aldıkları eğitimin yanı sıra Kuran kursuna da gitmişlerdir. Memlekete dönme fikri bir tek aile reisi Ahmet Bey'de görünmektedir. Diğer fertler Türkiye'ye sık sık gidebildiklerini, tarikattaki "ağabey" ve "ablalarının" bu konuda çok yardımcı olduklarını ve kalacak yer sıkıntılarının olmadıklarını belirtmişlerdir. Türkiye'deki seyahatlerinin kısa bir vaktini aile ziyaretiyle geçiren çocuklar, diğer vakitlerde Türkiye'de görmedikleri yerleri seyahat etmektedirler.

4.1.3. Hane 3

Konyalı bir ailedir. Anne, baba, iki kız ve bir erkek çocuktan oluşan bir hane olmakla beraber tüm çocuklar aileyle beraber yaşamakta, aynı evi paylaşmaktadır. Evin babası Abdullah Bey 57 yaşında, anne Fatma Hanım ise 48 yaşındadır. Yirmi iki yıldır Fransa'da yaşamaktadırlar. Anne ve baba ikisi de ilkokul mezunudur. En büyük kızları Gül de Konya doğumludur, ortaokul diploması vardır. Paris'te doğan en küçük iki kardeş ise liseyi bitirmiştir. Abdullah Bey, Fatma Hanım ve Gül, bir

kağıt fabrikasında işçi statüsünde çalışmaktadırlar. En küçük iki kardeş ise BAC'ı (üç yıl süren genel ve teknik liselerin üç sınıfını da başarıyla tamamlayan öğrencilerin lise bitirme sınavı olan bakalorya (baccalauréat) sınavının kısaltması; genel ve teknik lise diplomaları öğrencilere yüksek öğretime girme hakkını kazandırır) başarmış olup iki ayrı özel firmada stajyerlik yapmaktadır. Hanede herkes çalışmaktadır. Oturdıkları ev kendilerine ait olmakla beraber, motorlu bir taşıta sahip değildirler.

Çocuklarıyla olan ilişkilerini çok iyi olarak değerlendiren ailenin boş zaman faaliyetleri şöyle değerlendirilmektedir: Kahvehaneye gitmeyi bir tek Abdullah Bey tercih etmektedir. Boş zamanını bir tek evin en küçük çocuğu Ali kitap-gazete okuyarak geçirmeyi tercih etmektedir. El işleriyle bir tek anne uğraşmaktadır. Baba-oğul sinemaya gitmeyi sevdiklerini belirtmektedirler. Bunların dışında alış-verişe çıkma ve televizyon izleme, ailenin ortak boş zaman faaliyeti olarak nitelendirilebilir. Tatillerde ellerinden geldiğince Türkiye'ye gitmeye çalışmaktadırlar ve tüm hane bu ziyaretlerden memnun gözükmektedir.

Bir ailenin kaç çocuğu olması gerektiği konusunda anne ve baba ve Gül üç çocuğun uygun olduğunu belirtmiş, diğer iki kardeş birer çocuk olması gerektiğini düşünmüşlerdir. Çocuklarının eğitimi konusunda, düzgün, nitelikli bir iş edinmeleri amacı güden Abdullah Bey, çocuklarının aldığı eğitim sürecine dahil olmaktan kaçınmıştır. Çocuklarının gitmiş olduğu eğitim kurumundaki okulun kalitesi hakkında bir fikri olmadığını söyleyen Abdullah Bey'e karşıt olarak eşi Fatma Hanım, okuldan, okulda verilen eğitimden ve öğretmenlerin kalitesinden memnun olduğunu belirtmiştir. Çocukların arkadaş çevresi Türkiyeli gençlerden oluşurken, çocuklar kendi aralarında Türkçe konuşmayı yeğlemektedirler. Çocuklar en çok sosyal bilimler ve spor derslerini keyifle almış, fen bilimleri ve sanat ile ilgili dersler ise en çok sıkıldıkları dersler olmuştur. Evin en küçüğü Ali dışında herkes kendini T.C vatandaşı olarak hissetmekteyken, Ali "hem bir Fransız hem bir Türk gibi yaşadığımı hissediyorum, dışarıda, okulda ya da stajdayken bir Fransızla Fransız gibi

konusabiliyorum, evdeki yaşam ise Türk olduğumu hissettiriyor...” sözleriyle durumunu böyle betimlemiştir.

Fatma Hanım’ın kuzenlerinin Fransa’da yaşaması ve kendilerini davet etmeleri üzerine iş bulma ümidiyle Paris’e gelmişlerdir. Fatma Hanım, Fransa’ya gelmeden önce, kuzenleriyle arada bir görüşüklerini belirtmiştir. Evin babası Abdullah Bey Fransa’ya taşınmış olmalarından biraz pişmanlık duymakta, ileride de memlekete dönme düşüncesine sahip olup, bunu da “düzeni kurduk bir kere, nasıl bozalım? ...” sorusuyla dile getirmektedir.

Fransa’da yaşamaktan tüm hane memnun durumdayken, bu durumdan en fazla şikayetçi olan yine Abdullah Bey. Burada en büyük neden olarak diğer milletten insanlarla, özellikle Avrupa dışından gelmiş göçmenlerle geçinemediğini sunmaktadır. Her ne kadar, çocuklar da arkadaş grubu olarak diğer Türk gençleriyle beraber olsalar da, babaları kadar olumsuz düşünmediklerini belirtmektedirler. Ailede alınan önemli kararlar genellikle Abdullah Bey’in kontrolündedir, bir tek mutfakla Fatma Hanım ilgilenmektedir. Fatma Hanım ve çocuklarının mülk edinme konusunda bir kontrolü ve aslında bir talepleri bulunmamaktadır. Haneye giren aylık gelir on bin avroya yaklaşmaktadır. Abdullah Bey, Fatma Hanım ve Gül, borçlarının olduğunu belirtmiş, borçlarının büyük bir kısmının bankaya ve akrabalarına olduğunu söylemişlerdir.

Hane halkı olarak yabancı komşularıyla daima nötr olduklarını belirtmişlerdir. Abdullah Bey, evden işe – işten eve şeklinde geçen hayatında kendisine karışılmadığı takdirde hiçbir sorunun oluşmayacağından bahsetmiştir. Tüm aile, belediyenin kendilerine yönelik hizmetlerinden memnun olduklarını belirtmiştir. Yaşadıkları çevrenin Türkiye’den göç alma durumuna evin erkekleri olumsuz bakarken, bu durum Fatma Hanım ve Gül için bir olumsuzluk teşkil etmemekteyken diğer milletlerden göç alma durumunda tüm aile olumsuz görüşünü yinelemektedir.

Memleketlerinde sürdürdükleri gelenekleri devam ettirmektedirler; televizyonun üstünde dantel el işleri, salonda asılı Türk bayrağı, yine salonda yere serili oryantal motifler içeren Türk halısı, evin hanımlarının memlekete has yöresel kıyafetlerle evde oturması dikkat çeken gözlemler arasındadır. Yemekler genelde evde yenirken, memlekete has et ağırlıklı yemekler yapılmakta, ama çocukların tercihi et / sebze dengeli olması yönündedir. Yaşadıkları çevrede memleketlerine has herhangi önemli bir aktivitenin yapılmadığını belirten Abdullah Bey ve Fatma Hanım'ın, yapılsa dahi bunlara katılıp katılmayacakları konusunda bir fikirleri yokken, çocuklar böylesi etkinliklerin gerçekleştirilmesini ve gerçekleştiği takdirde mutlaka katılacaklarını belirtmişlerdir.

4.1.4. Hane 4

Karaman'lı geniş bir ailedir. Aile babası Mehmet Bey 65 yaşında, anne Fadime Hanım 58 yaşındadır. Anne, baba, üç kız çocuğu ve iki erkek çocuğundan oluşsan hanede 36 yaşındaki en büyük oğulları Hüseyin ve en büyük ikinci kardeş 28 yaşındaki Aynur da Karaman doğumlu olup evlidirler ve hane dışında yaşamaktadırlar. Diğer üç kardeş ise Paris doğumludur. Yirmi yedi yıldır Fransa'da yaşayan ailedeki meslek dağılımı şöyle değişmektedir: Mehmet Bey zamanında kağıt fabrikasında işçilik yapmış bir emeklidir, eşi "baba mesleği" olarak tanımladığı terzilikle uğraşmaktadır. En büyük kardeş olan Hüseyin'in küçük bir bakkalı vardır ve burada çalışmaktadır. İkinci kardeş Aynur ise bir özel firmada temizlikçi olarak çalışmaktadır. Anne, baba ve Hüseyin ilkokul mezunu iken Aynur'un ortaokul diploması vardır, Fransa'da doğan çocukların hepsi de liseyi bitirmiş, iki kardeş aynı firmada satış temsilciliği ve kasiyerlikle uğraşırken en küçük kardeş olan Orhan ise henüz işe başlamamıştır. Hanede dört kişi çalışmakta olup çalışanlar sadece sosyal güvenlikten sigortalıdır. Oturulan ev kendilerine ait bir apartman dairesidir. Mehmet Bey'e ait bir de otomobil mevcuttur. Çocuklarıyla olan ilişkilerini gayet iyi gören Mehmet Bey, boş vakitlerinde büyük oğlu Hüseyin'le kahvehaneye gitmeyi sevdiğini söylemektedir. Tatillerde ise nadiren Türkiye'ye gittiklerini belirtmişlerdir.

Çocuklarının karşı cinsle arkadaşlığı konusunda erkek çocukları için kararsız görünen çift, kız çocukları için olumsuz bakmakla beraber, Aynur'u daha yeni evlendirdiklerini ve bundan memnun olduklarını söylemektedir. Bir ailenin kaç çocuk sahibi olması gerektiği konusunda evin babası Mehmet Bey beş çocukta karar kılarken, çocukların hepsi ikişer çocuğun yeterli olacağı kanısındadır. Mehmet Bey ve Fadime Hanım eğitim konusunda iş bulacakları niteliğe geldikten sonra eğitim almanın gereksiz olduğu kanısındayken, evli olan çocukları Hüseyin ve Aynur; kendi çocuklarına üniversiteyi bitirene kadar destek vermeyi planlamaktadırlar.

Kendilerinin nerenin vatandaşı hissettikleri konusunda anne baba net bir cevap vermezken, çocuklar kendilerini Türkiyeli hissettiklerini belirtmişlerdir. Çocuklarının T.C. vatandaşı olması konusunda çok sıkıntı çektiklerinden bahseden anne baba, çocuklarının Fransızca'yı kolay ve çabuk öğrenmeleri sayesinde "dışlanmadan" kaynaklanan zorluklara karşı kendilerine göre daha iyi baş edebildiklerini vurgulamışlardır. Tüm aile fertleri, önceden buraya taşınmış olmaktan pişmanlık duyduklarını belirtirken, Fransız yaşam tarzına "alışıkça" bu duygunun geçtiğini belirtmişlerdir. Başta Fransa'dan ayrılma düşüncesi hakimken, şuanda ailenin hiçbir çocuğunda bu düşünce hakim değildir, sadece anne ve baba dönmeyi düşünmekte, bunun için de son olarak Orhan'ı bir meslek sahibi edip öyle ayrılmayı düşünmektedirler. Fadime Hanım yaşadıkları muhitten başka yerleri görmediği için bir kıyaslama yapamadığını belirtmiş, Mehmet Bey ise, yaşadıkları yerin diğer muhitlerle aynı güzellikte bir yer olduğunu iddia etmiştir. Çocukların düşüncesi burada değişmektedir; onlara göre daha güzel bir yere taşınılırsa daha iyi olacaktır. Fransa'da yaşamaktan çok mutlu olmadıklarını belirten anne babaya karşılık olarak çocuklar hayatlarından memnundurlar.

Yaşadıkları çevreye Türk ya da diğer milletlerden göçmenlerin yerleşmesi konusuna ebeveynler çok olumsuz bakarken, çocuklar için durumun çok bir önemi yok gibidir, en küçük kardeş Orhan "fark etmez, iyi insanlar gelsin, kalsınlar..." demektedir.

Yemekler genelde evde, Türk usulü yenmesine karşın, en küçük iki kardeş arada bir fast-food restoranlara gittiklerini söylemişlerdir. Evde yemekler memlekete has pişirilirken, anne ve babanın tercihi et, kızlarının tercihi sebze yemekleri üzerine olmaktadır. Yaşadıkları çevrede memleketlerine has etkinliklerin çok az düzenlendiğini belirten Mehmet Bey ve Fadime Hanım, bunlara da çok katılmadıklarını belirtmiş, buna karşın çocukların bu yönde talebi olduğu öğrenilmiştir, kendilerine sorulduğundaysa “kaçırmayacakları” cevabı alınmıştır.

4.1.5. Hane 5

Kayserili çekirdek bir ailedir. Anne baba ve bekar iki erkek çocuktan oluşan hane, görüşme yapılan ikinci yaşça küçük hanedir. Aile babası Oğuz Bey 49 yaşında, anne Pınar Hanım 45 yaşındadır. İki oğulları Hakan Strasbourg doğumlu ve 23 yaşında; Kağan Paris doğumlu ve 18 yaşındadır. Aile yirmi beş yıl önce ilk başta Strasbourg’a yerleşmiş, orada dört yıl geçirdikten sonra Paris’e taşınmıştır. Oğuz Bey, Türkiye’de yaşadığı yıllarda kuyumculukla uğraşmış, Fransa’daki kuzenlerinden birinin vefatı üzerine oraya gitmiş, diğer kuzenleriyle ortaklaşa kuyumculuk işine girmiş ve dört yıl boyunca diğer kuzeniyle bu mesleği dört yıl Strasbourg’da sürdürmüştür. Eşi Pınar Hanım’la beraber Paris’i sık sık ziyaret ederlerken Chelles’de mali durumlarına uygun bir dükkan bulduklarını ve kuzeniyle olan ortaklığını bitirip Paris’e yirmi bir yıl önce taşındıklarını belirtmişlerdir. İlk başta, iki yaşında bir bebekle, belirli bir müşteri kitlesi henüz yakalanamamış bir durumda baya zorlandıklarını belirtmişlerdir. Anne Pınar Hanım, eşinin mal, gerekli eşya, araç-gereç almaya gittiğinde dükkanda yalnız başına bebeğiyle beklediğini sıkıntılı bir şekilde anlatmıştır. Liseyi İstanbul’da okumuş olan Pınar Hanım, orada az miktarda öğrendiği Fransızcayla biraz olsun idare edebildiğinden bahsetmiştir. Oğuz Bey’in de lise diploması vardır. Çocukları Hakan üniversite hukuk fakültesi mezunu olmakla birlikte özel bir hukuk bürosunda stajyerlik yapmaktadır; Kağan ise liseyi henüz bitirmiş, staj yapacağı bir yer aramaktadır. Hanede çalışan Kağan dışında üç kişi vardır, hepsi de hem sosyal güvenlikten hem de özelden sigortalıdır.

Chelles’de kendi evlerinde oturmaktadırlar ve hem Oğuz Bey’e hem de Pınar Hanım’a ait birer otomobilleri vardır.

Çocuklarıyla ilişkilerinin çok iyi olduğunu belirten aile, boş zamanlarında yapmayı en sevdikleri şeyin ailecek sinemaya gitmek olduğunu söylemişlerdir. Bunların dışında kitap dergi okumak Oğuz Bey ve Pınar Hanım’ın yatmadan önce mutlaka yaptığı bir faaliyet olarak belirtilmiştir. Çocuklarının karşı cinsle arkadaşlığına gayet uygun baktıklarını belirten aile, kız çocuklarının olması durumunda da aynı tutumu sergileyeceklerinden bahsetmişlerdir. Oğuz Bey, iki tane çocuğu olmasından her ne kadar çok memnun olduğunu belirtmiş olsa da, “keşke daha fazla çocuğumuz olsaydı” söylemini sıklıkla dile getirmektedir. Eşi ve çocukları ise iki çocuğun uygun olduğu görüşündedirler.

Çocuklarının eğitimi konusunda en az üniversite hedefini güden ebeveynler için eğitimin amacı, Oğuz Bey’e göre çocuklarının kendi hür / özgür karakterini kazanması yönündeyken, Pınar Hanım’a göreyse, ülkesine yararlı bir birey olarak yetişmesidir. Çocuklarının eğitimi için ellerinden gelen her şeyi yapmaya hazır olduklarını söyleyen ebeveynler, eğitimin hangi dilde alınması konusunda Fransızca ya da Türkçenin fark etmeyeceği kanaatindedirler. Çocuklarının gittikleri okuldan, oradaki eğitim kalitesi ve öğretmenlerden memnun olduklarını belirten ebeveynler, çocuklarının arkadaş çevreleri hakkında da olumlu bir görüşe sahip olduklarından bahsetmişlerdir. Sınıf arkadaşlarıyla aralarının çok iyi olduğunu belirten kardeşler, en sevdikleri dersin sanat dersleri, en sıkıldıklarının ise fen bilimleri dersleri olduğunu belirtmişlerdir.

Kimlik ve aidiyet konusunda tüm hane kendini Türkiyeli hissettiğini belirtmektedir. Oğuz Bey de Chelles’e ilk yerleştiğinde bu durumdan çok sıkıntı çektiğini belirtmiş, “Fransız olan komşum kuyumcu olduğumu ve işlerimin iyi gittiğini öğrenince bana selam vermeye başladı” söylemiyle durumu örneklemiştir.

Evlilik konusunda diğerk ailelerden farklı olarak, çocuklarının herhangi bir milletin vatandaşıyla evlenebileceğini bu kararın tamamen onlara ait olduğunu belirtmektedirler. Farklı milletten biriyle evlenilmesi durumunda da yapılacak düğünün hangi tarafın gelenekleri doğrutusunda gerçekleştirileceği kararının da yine çocuklara ait olduğunu yinelemektedirler.

Ailecek Fransa'da yaşamaktan mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Evde mutfak, eğitim ve mülk edinme üzerine alınacak kararlar yine diğerk ailelerden farklı bir şekilde tüm ev ahalisi tarafından verilmektedir. Haneye aylık gelir olarak on bin avrodan fazla bir miktarın girdiğini belirten Oğuz Bey, herhangi bir borçlarının olmadığını söylemiş, olası bir mali sıkıntıda bankadan kredi desteği alınacağından bahsedilmiştir. Yaşadıkları bölgenin Türkiye ya da diğerk milletlerden göç alma durumunu olumsuz karşılamayacaklarını belirtmişlerdir.

Memleketlerine has gelenekleri sürdürme konusunda Oğuz Bey ve Pınar Hanım kendilerinin sürdürdüklerinden fakat çocuklarına bu konuda herhangi bir telkinde bulunmadıklarından bahsetmişlerdir. Örneğin Hakan ve Kağan kardeşler kendi aralarında sıklıkla Fransızca konuşmaktadırlar. Kardeşler yemeği genelde evde yediklerinden ama Fransız yemeklerini tercih ettiklerinden bahsetmişlerdir.

4.1.6. Hane 6

Konyalı çekirdek bir ailedir. Aile babası Osman Bey 50 yaşında, anne Ayşe Hanım 44 yaşındadır. Hane; anne baba ve bekar bir oğlan bir de kız çocuğundan oluşmaktadır. 20 ve 18 yaşlarında sırasıyla bir oğlan bir de kız çocukları vardır, ikisi de Paris doğumludur. Aile yirmi bir yıldır Fransa'da yaşamaktadır. Osman Bey ve Ayşe Hanım ilkokul mezunlarıdır. Paris'in merkezine yakın bir Türk lokantasında aşçıdırlar. Oğulları Murat ön lisans mezunu olup, şuanda ailesinin çalıştığı lokantada garson olarak görev yapmaktadır. İkinci çocuk olan Selma ise lise diplomasına sahip olmakla beraber, bir havayolu firmasında stajyerlik yapmaktadır. Anne ve babanın

hem sosyal güvenlikten hem de özelden sigortası varken çocuklar sadece sosyal güvenlikten sigortalanmıştır. Oturdıkları ev kiralık bir apartman dairesi olmakla birlikte Osman Bey'e ait bir otomobilleri vardır.

Yapılan görüşmelerde, ebeveynler ideal çocuk sayısını iki çocuk olarak belirlerken, çocukların tercihi tek çocuk yönündedir. Çocukların eğitimi konusunda en az lise diploması almalarını hedeflemiş olan anne ve baba, çocuklarının şu anki durumlarından oldukça memnun olduklarını, kendileriyle gurur duyduklarını belirtmişlerdir. Osman Bey'in çocuklarının eğitiminde amaçladığı ilk şey, çocuklarının gelecekte kimseye muhtaç kalmayacakları bir mertebeye kavuşmaları isteğidir. Çocuklara sorulduğunda, ikisi de en sevdikleri dersin fen bilimleri dersi olduğundan, bunların dışında da önce sosyal bilimler, daha sonra sanat derslerinin sıkıcı olduğundan bahsetmişlerdir.

Kendilerini nereli hissettikleri konusunda net bir cevap alınmış değildir. Türkiyeli kimlikleriyle hem Fransa'da hem de tatil ya da ziyaret için gittikleri Türkiye'de dışlandıklarını belirten aile, "Müslümanız" söylemini getirmektedir. Yaşadıkları çevreye taşınmış olmaktan ilk başta pişmanlık duyduklarını belirten Osman Bey ve Ayşe Hanım, yakında kendi dairelerine taşınacaklarını, bunun hazırlıkları içinde olduklarını belirtmişlerdir. Önceleri anne ve babanın, Fransa'dan ayrılma düşünceleri varken, şuanda bu düşünceye bir tek Osman Bey hakim, o da emeklilik ve tatil amaçları için, . Çocuklar bu düşünceyi hiç benimsememişler. Anne ve baba, diğer kasabaları görmedikleri için oturdıkları muhitte ilgili bir kıyaslamaya giremiyorlar, ama çocuklara göre yaşadıkları yer, diğer muhitlere nazaran daha kötü bir mekan.

Ayda eve giren aylık gelir neredeyse on bin avro civarındayken, ebeveynlerin bir borcu yoktur, çocuklarınsa kredi kartı borçları bulunmaktadır. Mali bir sıkıntıda tüm hane, akrabalarından destek isteyeceğini belirtmiştir. Yaşadıkları çevreye diğer milletlerden göçmen gelmesi fikrine soğuk bakarken, Türklerin gelmelerine gayet

sıcak bakmaktadırlar. Çevrelerinde memleketlerine has bir etkinlik görmediklerini belirten hane halkının bu tarz etkinliklere yönelik bir talebi bulunmaktadır.

4.1.7. Hane 7

Aksaraylı bir ailedir. Anne, baba, kız çocuğu ve iki erkek çocuktan meydana gelen hanede tüm çocuklar bekar olup ebeveynleriyle beraber yaşamaktadırlar. Anne Zeynep Hanım 53 yaşında ve ilkokul mezunudur. Baba Halil Bey ilkokul terk olmakla beraber, 58 yaşını doldurmuştur, meslek olarak tornacılıkla uğraşmaktadır. Yirmi beş yıldır Fransa'da yaşamaktadırlar. En büyük çocukları Salih, Aksaray doğumlu ve ilkokul mezunudur. Lise mezunu iki kız kardeşten büyük olan Aysun bir Fransız firmasında danışmanlık yapmaktayken, diğer kardeş Füsün ise uluslararası bir mağazada satış danışmanlığı yapmaktadır. Zeynep Hanım ev hanımı konumundadır. Hanede baba ve kız kardeşler çalışmaktadır. Baba ve kız kardeşlerin sosyal güvenceden sigortaları varken, anne Zeynep Hanım ve Salih, işsiz yardımı almaktadırlar. Müstakil küçük bir evde kirada kalan ailenin Halil Bey'e ait bir arabaları bulunmaktadır.

Çocuklarıyla ilişkilerini iyi olarak değerlendiren Halil Bey, boş zamanlarında çocuklarıyla televizyon izleyip beraber ev alış-verişine çıkmaktan keyif aldığını belirtmektedir. Anne ve babalarından farklı olarak, sinemaya gitmek, çocukların boş zaman faaliyetleri arasında yer almaktadır. Çocuklarının karşı cinsle olan arkadaşlığına Salih için olumlu bakılırken, durum Aysun ve Füsün için olumsuz yönde değişmektedir. Bir ailenin kaç çocuk sahibi olması gerektiği sorusuna ebeveynlerden gelen yanıt dört iken Salih, Aysun ve Füsün iki çocuğun uygun olduğu düşüncesindedir.

Çocukları için düşündükleri eğitim düzeyi Zeynep Hanım için en az lise iken, Halil Bey bu konuda karısı kadar ısrarlı görünmemektedir. Zeynep Hanım eğitim konusunda çocuklarının kimseye muhtaç kalmayacakları bir mertebeye erişmelerini

amaçlamakta olduğunu belirtmiştir. Halil Bey, kızlarının eğitim aldıkları okulun ve öğretmenlerinin durumu hakkında bir fikri olmadığını söylerken; Zeynep Hanım, lise bitene kadarki süre boyunca okullarının, okuldaki eğitim kalitesinin ve öğretmenlerinin gayet iyi olduklarını belirtmiştir. Tüm hane halkı kendini Türkiyeli hissettiğini söylerken, ilk başta sıkıntı çektiklerini, fakat etraftaki akrabaların ve üye oldukları derneklerin yardımıyla ayakta durabildiklerinden bahsetmişlerdir.

İleride çocuklarının evlenmeleri aileleri için ayrı bir önem taşıırken, hem anne hem baba, gerek Salih'in gerekse Aysun ve Füsün'un Türk asıllı biriyle evlenmeleri gerektiğini düşünmektedirler. Yaşadıkları çevreye geldiklerine önceden pişmanlık duyduklarını belirten aile fertleri, ilk başlarda memlekete geri dönmeyi düşünse de, akrabalarının ve üye oldukları derneklerin yardımlarından sonra oradaki yaşama "alışınca" bu isteğin köreldiğini belirtmişlerdir. Bir tek Paris doğumlu olan Aysun ve Füsün kardeşlerin kafasında Türkiye'ye dönme düşüncesi oluşmamış. Halil Bey'e göre yaşadıkları çevre, Paris'in diğer kasabalarına nazaran eşit güzelliكتedir; Zeynep Hanım diğer kasabaları çok iyi bilmediğini söylemiş ve yorum yapmamıştır. Fakat çocuklara göre benzer kiraya daha güzel yerlerde oturulabilir. Kaldıkları yerdeki yabancı komşularıyla olan ilişkileri anne ve babaları ne iyi ne kötü olarak nitelendirirken, çocuklar için olumsuz bir durum yaşanmamaktadır. Yaşadıkları çevrenin Türkiye ya da diğer milletlerden göç alma durumunu anne ve babaları olumlu karşılamazken, böylesi bir durumun yine çocuklar için çok fazla bir sakıncası bulunmamaktadır.

Memleketlerinde sürdürdükleri gelenekleri halen devam ettirdiklerini belirten Zeynep Hanım, yemeklerin genelde evde yapıldığını, kızlarının hemen her zaman yardıma geldiğini söylemektedir. Yemekler memlekete has et ağırlıklı pişirilirken, kızlar daha çok sebze ağırlıklı yemekleri tercih etmektedirler.

4.1.8. Hane 8

Konyalı bir ailedir. Anne, baba, iki kız ve bir erkek çocuktan meydana gelen hanede çocuklar bekar olup aileleriyle beraber yaşamaktadırlar. Ailenin annesi Havva Hanım 48 yaşında, baba Mustafa Bey 52 yaşındadır. Yirmi yıldır Fransa'da Chelles yakınlarında Rue Emile Dunière'de oturmaktadırlar. İlkokul mezunu olan Havva Hanım ve Mustafa Bey'in Konya'da doğan kızları Emine'nin ortaokul diploması bulunmakta. Paris'te doğan oğlu Çağrı liseyi bitireli bir yıl olmuş, en küçük kardeş Zekiye de liseyi yeni bitirmiş, staj yapacak bir yer arama telaşındadır. Çağrı, bir özel güvenlik firmasında güvenlik elemanı olarak çalışmaktadır. Anne Havva Hanım ve büyük kızı Emine ise yanı yerde – bir temizlik firmasında temizlikçi olarak çalışmaktadırlar. Mustafa Bey ise bir otomotiv firmasında otomotiv boyacısı olarak çalışmaktadır. Hanede çalışan sayısı dört kişi olup, anne baba ve büyük kardeşin hem sosyal güvenlik hem de özelden sigortası bulunmakta; Çağrı'nın sadece sosyal güvenlik sigortası, Zekiye'nin ise işsizlik yardımı bulunmaktadır. Kendilerine ait bir apartman dairesinde oturmaktadırlar, tapu Mustafa Bey'in üzerindedir. Yine Mustafa Bey'e kayıtlı bir de arabaya sahiptirler.

Çocuklarıyla ilişkilerini sıcak olarak nitelendiren anne baba, ailecek televizyon izleme ve alış-verişe çıkmak gibi ortak boş zaman faaliyetleri gerçekleştirirken, çocuklar da ayrıca sinemaya giderek boş zaman faaliyetlerini değerlendirmektedirler. Tatillerinde Türkiye'ye gitmeyi tercih eden ailenin ebeveynleri, çocukları kadar sık gidemediklerini belirtmişlerdir.

Eğitimle alakalı olarak, çocuklarının en az lise mezunu olmalarını hedeflemiş olan çift, bu hedefi düzgün bir iş sahibi olmalarını istedikleri için belirlediklerini söylemiştir. Öğretmen kalitesi hakkında bir fikri olmayan ebeveynler, lise bitene kadar Çağrı ve Zekiye'nin okulundan ve okulundaki eğitim kalitesinden memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. Çağrı ve Zekiye liseye kadar Kuran kurslarına gitmiştir. Arkadaş çevrelerini de Kuran kursunda tanıştığı kişilerin oluşturduğunu belirtmektedirler. Anne ve baba da bu çevreden memnun olduğunu söylemektedir.

Çağrı ve Zekiye lise boyunca sosyal bilimleri en sevdikleri ders olarak görürken fen bilimlerini en sevmedikleri ders olarak gördüklerini dile getirmişlerdir.

Fransa’da Türkiyeli olmanın yarattığı bir sıkıntı olduğu inancı tüm ailede hakim durumdadır. Çocuklar küçükken çok fazla zorluk çektiklerini belirten Havva Hanım, büyüüp arkadaş çevresi edinince, grup halinde yaşamının kendilerinde bir güven duygusu yarattığını iddia etmiştir. “İşteyken aklım onlarda kalmıyor artık” diye bu güven duygusunu örneklendirmiştir Havva Hanım. Çocuklarının giyim kuşam tercihlerine karışmadıklarını belirten Havva Hanım, yalnızca Cumaları kızlarının örtünmesi gerektiğini savunmaktadır. Çocuklarının ileride mutlaka evlenmesi gerektiğini düşünen anne ve babadan Havva Hanım, “helal süt emmiş bir Müslüman genciyle / kızıyla” evlenilmesi gerektiğini, Mustafa Bey de mutlaka bir Türk genciyle evlenilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.

Bu çevreye taşınmış olmaktan başta pişmanlık duyduklarını belirtmelerine karşın daha sonra tarikatla olan ilişkileri ve sosyal çevrelerini buna göre kurmaları, kendilerini buraya ait hissetmelerinde olumu bir rol oynamış olabilir. Tarikatla ilişkilerinin iyi olduğunu sık sık yineleyen Havva Hanım, çocuklarının eğitiminde büyük destek aldıklarını belirtmektedir; bu konuda tarikatların yarattığı etüt merkezleri gibi ortak çalışma ortamlarının çok faydalı olduğunu belirtmiştir. Çocukları her ne kadar ebeveynlerinin istediği doğrultuda düzenli bir eğitim almış olsalar dahi, gelecekte memlekete dönme düşüncesi kafalarında yok. Bir tek Mustafa Bey bunu planlamakta, o da emeklilik ve güzel bir tatil yapmak için. Tüm hane halkı genel olarak Fransa’da yaşamaktan mutlu. Türkiye’yi ziyaretlerinden hatırladıkları kadarıyla anılarından bahsettiklerinde ister istemez bir kıyaslamaya girdiklerini ve Fransa’nın şartlarının çok daha elverişli olduğundan bahsetmektedirler.

Yaşadıkları çevreyi Fransa’nın diğer kasabalarıyla kıyasladıklarında, anne ve baba, hemen eşit güzellikte olduğu cevabını verirken, çocuklar diğer ailelerde olduğu

gibi, daha iyi bir yere taşınma hevesi içindeler. Haneye aylık on bin avrodan fazla bir gelir girerken, ailenin hiçbir yere borcu bulunmamaktadır. Çocuklarının kredi kartı borcu bile yoktur. Yaşadıkları çevrenin Türkiye ya da diğer milletlerden göç alma durumuna anne ve baba olumsuz bakarken, çocuklar bu durumun bir sakınca yaratmayacağı kanısındalar. Oturdıkları yerde mensup oldukları tarikatın düzenlediği etkinlik ve toplantıların olduğunu ama bunlara çocuklarını gönderdiklerini söylemektedirler.

4.1.9. Hane 9

Ispartalı çekirdek bir ailedir. Görüşmenin gerçekleştiği en küçük hanedir. Anne Pakize Hanım 35 yaşında, eşi Erkan Bey 42 yaşındadır. Emin adında tek bir erkek çocukları olan ailede Pakize Hanım ve Emin ortaokul mezunu, Erkan Bey ise ilkokul mezunudur. On yedi yıldır Fransa'da yaşayan aile Rue Marcel Dutartre'da kendilerine ait müstakil bir evde oturmaktadır. Erkan Bey'e ait bir de otomobil bulunmaktadır. Ufak bir şarküteri işleten Erkan Bey'e hem eşi hem oğlu yardım etmektedir. Ailede herkesin sosyal güvenlik sigortası bulunmaktadır.

Oğulları Emin'le olan ilişkilerini çok iyi nitelendiren aile, boş zamanlarında ailecek sinemaya gitmeyi sevdiğini belirtir. Tatillerinde Türkiye'ye gitmek istediklerini fakat dükkanlarının açık durması gerekliliği yüzünden bunu çok sık gerçekleştiremediklerinden bahsetmişlerdir. Emin'in eğitimi üzerine ebeveynlerinin arzu ettikleri, bir üniversite diplomasıdır. Erkan Bey bu diplomayı gelecekte düzgün bir işe girebilmesi için hedeflemekteyken, anne Pakize Hanım, saygın bir meslek edinmesini istemektedir. Emin'in okulundan, okulundaki öğretmenlerden ve eğitim kalitesinden memnun olduklarını belirten aile, aynı zamanda sınıf arkadaşlarıyla olan ilişkisinden ve arkadaş çevresinden de memnun. Emin, arkadaş çevresinde Türk asıllı çocuklarla beraber Fransızların da olduğunu ama hepsiyle iyi geçindiğini belirtmektedir. Okulda tarih ve coğrafya derslerinden keyif aldığını söyleyen Emin, sanat derslerinde sıkıldığından bahsetmektedir. Kendilerini Türkiyeli hisseden aile, ilk yerleştiklerinde herkes gibi sıkıntı çektiklerini ama, Emin'in Fransızca'yı çabuk

öğrenmesiyle bu sıkıntının görece azaldığını belirtmişlerdir. Oğullarının evlenmesinin önemli bir gereklilik olduğundan bahseden aile için, evlenilecek eşin Türk asıllı biri olması da ayrı bir önem taşımaktadır.

Fransa'ya yerleştikleri ilk sıralarda buradan ayrılma fikrine sahip olduğunu belirten Erkan Bey, dükkandaki işlerinin beklediğinden daha kısa bir sürede iyileştiğini gördükten sonra bu fikrin yavaş yavaş kaybolduğunu belirtmiştir. Eşi Pakize Hanım'ın desteğinin de bunda çok etkisi olduğunu savunmuştur. Pakize Hanım ve oğulları Emin için ise Türkiye'ye gitme düşüncesi sadece tatil ve Isparta'daki akrabaları ziyaret amaçlıdır. Kesin dönüş yapıp yerleşme istekleri yoktur. Nedeni sorulduğunda da Fransa'daki hayata alıştıklarından ve başta mali koşullar olmak üzere; hayat koşullarının görece daha iyi olduğunu, Emin'i böylesi koşullarda yetiştirmek istediğini belirtmiştir. Erkan Bey ise, kesin bir kararlılıkla dahi olmasa da emekliliğinde Türkiye'ye yerleşme planları yaptığını dile getirmiştir. Pakize Hanım'ın yakın geleceğe dair taşınma isteği vardır; yaşadıkları çevreyi, diğer kasabalara nazaran daha kötü bulmakta, evleri ve dükkanlarını Paris'in merkezine yakın bir yere taşımayı planladığını söylemiştir.

Hanenin aylık geliri on bin avroya yakın olmakla beraber, yatırımlarından ötürü Erkan Bey'in bankaya borcu bulunmaktadır. Ekonomik bir sıkıntıda Erkan Bey tekrar bankalardan destek talebinde bulunacağını belirtirken eşi Pakize Hanım, böylesi bir sıkıntıda akrabalarından destek isteyeceğini belirtmektedir. Yaşadıkları çevrenin Türk asıllı veya farklı milletlerden göç alma durumuna, karı koca olarak olumsuz bakmamaktadırlar. Hatta buraya yeni yeni gelen Türk asıllı göçmenlere ellerinden gelen desteği sağladıklarını belirtmektedirler. Memleketlerinde sürdürdükleri gelenekleri devam ettirmeye çalıştıklarını belirten Pakize Hanım, yemek konusunda genelde evde yendiğini, pişirilen yemeklerin de memlekete has et – sebze karışık türde olduğunu belirtmiştir.

V. BÖLÜM: ANKET VE MÜLAKATLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. 1. KUŞAK VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evli olan 25 kişiden 3'ü ikinci kuşak olmakla beraber, birinci kuşaktan 22 kişiyle görüşülmüştür.

	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evli	25	53
Bekar	22	47
Toplam	47	100

Çocuklarıyla olan ilişki seviyelerinde sadece iki görüşmeci aralarının ne iyi ne kötü olduğunu belirtmiş, yedi kişi aralarının iyi olduğunu, 13 kişi ise çok iyi olduğunu belirtmiştir. Görüşmeler süresince de ebeveynlerin çocuklarından bahsederken gururla bahsettiğine rastlanmış, çocukların da ebeveynlerine saygılı davrandığı gözlenmiştir.

	Kişi Sayısı
Ne iyi ne kötü	2
İyi	7
Çok iyi	13
Toplam	22

Çocuklarının karşı cinsle arkadaşlığını uygun bulmayan sadece dört kişi çıkarken, onlar da bunu kız çocukları için düşünmektedirler. Görüşmecilerden hem erkek çocukları hem de kız çocukları için kararsız görünen dokuz kişi bulunmaktadır. Kız çocukları için dokuz kişi karşı cinsle arkadaşlığı uygun görürken, erkek çocukları için bu sayı 13'e çıkmaktadır.

Tablo 19. Çocuklarının karşı cinsle arkadaşlığı		
	Kişi Sayısı (Kızlar için)	Kişi Sayısı (Erkekler için)
Çok uygun	2	5
Uygun	7	8
Kararsız	9	9
Uygun değil	3	0
Hiç uygun değil	1	0
Toplam	22	22

Çocukları için arzu ettikleri eğitim düzeyi en az lise olmakla beraber; bunu belirten sadece üç görüşmeci çocuklarının hemen hayata atılmasını istemektedirler. 10 kişi meslek okulu hedef koşarken, dokuz kişi üniversite diploması arzu etmektedir.

Tablo 20. Çocuklar için arzu edilen eğitim düzeyi	
	Kişi Sayısı
Lise	3
Meslek okulu	10
Üniversite	9
Toplam	22

14 kişi, çocuklarının eğitiminde ilk önce meslek edinmeleri isterken, para kazanmaları bunun beraberinde gelen istekler arasındadır. Saygınlık kazanmalarını isteyen üç ebeveyn varken, yine üç kişi çocuklarının kimseye muhtaç kalmamasını istemekteyken, Türkiye'ye faydalı olmasını isteyen bir, kendi hür-özgür karakterinin oluşmasını isteyen de bir görüşmeci bulunmaktadır.

Tablo 21. Çocukların eğitiminde ilk önce neyin amaçlandığı	
	Kişi Sayısı
Meslek sahibi olması	8
Para kazanması	6
Saygınlık kazanması	3
Türkiye'ye faydalı olması	1
Kimseye muhtaç kalmaması	3
Kendi hur-özgür karakterini kazanması	1
Toplam	22

Çocuklarının eğitimini hangi dilde almaları gerektiği konusunda dokuz kişi Türkçe derslerinin mutlaka müfredatta bulunması gerektiğini dile getirirken, 13 kişi her iki dilde de eğitimi uygun görmektedir.

Tablo 22. Çocukların eğitimini hangi dilde almaları gerektiği	
	Kişi Sayısı
Türkçe	9
Her iki dil de fark etmez	13
Toplam	22

Görüşme yapılan birinci kuşak göçmenlerin çocuklarının gördüğü eğitimden genelde memnun oldukları ortaya çıkmıştır. 22 kişiden 14'ü öğretmen kalitesinden, 15 kişi okul kalitesinden, 16 kişi de eğitim kalitesinden memnun olduğunu belirtmiştir.

Tablo 23. Okul kalitesinden memnuniyet derecesi (kişi sayısı)			
	Okul kalitesinden	Öğretmen kalitesinden	Eğitim kalitesinden
Memnun	15	14	16
Kararsız	7	2	6
Memnun değil	0	6	0
Toplam	22	22	22

Tablo 24'de çocuklarının arkadaş çevreleri hakkında genelde olumlu bir izlenimleri olduklarını belirten ebeveynler, Tablo 25'de görüldüğü gibi, çocuklarının arkadaş çevrelerini genelde Türklerin oluşturduğunu ve en iyi onlarla anlaştıklarını belirtmişlerdir. Anlaşamadıklarını düşündükleri arkadaşları ise Avrupalı yaşlıları ve Arap göçmenleri olarak belirtilmiştir.

Tablo 24. Çocuklarının arkadaş çevreleri hakkındaki görüşleri	
	Kişi Sayısı
Sevdikleri, iyi bir arkadaş çevresinin olduğu	13
Hoşlanmadıkları, kötü bir arkadaş çevresinin olduğu	2
Arkadaş çevreleri hakkında bir fikirlerinin olmadığı	7
Toplam	22

Tablo 25. Çocuklarının arkadaş çevresi (kişi sayısı)			
	Hangi milletten olduğu	En iyi anlaştıkları	Anlaşamadıkları
T.C. uyruklu	18	18	0
Yabancı uyruklu (Müslüman)	4	4	6
Diğer	0	0	16
Toplam	22	22	22

Çocuklarının arkadaşlarıyla genelde Türkçe konuştuklarını belirten 15 görüşmecinin yanında, üç görüşmeci çocuklarının sadece Fransızca konuştuklarını belirtmiştir.

Tablo 26. Çocuklarının arkadaşlarıyla hangi dilde konuşmayı tercih ettiği	
	Kişi Sayısı
Türkçe	15
Fransızca	3
Diğer	4
Toplam	22

Tablo 27’de görüşmeciler çocuklarının boş zaman değerlendirme faaliyetlerinden kesinlikle memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 27. Çocuklarının boş zaman değerlendirme faaliyetlerinden memnuniyet derecesi	
	Kişi Sayısı
Çok iyi	15
İyi	7
Toplam	22

Dokuz görüşmeci çocuklarının en sevdiği derslerinin spor dersleri olduğunu belirtirken, altı kişi sosyal bilimler, beş kişi fen bilimleri, iki kişi de sanat derslerini göstermiştir. En sevilmeyen dersleri de 12 kişi fen bilimleri olarak göstermiş, beşer kişi de sanat ve sosyal bilimler derslerini göstermiştir.

Tablo 28. Çocuklarının derslerle araları		
	Sevdiği dersler	Sevmediği dersler
Sosyal bilimler	6	5
Fen bilimleri	5	12
Sanat dersleri	2	5
Spor dersleri	9	0
Toplam	22	22

Çocuklarının T.C. vatandaşı olmasının Fransa'ya ilk yerleştikleri sırada kesinlikle bir rahatsızlık yarattığını belirten 15 kişi bulunmaktadır. Diğer yedi ebeveyn rahatsızlık yaratmadığı yanıtını verse de bunu şuan için söylemektedirler – çocukları büyümüş, Fransızca'yı öğrenmiş ve Fransız arkadaşlar edinmişlerdir; yoksa onlar da ilk geldiklerinde sıkıntı çektiklerini inkar etmemişlerdir.

Tablo 29. Çocuklarının T.C. vatandaşı olmasının rahatsızlık uyandırıp uyandırmadığı	
	Kişi Sayısı
Evet	15
Hayır	7
Toplam	22

Tablo 30'da çocuklarının giyim-kuşam tercihleri ve bununla ilgili bir sıkıntılarının olup olmadığı konusunda ebeveynlerin rahat bir tavır sergiledikleri görülmüştür. Görüşme yapılan ebeveynlerin dördü çocuklarının klasik giyinmeyi, dokuzu çocuklarının spor giyinmeyi, diğer dokuzu da çocuklarının geleneksel kıyafetler giymeyi tercih ettiğini belirtmiş; Tablo 31'de ise bu giyim kuşam tarzıyla sıkıntılarının olduğunu belirten sadece beş görüşmeciye rastlanmıştır.

Tablo 30. Çocuklarının giyim-kuşam tercihleri	
	Kişi Sayısı
Klasik giyim	4
Spor giyim	9
Geleneksel kıyafetler	9
Toplam	22

Tablo 31. Çocuklarının giyim-kuşamlarıyla ilgili sıkıntılarının olup olmadığı	
	Kişi Sayısı
Evet	5
Hayır	17
Toplam	22

Yapılan görüşmelerde, Tablo 32’de 17 ebeveyn çocuklarının T.C. uyruklu biriyle evlenmelerini, üçü Müslüman biriyle evlenmelerini arzu ettiğini, ikisi de milliyetin bir önemi olmadığını çocuklarının mutlu olmasının yeteceğini belirtmiştir. Müslüman bir eş isteyen ebeveynler, bunu özellikle belirtmiş olup, aslında bahsettikleri Müslümanlar yine Türk olan Müslümanlardır.

Tablo 32. Çocuklarının hangi milletten biriyle evlenmelerini arzu ettikleri	
	Kişi Sayısı
T.C. uyruklu	17
Yabancı uyruklu (Müslüman)	3
Fark etmez	2
Toplam	22

Tablo 33’de Yabancı bir eş ya da fark etmez yanıtını veren beş görüşmeciden üçü, olası bir düğünün kendi milli gelenekleri doğrultusunda gerçekleşmesini istediğini, ikisi ise çocuklarının kararı doğrultusunda gerçekleşmesini istediğini belirtmiştir.

Tablo 33. (Yabancı ya da fark etmez denmişse) Olası bir düğünün nasıl gerçekleşeceği	
	Kişi Sayısı
Kendi milli gelenekleri doğrultusunda	3
Çocuklarının kararı doğrultusunda	2
Toplam	5

Türk göçmenlerin Fransa’ya hangi nedenden ötürü geldikleri sorusuna 12 kişi iş bulma amacıyla geldiği yanıtını verirken, altı kişi akrabaları orada olduğu için, üç kişi ailesinin, çocuklarının geleceği için bir kişi de yeni bir hayat kurma amacıyla Fransa’ya geldiğini söylemiştir. Bu cevaplar, görüşmecilerden alınan ilk ve

kendilerine göre en önemli sebebi oluşturan cevaplardır. İş bulma amaçlı geldiğini belirten 12 kişiden 10'u ve ailesinin, çocuklarının geleceğini düşündüğünü belirten üç kişiden ikisi aynı zamanda akrabalarının çağırıldığını da eklemişler, bunu bir fırsat olarak değerlendirdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 34. Fransa'ya hangi nedenden ötürü geldikleri	
	Kişi Sayısı
İş bulma amacıyla	12
Yeni bir hayat kurmak için	1
Ailesinin, çocuklarının geleceği için	3
Akrabaları orada olduğu için	6
Toplam	22

Fransa'ya gelmeden önce Chelles bölgesi hakkındaki fikirlerinin nasıl geliştiği sorusuna akrabalarının daveti üzerine geldiklerini belirten 18 kişinin yanında o bölgenin ekonomik ve sosyal imkanlarından haberdar olduğunu belirten üç kişiyle görüşülmüştür.

Tablo 35. Fransa'ya gelmeden önce bu bölge hakkındaki fikirlerinin nasıl geliştiği	
	Kişi Sayısı
Akrabalarının daveti üzerine	18
Bu bölgenin ekonomik ve sosyal imkanlarından haberdar oluşları	3
Diğer	1
Toplam	22

Görüşmecilerden 11'i daha önce Fransa'daki akrabalarıyla her gün olmasa da arada bir görüştüğünü belirtirken, beşi nadiren görüştüğünü, dördü hemen her gün görüştüğünü belirtmiş, iki kişi de önceden hiç görüşmediğini söylemiştir.

Tablo 36. Fransa'daki akrabalarıyla önceden görüşüp görüşmedikleri	
	Kişi Sayısı
Hemen her gün görüşülür, ziyaret edilir	4
Her gün olmasa da arada bir görüşülür	11
Nadiren görüşülür, ziyaret edilir	5
Hiç görüşmemiştir	2
Toplam	22

Bu çevreye taşınmış olmaktan pişmanlık duyup duymadıkları konusunda 22 ebeveynden 17'si pişman olmadığını belirtirken beş kişi pişman olduğunu söylemiştir. Pişman olduğunu belirten bu beş ebeveynden dördü (iki aile), Clichy-Sous-Bois bölgesi ve çevresinde, kirada kalmakta ve görüşme yapılan diğer göçmen Türk ailelerine nazaran görece daha kötü şartlar altında yaşamaktadır.

Tablo 37. Bu çevreye taşınmış olmaktan pişmanlık duyup duymadıkları	
	Kişi Sayısı
Evet, pişmanlar	5
Hayır, değil	17
Toplam	22

Görüşme yapılan 22 ebeveynden 19'u önceden Fransa'dan ayrılmayı düşündüğünü belirtirken, üçü bunu düşünmediğini belirtmiştir. Bu konuda Fransa'ya ilk geldiklerinde Fransızca'yı bilip bilmedikleri başlıca faktörlerden biridir; ayrılmayı düşünmediğini belirten üç ebeveynin "kulak aşinalığı" derecesinde de olsa Fransızca'ya bir yatkınlıkları olduğunu söylemişlerdir.

Tablo 38. Önceden Fransa'dan ayrılmayı düşünüp düşünmedikleri	
	Kişi Sayısı
Evet	19
Hayır	3
Toplam	22

Çocukların eğitimi ve mülk edinme konularında ailede önemli kararların nasıl alındığı üzerine 22 ebeveynle görüşme yapılmış; 14 görüşmeci mülk edinme kararının babaya ait olduğunu, 15 görüşmeci çocuklarının eğitimi konusunda eşyle ortak karar verdiğini, 14 görüşmeci de mutfak konularında annenin söz sahibi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 39. Ailede önemli kararların nasıl alındığı (kişi sayısı)			
	Mutfak	Çocukların eğitimi	Mülk edinme
Baba	2	5	14
Anne	14	0	0
Baba ve anne	4	15	6
Evde yaşayan herkes birlikte	2	2	2
Toplam	22	22	22

5.2. ANKET VE MÜLAKATLAR DOĞRULTUSUNDA KUŞAKLARARSI ETKİLEŞİM VERİLERİNİN ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırmaya katılanların 20'si erkek 27'si kadındır. Bunlardan 10 erkek ve 12 kadın birinci kuşakken, ikinci kuşağı temsil eden 10 erkek 15 kadın bulunmaktadır.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Erkek	10	Erkek	10
Kadın	12	Kadın	15
Toplam	22	Toplam	25

Görüşme yapılan birinci kuşak 22 kişiden 10'u 46-55 yaş aralığındayken, birinci kuşaktan 26-35 yaş aralığında dört, 36-45 yaş aralığında dört ve 56-65 yaş aralığında dört kişi bulunmaktadır. İkinci kuşak göçmenleri 13 kişiyle 19-25 yaş aralığındakiler, sonrasında 10 kişiyle 10-18 yaş arasındakiler ve biri 26 diğeri 28 yaşında olan toplam 25 kişi oluşturmaktadır.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
26 - 35 yaş arası	4	10 - 18 yaş arası	10
36 - 45 yaş arası	4	19 - 25 yaş arası	13
46 - 55 yaş arası	10	26 - 28 yaş arası	2
56 - 65 yaş arası	4		
Toplam	22	Toplam	25

Araştırmaya katılanların 22'si evli olmakla birlikte, bekar olan 25 kişinin evli olan 22 kişi ile aile bağları olup onların çocuklarıdır.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Evli	22	Evli	3
		Bekar	22
Toplam	22	Toplam	25

Birinci kuşaktan araştırmaya katılanlardan iki kişi Isparta, iki kişi Kayseri, iki kişi Aksaray, dört kişi Karaman, dört kişi Samsun, sekiz kişi Konya doğumludur. İkinci kuşak katılımcılardan 22'si Fransa-Paris doğumlu olup Türkiye'de yaşamamış; bir kişi Aksaray'da, iki kişi de Konya'da doğmuş – çocukluk yıllarında aileleriyle beraber Fransa'ya gelmişlerdir.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Isparta	2	Paris	22
Aksaray	2	Aksaray	1
Konya	8	Konya	2
Kayseri	2		
Karaman	4		
Samsun	4		
Toplam	22	Toplam	25

Araştırmaya katılan birinci kuşağın 22'si 20 yıldan fazla süredir Fransa'da yaşadığını belirtmiş, İkinci kuşaktan beş kişi Fransa'da en az 10 yılını tamamladığını, dokuz kişi 10-19 yıl arası Fransa'da bulunduğunu, 11 kişi ise en az 20 yıldır Fransa'da yaşadığını belirtmiştir.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
20 yıl ve üzeri	22	20 yıl ve üzeri	11
10 ila 20 yıl	0	10 ila 20 yıl	9
En az 10 yıl	0	En az 10 yıl	5
Toplam	22	Toplam	25

Araştırmaya katılanların eğitim durumuna gelince; birinci kuşaktan bir kişi ilkokul terk, on altı kişi ilkokul mezunu, üç kişi ortaokul mezunu, iki kişi lise mezunu olduğunu söylemiştir. İkinci kuşaktan bir kişi ilkokul mezunu, üç kişi ortaokul mezunu, 16 kişi lise mezunu, üç kişi ön lisans mezunu, iki kişi lisans mezunu olduğunu belirtmiştir. Lise ve üstü diplomaların niceliğindeki farka bakıldığında kuşaklar arası eğitim düzeylerindeki farklılık da meydana çıkmaktadır;

ikinci kuşağın eğitim seviyesi daha üst düzeydedir – bunda ebeveynlerin teşviki, dolayısıyla sosyal ilişki ağlarının önemi büyüktür.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
İlkokul terk	1	İlkokul terk	0
İlkokul	16	İlkokul	1
Ortaokul	3	Ortaokul	3
Lise	2	Lise	16
Önlisans	0	Önlisans	3
Lisans	0	Lisans	2
Toplam	22	Toplam	25

Araştırmaya katılan toplam yirmi dört ebeveyninden on kişinin iki çocuğu, sekiz kişinin üç çocuğu, iki kişinin dört çocuğu, iki kişinin beş çocuğu ve iki kişinin altı çocuğu bulunmaktadır. Görüşme yapılan Samsunlu hanenin altı çocuğu bulunmaktayken, Karamanlı hanenin beş çocuğu, Konyalı bir hanenin (Hane 2) dört çocuğu bulunmaktadır.

		Çocuk sayısı					
		İki	Üç	Dört	Beş	Altı	Toplam
Doğum yeri	Konya	2	4	2	0	0	8
	Karaman	1	1	0	2	0	4
	Samsun	1	1	0	0	2	4
	Aksaray	0	2	0	0	0	2
	Isparta	2	0	0	0	0	2
	Kayseri	2	0	0	0	0	2
	Paris	2	0	0	0	0	2
	Toplam	10	8	2	2	2	24

Tablo 47’de görüldüğü gibi; 26-35 yaş arası üç kişinin iki çocuğu, bir kişinin de üç çocuğu bulunmakta, 36-45 yaş arası üç kişinin iki çocuğu, bir kişinin üç çocuğu bulunmakta, 46-55 yaş arası iki kişinin iki çocuğu, dört kişinin üç çocuğu, iki kişinin dört çocuğu ve iki kişinin altı çocuğu bulunmaktayken, 56-65 yaş arası iki kişinin üç ve iki kişinin de beş çocuğu bulunmaktadır. Bu istatistiklere bakıldığında, evli bireylerinin yaş seviyelerinin düşmesiyle çocuk sayılarındaki düşüşün de doğru

orantılı görülebilir. 45 yaşına kadar görüşme yapılan evli çiftlerin genelde iki çocuklu bir aileyi tercih ettikleri söylenebilir.

		Çocuk sayısı					
		İki	Üç	Dört	Beş	Altı	Toplam
Yaş	26 - 35 yaş arası	3	1	0	0	0	4
	36 - 45 yaş arası	3	1	0	0	0	4
	46 - 55 yaş arası	2	4	2	0	2	10
	56 - 65 yaş arası	0	2	0	2	0	4
	Toplam	8	8	2	2	2	22

Tablo 48’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan birinci kuşak genel olarak bedeniyle çalışanlardan oluşurken, ikinci kuşak meslek sahibi ya da daha vasıflı işçilerden oluşmaktadır.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Aşçı	2	İşsiz	5
Bakkal	3	Kasiyer	1
Emekli	1	Analizci	1
Ev hanımı	1	Danışman	1
Fabrika işçisi	6	Fabrika işçisi	1
Kuyumcu	1	Güvenlik	1
Otomotiv boyacılığı	1	Hemşire	1
Satış temsilcisi	1	Satış temsilcisi	3
Temizlikçi	2	Temizlikçi	1
Terzi	3	Garson	1
Tornacı	1	Muhasebeci	1
		Mağaza md. yrd.	1
		Sekreter	1
		Servis elemanı	1
		Stajyer	5
Toplam	22	Toplam	25

Boş zaman faaliyetleri açısından sinemaya gitme aktivitesi kuşaklar arasında farklılık göstermektedir; ikinci kuşak 25 kişiden 19’u sinemaya gittiğini belirtirken

ilk kuşakta bu oran 22 kişide 7'ye düşmektedir. Birinci kuşaktakiler görece olarak ikinci kuşağa göre boş zamanlarında kahveye gitmeyi daha fazla tercih etmektedirler. El işleriyle uğraşmak ve komşu ziyaretleri ikinci kuşağın kesinlikle tercih etmediği aktiviteler arasında yer almaktadır.

	1. Kuşak	2. Kuşak
Alış-veriş yapar	22	23
Televizyon izler	22	23
Sinemaya gider	7	19
Kitap-dergi okur, müzik dinler	9	5
Kahvehaneye gider	9	3
El işleriyle uğraşır	10	0
Komşularını ziyaret eder	8	0
Diğer	0	6
Boş zamanı yok	0	2
Birahaneye gider	1	0

Tablo 50'de görüldüğü gibi, birinci kuşak göçmenler tatillerini sadece Türkiye'de geçirdiğini belirtirken, ikinci kuşaktan göçmenlerden 22'si Türkiye'de, üçü de oturduğu çevrede geçirdiğini belirtmiştir. Burada birinci kuşaktakiler yılda bir, en fazla iki kez Türkiye'ye gidebildiklerini belirtirken, ikinci kuşakların memleketlerini ziyaret sıklığı yıl içinde beş-altıyı bulmaktadır.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Türkiye'de	22	Türkiye'de	22
		Oturduğu çevrede	3
Toplam	22	Toplam	25

Bir ailenin kaç çocuk sahibi olmalı sorusuna gelen yanıtlar, yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir. Yaş grupları düştükçe sahip olunacak çocuk sayısı da düşüş göstermektedir. Hiç çocuk sahibi olunmaması gerektiğini düşünen üç kişi 10-18 yaş grubundayken, bir çocuk düşünen toplam beş kişi 10-25 yaş grubunda, iki çocuk düşünen yirmi bir kişiden on dördü yine 10-25 yaş grubunda gözükmektedir.

Görüşmeye katılan 10-18 yaş arası kimse üç çocuk ve fazlasını düşünmezken, dört çocuk ve fazlasını 46 yaşına kadar kimse düşünmemektedir.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Çocuk yapmayı planlamayan	0	Çocuk yapmayı planlamayan	3
Tek çocuk	0	Tek çocuk	5
İki çocuk	6	İki çocuk	15
Üç çocuk	8	Üç çocuk	2
Dört çocuk	5	Dört çocuk	0
Beş çocuk	1	Beş çocuk	0
Altı çocuk	2	Altı çocuk	0
Toplam	22	Toplam	25

Görüşmenin yapıldığı birinci kuşaktan 22 kişiden 16'sı kendini T.C. vatandaşı olarak gördüğünü belirtirken, bu konuda 6 kişinin fikri yoktur. İkinci kuşaktan toplam 25 kişiden 18'i kendini T.C. vatandaşı görürken dördü yarı Türk yarı Fransız olduğunu, üç kişi de bu konuda bir fikri olmadığını belirtmiştir. İkinci kuşak göçmenlerin %72'sinin kendini T.C. vatandaşı görmesi, Fransa'nın Türklere karşı kapalı da olsa ayrımcı bir geleneğinden kaynaklandığının belirtisi olabilir; böyle bir ayrımcılık hissetmeyen ikinci kuşaktakiler diğer görüşmeciler gibi hem Türk hem Fransız olduklarını söyleyebilirlerdi.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
T.C.	16	T.C.	18
Fikirleri yok	6	Fikirleri yok	3
		Yarı Türk yarı Fransız	4
Toplam	22	Toplam	25

Tablo 53'de, kendilerini nerenin vatandaşı olarak gördükleri sorusuna T.C. vatandaşı cevabı görüşme yapılan otuz dört kişiden; en fazla da on iki kişiyle 19-25 yaş arası kesimden gelmiştir. Kendini yarı Türk yarı Fransız gören dört kişi 10-25 yaş arası kesimdeyken, fikirleri olmadığını belirten dokuz kişiden altısı, otuz altı yaş üzeri kesimde; üçü de yirmi beş yaş altı kesimde bulunmaktadır.

Tablo 53. Kendilerini nerenin vatandaşı olarak gördükleri / Yaş Çapraz Tablosu								
		Yaş						Toplam
		10 - 18 yaş arası	19 - 25 yaş arası	26 - 35 yaş arası	36 - 45 yaş arası	46 - 55 yaş arası	56 - 65 yaş arası	
Kendilerini nerenin vatandaşı olarak gördükleri	T.C.	5	12	5	3	7	2	34
	Yarı Türk yarı Fransız	3	1	0	0	0	0	4
	Fikirleri yok	2	1	0	1	3	2	9
	Toplam	10	14	5	4	10	4	47

Fransa'ya hangi nedenden ötürü geldiği sorusunu, akrabalarının orada olmasından ötürü cevabını veren yedi kişiden altısı 46 yaş üzeri kesimi oluştururken, ailesi ve çocuklarının geleceği için cevabını veren dört kişi 26-45 yaş arası kesimi oluşturmaktadır. Bu konuyla ilgili toplam on iki kişiyle en çok iş bulma amacı cevabı alınmıştır.

Tablo 54. Fransa'ya hangi nedenden ötürü geldikleri / Yaş Çapraz Tablosu								
		Yaş						Toplam
		10 - 18 yaş arası	19 - 25 yaş arası	26 - 35 yaş arası	36 - 45 yaş arası	46 - 55 yaş arası	56 - 65 yaş arası	
Fransa'ya hangi nedenden ötürü geldikleri	(Çocuğu Olmayan)	10	13	0	0	0	0	23
	İş bulma amacıyla	0	0	3	2	6	1	12
	Yeni bir hayat kurmak için	0	0	0	0	1	0	1
	Ailesinin, çocuklarının geleceği için	0	0	2	2	0	0	4
	Akrabaları orada olduğu için	0	1	0	0	3	3	7
	Toplam	10	14	5	4	10	4	47

Görüşmecilere gelecekte Fransa'dan ayrılmayı düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda, yedisi erkek, beşi kadın toplam on iki kişi bunu düşündüğünü, on üçü erkek, yirmi ikisi kadın toplam otuz beş kişi de bunu düşünmediğini belirtmiştir.

Tablo 55. Gelecekte Türkiye’de Yaşama Düşüncesi			
1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Evet	10	Evet	2
Hayır	12	Hayır	23
Toplam	22	Toplam	25

Fransa’dan ayrılma fikri olan 12 kişiden sekizi, 46 yaş üzeri olup, emekliliklerini Türkiye’de geçirme planları yapmaktadır. Fransa’dan ayrılma fikri olmayan 10-25 yaş arası kesimden 21 kişi bulunmaktadır. Ayrılma fikri olan 12 kişiden yedisi erkek ve beşi kadın, ayrılmayı düşünmeyen 35 kişiden 13’ü erkek, 22’si kadındır. Ayrılmama nedenleri olarak da ilk önce Fransa’daki yaşama alıştıklarını ve şu anki yaşam koşullarının gidecekleri ülkeden daha iyi olmayacağını düşündüklerini ve gidecekleri yerde başta mali durumlarının Fransa’daki kadar iyi olmayacağını söylemişlerdir.

Tablo 56. Gelecekte Fransa’dan ayrılmayı düşünüp düşünmedikleri / Cinsiyet Çapraz Tablosu				
		Cinsiyet		
		Erkek	Kadın	Toplam
Gelecekte Fransa’dan ayrılmayı düşünüp düşünmedikleri	Evet	7	5	12
	Hayır	13	22	35
	Toplam	20	27	47

Birinci kuşaktan yedi kişi Fransa’da yaşamaktan mutlu olduğunu belirtirken, 15 kişi mutlu olmadığını söylemiş; buna karşın ikinci kuşaktan 20 kişi mutlu olduğunu, beş kişi mutlu olmadığını belirtmiştir. Fransa’da yaşamaktan mutlu olan yirmi yedi kişinin on biri erkek, on altısı kadın iken; mutlu olduğunu belirtenlerin on dokuzu, yirmi beş yaş altı kişilerdir. Fransa’da yaşamaktan mutsuz olduğunu belirten yirmi kişinin dokuzu erkek, on biri kadın iken; mutsuz olduğunu belirtenlerin yaş gruplarına göre dağılımı birbiriyle orantılı görünürken, otuz beş yaş altı sekiz kişi, otuz beş yaş üstü on iki kişi bulunmaktadır. Görüşme yapılan 47 kişiden 35’i Fransa’dan ayrılmayı kesinlikle düşünmezken; bu kişilerin, Fransa’da yaşamaktan mutsuz olduğunu belirten 20 kişiyle kesişim kümesinde bulunması şaşırtıcı görünse de, mutsuz görünen ve ayrılmayı da düşünmeyen görüşmecilerin genel tavrı aynıdır:

Mutsuz görünen bu kişilerin içlerinde, ya gizli kalmış ya da bastırılmış bir ayrılma duygusunun olduğu düşünülmektedir.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Evet, mutlular	7	Evet, mutlular	20
Hayır, değililer	15	Hayır, değililer	5
Toplam	22	Toplam	25

Tablo 58’de Fransa’da yaşamaktan memnuniyetsizlikte kuşaklar arasında niceliksel farklılık görülmektedir. Birinci kuşakta mutlu olmadığını belirten üç görüşmeci Fransa’ya alışamadığını belirtirken ikinci kuşaktan bir kişi aynı sebebi göstermiştir. Fransa’daki diğer milletlerden insanlarla geçinemediğini belirten birinci kuşaktan üç kişi bulunmaktayken ikinci kuşaktan iki kişi bulunmaktadır. Memnuniyetsizlikte kuşaklar arası niceliksel farklılığın en çok yansıdığı konu ise sıla hasreti çekilmesidir; birinci kuşaktan dokuz kişi bu sebebi öne sürerken, ikinci kuşaktan yalnızca iki kişi aynı sebebi söylemiştir. Bu iki kişi diğer ikinci kuşak görüşmecilere nazaran yaşça büyük olmakla beraber memleketlerinde, Konya’da doğmuşlardır.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
(Mutlu olanlar)	7	(Mutlu olanlar)	20
Buraya alışamadıkları için	3	Buraya alışamadıkları için	1
Buradaki diğer milletten insanlarla geçinemedikleri için	3	Buradaki diğer milletten insanlarla geçinemedikleri için	2
Sıla hasreti çektikleri için	9	Sıla hasreti çektikleri için	2
Toplam	22	Toplam	25

Görüşme yapılan kırk yedi kişiden otuz beşi, hangi ülkenin insanlarını kendilerine yakın hissettikleri konusunda Türkleri göstermiş, dört kişi Fransızları göstermiş ve sekiz kişi de Müslüman ülkelerden gelenleri göstermiştir. Türkleri kendine en yakın hisseden otuz beş kişilik grubun yirmi üçü, otuz beş yaş altı kesimi oluştururken, on ikisi otuz beş yaş üzeri kesimi oluşturmaktadır. Müslüman

ülkelerden gelenleri kendilerine yakın hissedenlerde de değişik bir durum vardır, aslında bahsettikleri Müslümanlar yine Türklerdir, fakat bu kişiler ve yanıtlayan görüşmeciler de kendi kimliklerini tanımlarken ilk önce dini kimlik üzerinden gitmektedirler.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Fransızlar	2	Fransızlar	2
Türkler	16	Türkler	19
Müslüman ülkeler	4	Müslüman ülkeler	4
Toplam	22	Toplam	25

Fransa'daki diğer göçmenlerle genelde çok büyük sorunları olmadığını belirten Türk göçmenler arasında bu konuyla ilgili kuşak farklılıkları da görülmemektedir. Her iki kuşaktan da ikişer kişi Avrupa dışından gelmiş göçmenlerle ilişkilerinin olumsuz olduğunu belirtirken, birinci kuşaktan bir kişi diğer Avrupa ülkelerinden gelen bir kişiyle ilişkisinin olumsuz olduğunu belirtmiştir. İlişkilerin olumsuz yürüdüğü bu beş göçmen, görüşmecilerin komşusu konumundadır.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
(Bir sorunu olmayanlar)	19	(Bir sorunu olmayanlar)	23
Avrupa dışından gelmiş göçmenler	2	Avrupa dışından gelmiş göçmenler	2
Diğer Avrupa ülkelerinden gelenler	1		
Toplam	22	Toplam	25

Araştırmanın hipotezlerinden biri eğitim durumuyla aylık gelirin orantılı olacağı iddiası üzerine kurulu olup, lise mezunu yedi kişinin yeni mezun olması ve staj yapması onların 1000€ civarında maaş almalarına, dolayısıyla ilkokul mezunu olan ebeveynlerinden daha az maaş almalarına sebep olmaktadır. Bununla beraber,

orta yaş ve üzeri, en az lise diploması olanlar, 5000€ ve üzeri maaş almakta ve en çok aylık geliri alan kısmı oluşturmaktadır.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
1150 €'dan az	0	1150 €'dan az	11
1150 - 2000 € arası	9	1150 - 2000 € arası	10
2000 - 5000 € arası	11	2000 - 5000 € arası	1
5000 - 10000 € arası	1	5000 - 10000 € arası	3
10000 € ve üzeri	1	10000 € ve üzeri	0
Toplam	22	Toplam	25

Tablo 62'de gelecekte Türkiye'de çalışma düşüncesini toplamda sadece üç kişi benimsemişken, bunlardan biri birinci kuşak, ikisi de ikinci kuşak göçmendir. Tablo 63'de görüldüğü üzere, birinci kuşaktan olan görüşmeci gelecekte gıda sektöründe çalışmak istediğini, kendine ait gıda sanayisi kurmak istediğini belirtirken, ikinci kuşaktan biri kendi otelini kurmak istediğini, diğeri de henüz karar vermediğini ama özel sektörde bir iş kurmak istediğini belirtmiştir.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Evet	1	Evet	2
Hayır	21	Hayır	23
Toplam	22	Toplam	25

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Gıda	1	Turizm	1
		Diğer sektörler	1
Toplam	1	Toplam	2

Tablo 64’de birinci kuşaktan 12 kişi, ikinci kuşaktan yedi kişi borcu olduğunu belirtirken, Tablo 65’de ekonomik bir sıkıntıda, kimden destek alındığı konusunda 47i kişiden 27’si kendi akrabalarından, 13’ü bankalardan, dördü arkadaşlarından, biri çocuklarından, biri komşularından, biri de eşinin akrabalarından destek aldığını belirtmiştir. Kendi akrabalarından destek isteyeceğini belirten 27 kişiden 18’i, 25 yaş altı kişilerden oluşmaktayken, böyle bir durumda ilk başta ağabey ve ablalarından; daha sonra anne ve babalarından destek isteyeceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 64. Borç Durumu			
1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Evet	12	Evet	7
Hayır	10	Hayır	18
Toplam	22	Toplam	25

Tablo 65. Ekonomik bir sıkıntıda kimden destek alındığı			
1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Kendi akrabalarım	9	Kendi akrabalarım	18
Arkadaşlardan-tanıdıklardan	3	Arkadaşlardan-tanıdıklardan	1
Bankalardan (kredi)	7	Bankalardan (kredi)	6
Komşulardan	1		
Eşimin akrabalarından	1		
Çocuklarımdan	1		
Toplam	22	Toplam	25

Görüşme yapılan 47 kişiden sadece yedisi, yabancı komşularıyla aralarının iyi olduğundan bahsetmiş; 13’ü ne iyi ne kötü olduğunu, 27’si de kötü olduğunu belirtmiştir. Birinci kuşaktan aralarının iyi olduğunu belirten kimse çıkmazken, ikinci kuşakta üç kişi aralarının iyi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 66. Yabancı komşularıyla aralarının nasıl olduğu			
1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Çok iyi	2	Çok iyi	2
İyi	0	İyi	3
Ne iyi ne kötü	8	Ne iyi ne kötü	5
Kötü	10	Kötü	11
Çok kötü	2	Çok kötü	4
Toplam	22	Toplam	25

Yabancı komşularıyla aralarının nasıl olduğu konusunda Türk göçmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 67'deki gibidir. Yabancı komşularıyla aralarının kötü olduğunu belirten yirmi yedi kişiden yirmi dördünün aylık geliri 5000 avro altında belirtilmiştir. Yabancı komşularıyla aralarının iyi olduğunu belirten yedi kişi arasında ilkökul ve ortaokul mezunu bulunmazken, beşinin yaş ortalaması yirmi beş yaş altı gösterilmiş, aylık geliri 2000 avronun altında belirtilmiş, kalan otuz altı yaş ve üzeri iki kişinin aylık gelirin 5000 avrodan fazla olduğunu belirtmiştir.

		Yaş						Toplam
		10 - 18 yaş arası	19 - 25 yaş arası	26 - 35 yaş arası	36 - 45 yaş arası	46 - 55 yaş arası	56 - 65 yaş arası	
Yabancı komşularıyla aralarının nasıl olduğu	Çok iyi	1	1	0	1	1	0	4
	İyi	2	1	0	0	0	0	3
	Ne iyi ne kötü	2	3	1	2	3	2	13
	Kötü	4	6	4	1	4	2	21
	Çok kötü	1	3	0	0	2	0	6
	Toplam	10	14	5	4	10	4	47

Görüşme yapılan 47 kişiden 20'si, yaşadıkları çevrenin Türkiye'den göç alma durumunu iyi karşılayacağını belirtirken, 14'ü ne iyi kötü cevabını vermiş, 13'ü de bu durumu kötü karşılayacağını belirtmiştir. Birinci kuşaktan bu duruma olumlu bakanların olumsuz bakanlara oranı 8/9 iken, ikinci kuşakta bu oran 12/4'tür; ikinci kuşak bu durumu çok daha olumlu karşılamaktadır.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Çok iyi	2	Çok iyi	7
İyi	6	İyi	5
Ne iyi ne kötü	5	Ne iyi ne kötü	9
Kötü	5	Kötü	4
Çok kötü	4	Çok kötü	0
Toplam	22	Toplam	25

Yaşadıkları çevrenin Türkiye’den göç alma durumuna olumlu bakan 20 kişinin 13’ünün aylık geliri 2000 € altındayken, yedisinin 2000 € üzerindedir. Olumsuz bakan 13 kişiden sekizinin aylık geliri 2000 € altındayken, beşinin 2000 € üzerindedir.

Tablo 69. Yaşadıkları çevrenin Türkiye’den göç alma durumunu nasıl karşıladıkları / Kişisel aylık gelir (yaklaşık olarak) Çapraz Tablosu							
		Kişisel aylık gelir (yaklaşık olarak)					Toplam
		1150 €’dan az	1150 - 2000 € arası	2000 - 5000 € arası	5000 - 10000 € arası	10000 € ve üzeri	
Yaşadıkları çevrenin Türkiye’den göç alma durumunu nasıl karşıladıkları	Çok iyi	3	4	0	2	0	9
	İyi	2	4	3	1	1	11
	Ne iyi ne kötü	3	6	4	1	0	14
	Kötü	3	3	3	0	0	9
	Çok kötü	0	2	2	0	0	4
	Toplam	11	19	12	4	1	47

Yaşadıkları çevrenin Türkiye’den göç alma durumuna 20 yıl ve üzeri Fransa’da yaşayanların 15’i yine bu duruma olumlu bakarken, yedisi ne iyi ne kötü karşıladığını belirtmiş, 10’u da kötü karşılayacağını belirtmiştir.

Tablo 70. Yaşadıkları çevrenin Türkiye’den göç alma durumunu nasıl karşıladıkları / Kaç yıldır Fransa’da yaşadığı Çapraz Tablosu						
		Kaç yıldır Fransa’da yaşadığı				Toplam
			10 yıl	11 - 19 yıl arası	20 yıl ve üzeri	
Yaşadıkları çevrenin Türkiye’den göç alma durumunu nasıl karşıladıkları	Çok iyi	1	4	4	9	
	İyi	0	0	11	11	
	Ne iyi ne kötü	3	4	7	14	
	Kötü	2	1	6	9	
	Çok kötü	0	0	4	4	
	Toplam	6	9	32	47	

Görüşme yapılan 47 kişiden 15’i yaşadıkları çevrenin diğer milletlerden göç alma durumunu iyi karşılayacağını belirtirken, 14 kişi bu durumun ne iyi ne kötü olacağını belirtmiş, dokuz kişi bunu kötü karşılayacağını, dokuz kişilik bir başka kesim de bu durumu çok kötü karşılayacağını özellikle belirtmiştir. Tablo 71 ve

Tablo 72’de göze çarpan bulgulardan biri, üniversite mezunu ve 5000 € ve üzeri aylık geliri olan hiç kimsenin bu duruma olumsuz bakmamış olmasıdır.

Tablo 71. Yaşadıkları çevrenin diğer milletlerden göç alma durumunu nasıl karşıladıkları / Kişisel aylık gelir (yaklaşık olarak) Çapraz Tablosu							
		Kişisel aylık gelir (yaklaşık olarak)					Toplam
		1150 €’dan az	1150 - 2000 € arası	2000 - 5000 € arası	5000 - 10000 € arası	10000 € ve üzeri	
Yaşadıkları çevrenin diğer milletlerden göç alma durumunu nasıl karşıladıkları	İyi	6	4	1	3	1	15
	Ne iyi ne kötü	2	7	4	1	0	14
	Kötü	0	4	5	0	0	9
	Çok kötü	3	4	2	0	0	9
	Toplam	11	19	12	4	1	47

Görüşme yapılan kırk yedi kişiden on beşi yaşadıkları çevrenin diğer milletlerden göç alma durumunu iyi karşılayacağını belirtirken, on dördü bu durumu ne iyi ne kötü karşılayacağını belirtmiş; dokuz kişi bu durumu kötü karşılayacaklarını belirtirken başka dokuz kişilik bir grup da çok kötü karşılayacaklarını belirtmişlerdir. Durumu iyi karşılayanların eğitim seviyelerine bakıldığında, kötü ve çok kötü karşılayacaklarını belirtenlere nazaran daha eğitilmiş olduğu açığa çıkmıştır: Olumlu karşılayanların %60’ı lise mezunu, %13’ü ön lisans mezunu, %13’ü de lisans mezunu iken; kötü ve çok kötü karşılayacaklarını belirtenlerin %55’i ilkökul mezunu olup sadece %22’si lise mezunu konumundadır.

Tablo 72. Yaşadıkları çevrenin diğer milletlerden göç alma durumunu nasıl karşıladıkları / En son bitirilen okul Çapraz Tablosu								
		En son bitirilen okul						Toplam
		İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans	İlkokul terk	
Yaşadıkları çevrenin diğer milletlerden göç alma durumunu nasıl karşıladıkları	İyi	1	1	9	2	2	0	15
	Ne iyi ne kötü	6	2	6	0	0	0	14
	Kötü	4	2	2	1	0	0	9
	Çok kötü	6	0	2	0	0	1	9
	Toplam	17	5	19	3	2	1	47

Görüşmecilerin hangi yemekleri tercih ettikleri konusunda, birinci kuşaktakiler memlekete has et ağırlıklı yemekler tüketmeyi ikinci kuşağa oranla daha çok tercih etmektedirler. Bununla birlikte, ikinci kuşaktakiler de memlekete has dengeli beslenmeyi ebeveynlerine nazaran daha tercih eder durumdadırlar.

Tablo 73. Hangi tür yemekleri tercih ettikleri			
1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Memlekete has-et ağırlıklı	9	Memlekete has-et ağırlıklı	4
Memlekete has-dengeli	9	Memlekete has-dengeli	18
Memlekete has-sebze ağırlıklı	4	Memlekete has-sebze ağırlıklı	1
		Fransa'ya has-dengeli	2
Toplam	22	Toplam	25

Evdeki yemeklerin pişirilmesi konusunda hanımlar yine başat konumda görünmektedir. Ebeveynleri annenin yemek pişirdiğini ama kızlarının daha çok yardım ettiğini belirtirken, sonraki kuşakları yemeğin hep anne tarafından yapıldığını belirtmekte, iki kuşaktan ikişer kişi de yemeğin aşçı tarafından hazırlandığını söylemiştir.

Tablo 74. Evde yedikleri zaman yemeği kimin pişirdiği			
1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Anne	7	Anne	23
Aşçı	2	Aşçı	2
Kız çocuk	13		
Toplam	25	Toplam	22

Evde yemek yapılmadığı, ya da evde yemek yiyecek vakit olmadığı zamanlarda birinci kuşaktaki 22 kişiden 20'si kebab salonu, dönerci gibi memlekete has lokantalara gittiğini belirtirken, ikinci kuşaktan toplam 25 kişiden 11'i "fast-food" tarzı yemek merkezlerine gittiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 75. Hangi tür lokantalara gidildiği			
1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Memlekete has	20	Memlekete has	14
Fransa'ya has	2	Diğer	11
Toplam	22	Toplam	25

Görüşmenin yapıldığı birinci kuşaktan toplam 22 kişiden 14'ü memleketlerine has etkinliklere katılmadığını belirtirken, yedisi imkan buldukça katıldığını, bir kişi de sık sık katıldığını söylemiştir. İkinci kuşakta sık sık katıldığını belirten 10 kişi bulunmaktayken, 15 kişi katılmadığını belirtmiştir.

1. Kuşak		2. Kuşak	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı
Katılmıyor	14	Katılmıyor	15
Sık sık katılır	1	Sık sık katılır	10
İmkan buldukça katılır	7		
Toplam	22	Toplam	25

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Giriş bölümünde de bahsedildiği gibi göç olgusu, dünya tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu konunun seçiliş amacı, göç olgusunun başta eğitim olmak üzere diğer toplumsal kurumlarla da çok yakın bir etkileşim içinde olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Göç basitçe, bireyin yaşadığı yerdeki hoşnutsuzluktan ötürü yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir. Burada bahsedilen, toplumsal koşullar çerçevesinde, sosyal gerçeklikle etkileşimde bulunan bireydir.

Başlangıçta, Avrupa'ya kısa süreli çalışmak ve para kazanmak amacıyla giden, ardından, ailesini de oraya götüren öncül göçmenlerin, orada doğan ya da büyüyen sonraki nesillerle nasıl bir ilişki içerisinde olduğu ve gittikleri yerdeki eğitimin bu süreci nasıl etkilediği üzerine gerçekleştirilen bu araştırmanın kapsamına, nesiller arası etkileşimin nasıl meydana geldiği, ilk göç edenlerin, sonrakiler için nasıl bir zemin hazırladığı, eğitimin geriye göç etme düşüncesini ne derece değiştirdiği ve bizzat göçmenler üzerinde nasıl bir etkisi olduğu dahil edilmiştir.

Merkezi Fransa'nın Paris kentinde yer alan Fransa Türkiyeli Göçmen Dernekleri Konseyi (CFAIT - Conseil Français des Associations d'Immigrés de Turquie) çalışanlarıyla yapılan görüşmeler sonucu anketlerin uygulama alanları belirlenmiştir. Yürütülen mülakat ve anketlerin Ile de France bölgesinde, Paris'e yakın bir mesafede bulunan ve Türk göçmenlerinin yaşadığı tahmini olarak en az 80 tane hanenin bulunduğu Chelles kasabasında uygulanmasına karar verilmiştir. Araştırma, Fransa vizesinin elverdiği sürenin kısıtlı olması nedeniyle Chelles kasabası, özellikle Chelles Gournay Garı ve çevresinde yedisi iptal edilen elli dört araştırma birimi ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın literatür taraması, uygulama kısmını destekleyecek şekilde gerçekleştirilmiş olup, göç kuramlarından “İlişkiler ağı” kuramıyla ilişkilendirilmiştir. Bu kuram, göçmenlerin göç ettikleri ülkede kurdukları, aynı zamanda göç alan ülke ile göç veren ülke arasında da kurdukları sosyal ağların varlığı ve bu ağların, süregelen karşılıklı göçler ve bu göçlere nasıl etki ettikleri üzerine temellendirilmiştir. Bu ağlar Abadan-Unat’a göre her tür sosyal temele ve değişkene bağlı olarak kurulmuş, güçlü ve zayıf ağlardır (Abadan-Unat, 2002: 18).

Referans gösterilen göçmen ağının göçmenler üzerindeki bir diğer etkisiyse, içinde buldukları toplumdaki yalıtma, kendi grubunun içine kapanmadır. Ağın varlığı sayesinde tüm ihtiyaçlarını kendi grubu içerisinde karşılayan yeni göçmen kişiler, daha çok kendi grubunun içine kapanmakta ve göç ettiği ülkedeki halkla temastan kaçınmaktadır (Yalçın, 2004: 53).

Göçmen ağlarıyla birlikte geliştirilen bazı değerler, göçmenleri ve göçmen ailelerini de etkilemektedir. Yaşanan bu etkilerden bir tanesi de, göçle gelen ülkede göçmen ailelerinin var olan ataerkil aile biçimlerinde bazı kırılmaların gözlenmesidir. Küreselleşme sürecinin işgücü üzerindeki etkilerinden bir tanesinin de, ucuz işgücüne olan aşırı talep olduğu kabul edilirse; bu talebin yarattığı sonucun, kadınların ve çocukların çalışma hayatının içerisine itilmesi olduğu savunulabilir. Göçmenlerin daha fazla kazanç sağlama istekleri, göç ettikleri ülkede tutunma ve yaşama istekleri kadınları iş hayatına sokmuş ve aile içinde gerek sosyal gerekse de ekonomik bir yeniden yapılanmaya götürmüştür. “Buna göre denilebilir ki, göçün oluşturduğu ilişkiler ağları sadece göçmene destek hizmeti vermekle kalmıyor, aynı zamanda toplumsal rollerin yeniden üretimini sağlıyor” (Abadan-Unat, 2002: 19). Bulguları yukarıdaki kuramla örtüşür.

Araştırmanın hipotezlerinin değerlendirilmesi ve analizine gelindiğinde; göçmenlerin eğitim düzeyi ile buldukları topluma açıklık derecesi arasında olumlu

bir ilişki olduğu hipotezi Tablo 34’te de görüldüğü gibi doğrulanabilir niteliktedir. Yabancı komşularıyla ilişkilerini iyi görenler en az lise mezunu olmakla beraber bu kesim %15’lik bir dilimi oluşturmaktadır. Yabancı komşularıyla ilişkilerini kötü nitelendirenlerden on kişi ilkokul mezunu ve üç kişi ortaokul mezunu olmakla beraber bu kesim, olumsuz nitelendiren toplamın %48’lik bir dilimini oluşturmaktadır. Eğitim seviyesi düşük olan önceki nesiller, ilk başta çektikleri uyum sorunları ve ilk göç ettikleri yerdeki yabancıların kendilerine karşı “olumsuz” tutumları nedeniyle, oradaki yabancılarla anlaşamadıklarını, hatta anlaşma yoluna varmaya bile yanaşmak istemediklerini belirtmişlerdir. Eğitim seviyeleri önceki kuşaklarına nazaran daha ileri olan yeni nesiller ise, her ne kadar arkadaş çevrelerini genelde Türklerin oluşturduğunu belirtse de, yabancı arkadaşlarının da olduğunu ve onlara geçinirken çok sıkıntı çekmediklerini belirtmişlerdir. Bunda Fransa’daki eğitim, okul ve öğretmen kalitesinin yanı sıra, Fransa’daki eğitim sürecinde yabancılarla iletişime geçmedeki alışkanlığın da etkisi olduğu düşünülmektedir.

İkinci kuşak göçmenlerin gittikleri yerde kalma süreleri ile kendi yurduna dönüşünde kültürel uyumsuzluk/çatışma yaşama ihtimali arasında olumlu bir ilişki olduğu hipotezi, yapılan görüşmeler sonucunda doğrulanabilir nitelikte çıkmıştır. Görüşme yapılan önceki nesiller en az yirmi senedir Fransa’dadır, bu süre zarfında Türkiye’deki akrabalarıyla çok az iletişime geçebilmişlerdir; sonraki nesiller ise zaten Fransa’da doğduğu için, dünyaya geldikleri andan itibaren Türkiye’deki akrabalarına yabancıdırlar. Aradaki kopukluk bu yabancılık duygusunu arttıran bir etmen olmakla beraber; memleketlerine dönem dönem gerçekleştirdikleri ziyaretlerde, akrabalarından da bu yabancılık duygusunu bizzat hissettiklerini belirtmişlerdir. Bunların dışında, Türkiye’deki yaşam tarzıyla Fransa’daki yaşam tarzı arasındaki farklılıklar da, zamanla birinden diğerine uyum sağlamaya çalışan Türkiyeli göçmenler için ayrı bir zorluk teşkil etmekte ve bu hipotezi güçlendirmektedir.

Araştırmanın, dil eğitimini iyi derecede alan göçmenlerin, gittikleri toplumun kültürüne uyum sağlamaları arasında olumlu bir ilişki olduğu ve göçmenlerin orada

aldıkları eğitimin süresi ile yurduna geri dönme fikrini benimsemesi arasında olumsuz bir ilişki olduğu hipotezleri üzerine şunlar söylenebilir: Göçmenlerin orada aldıkları eğitimin kalitesi ile yurduna geri dönme fikrini benimsemesi arasında olumsuz bir ilişki olduğu yapılan görüşmeler sonucunda açıkça görülmüştür; ilkokul mezunu eski nesillerden sadece birkaçı emeklilik amacıyla memlekete dönme düşüncesine sahipken, eğitilmiş sonraki nesiller, sadece tatil, gezi ve akraba ziyareti amacıyla memleketlerine gitmek istegindedirler; bu gezilerinde de akraba ziyaretleri, gezilerine ayırdıkları vaktin en küçük kısmını oluşturmaktadır.

Göçmenlerin yaşadığı sorunların eğitim süreciyle etkileşimi kapsamında, göç edilen toplumun diline hakim olmakla, göç edilen yerin yaşam tarzına uyum arasında olumlu bir ilişki olduğu varsayımı, araştırmanın temel varsayımı olarak belirlenmiştir. Yapılan görüşmelerde yirmi dört ebeveynin de çocuklarını hemen Fransızca dil kursuna ya da hazırlığına yazdırmış olduklarının öğrenilmesi, kendi çektikleri sıkıntıları sonraki nesillerinin yaşamamalarını istediklerini belirtmeleri, bu varsayımı doğrularken; sonraki nesillerin, sadece maddi durumlarını değil, bireysel refah düzeylerini de artırma arzusu olduğu da araştırmanın bulguları arasındadır. Buradan hareketle; öncül göçmenler için tetikleyici unsurun para olduğu, sonraki nesiller için tetikleyici unsurun refah düzeyi olduğu varsayımı da doğrulanmaktadır. Aranılan bu refahın nasıl tanımlanacağı da eğitim süreciyle etkileşimi açısından önem taşımaktadır. Araştırmada görüşülen yirmi dört ebeveynin, çocuklarının aldıkları eğitimin kalitesinden genel olarak hoşnut çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gerçekleştirilen anket çalışmaları ve görüşmelerde göçmenlerin göç etme nedenlerinin başında iş bulma amacı olduğu, bunda da aracı rolü akrabaların oynadığı söylenebilir. Kendilerini nereli gördükleri / hissettikleri konusunda, çoğunluk Türkiyeli, Türk ve T.C. vatandaşı cevabını verirken, kendini Müslüman gördüğünü belirten aileler de dikkat çekmektedir. Bu ailelerin tarikatlarla olan bağları sıkı, ilişkileri sürekli. Dini liderlerin ve tarikatların yüksek mevkilerindeki kişilerle beraber sık sık (özellikle Cumaları) evlerini ziyaret ettikleri, göçmenlerin de

bu ziyaretlerden çok memnun kaldıklarını belirtmeleri, yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgulardandır. Tarikatlarla olan ilişkileri sayesinde kendilerini güvende ve huzurlu hissettiklerini belirten göçmen ailelerin sosyal ve siyasi bilincinde bu tarikatların etkin rolü vardır. Kendileriyle ilgili çıkan ya da çıkacak olan yasalar konusunda, kendi hakları ve ödevleri konusunda camideki vaazları dinlediklerini belirten göçmen aileler, kararlarını dinledikleri bu vaazlar doğrultusunda vermektedirler. Abadan-Unat'ın Almanya'daki Türk göçmenlerle yaptığı çalışmalarında da bu duruma benzer örnekler görülmektedir: Almanya'da 1960'lı yıllarda Türk işçi derneklerinin, büyük ölçüde göçmen kabul eden ülkeler tarafından parasal olarak desteklendiğini ve sınırlı ölçüde bir çeşit sendika ve dayanışma örgütü rolü oynadığını belirten Abadan-Unat, zamanla bu derneklerin ideolojik bir kutuplaşmaya sürüklendiğini belirtir. Solcu ve uluslararası bağlantıları bulunan derneklerin yanı sıra benzer biçimde örgütlenmiş fanatik sağcı ve dinci derneklerin büyük kentlerde üye kaydına başlayıp, bu yoldan “anayurttaki” radikal siyasal partilerin uyduları haline geldiğinden bahseder. Daha 1973'te Milliyetçi Hareket Partisi'nin Berlin, Hannover, Köln, Mannheim, Münih ve Stuttgart'ta altı özerk birim kurmuş ve “Boz-kurt” adlı bir milis örgütünü faaliyete geçirdiğini iddia eder. Benzer şekilde aşırı muhafazakar dinci örgütler sadece anayurttaki Milli Selamet Partisi'ni desteklemekle kalmayıp, birçok büyük kentte misyoner ruhu taşıyan özel okullar da kurmuşlardır. Abadan-Unat, 1980'de yapılan askeri müdahaleden sonra bu derneklerin bir kısmının, Avrupa çapında açlık grevleri düzenleyip işbaşına gelen hükümetleri sert bir biçimde eleştirip, yurtdışındaki Türk siyasal eylemcilerin sözcüleri haline geldiğini belirtmektedir. Abadan-Unat'a göre, bu derneklerin, etkinliklerini devam ettirmeleri ise işçilerin cami ve derneklere gönüllü ya da zora dayalı olarak yaptıkları bağışlar, kısmen de Alman yerel yönetimlerden aldıkları parasal yardımlarla mümkün olmaktadır. Bu gruplar uluslararası politika alanında da ciddi problemlere neden olmaktadır. Abadan-Unat, son olarak özellikle Kürt ayrılıkçı hareketler ve Ayetullah Humeyni'nin öğretilerini gerçekleştirmeye çalışan köktendinci fraksiyonların bu örgütlerin başında yer aldığını savunmaktadır (Abadan-Unat, 2001: 55).

- Araştırmada sonuç olarak çıkarılabilecek bulgular arasında şunlar sayılabilir; göçmenlerin orada yaşama süreleri ile gittiği ülkenin sunduğu yaşam koşulları arasında olumlu bir ilişki olduğu hipotezi kabul edilebilir; çünkü yapılan görüşmelerde, Fransa'yı terk etmemek ya da Türkiye'ye geri dönmek düşüncesinin temelinde bu fikre dayalı rasyonel bir karar yattığı ortaya çıkmıştır.
- Araştırma süresinin kısıtlı olması ve örneklem niceliğinin de yetersiz olması nedeniyle, göçmenlerin eğitim durumları ve ekonomik seviyeleri arasında olumlu bir ilişki çıkarılamamış, fakat orta yaş üzerindeki ön lisans ve lisans diplomalıların aylık gelirinin diğer orta yaş üzeri bireylere kıyasla daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.
- Eğitim seviyeleri ile komşularıyla olan ilişkilerinin ve yaşadıkları bölgenin göç alması durumuna karşı bakışın olumlu olduğu, araştırmada ortaya çıkan diğer bulgulardandır.
- Araştırmada, “Fransa’dan ayrılıp Türkiye’de yaşamlarını sürdürme” düşüncesiyle “Fransa’da kalma” düşüncesini Fransa’ya yeni geldiklerinde çok sık kıyasladıklarını ama kararın hep Fransa’da kalma doğrultusunda olduğunu, daha sonra da bu düşünceleri kafalarından uzaklaştırdıklarını belirtmişlerdir. Dönmeyi düşündükleri memleketlerinde dışlanacakları düşüncesi, “dönüş” için olumsuz bir etki yaratırken, kaldıkları yerde – her ne kadar burada da dışlanmış hissetseler de – yaşam koşullarının hem kendileri hem de sonraki nesilleri için olumlu olacağını düşünmeleri, “kalış” için olumlu bir etki yaratmaktadır.
- Araştırmanın konusuyla da alakalı olarak, yabancı komşularıyla ilişkilerini iyi görenler en az lise mezunu olmakla beraber bu kesim %15’lik bir dilimi oluşturmaktadır. Yabancı komşularıyla ilişkilerini kötü nitelendirenlerden on kişi ilkokul mezunu ve üç kişi ortaokul mezunu olmakla beraber bu kesim %28’lik bir dilimi oluşturmaktadır.

Elde edilen bilgiler ışığında genel bir değerlendirme yapılacak olursa; küreselleşme, göç sebebinin oluşmasından, göç kararının alınmasından, göç edilecek yerin seçimi ve göç edilen yerdeki yaşama koşullarının belirlenmesine kadar, birçok göç hareketi üzerinde etkili olmaktadır. Küreselleşmenin, politik, sosyal, ekonomik yapılarda meydana getirdiği değişimler ve bu değişimlerin birbirini tetiklemesinin daha hızlanmış olması, göçü ve göçmeni daha fazla etkilemesine neden olmakta ve bu sürecin daha sert yaşanması sonucunu doğurmaktadır. Küreselleşme ve göçün uluslararası boyutu dışında, ulus-devletlerin sınırları içinde, bu sınırların getirdiği hukuki durumların oluşturduğu farklı bir boyutu daha bulunmaktadır. Dolayısıyla bu sınır aşırı yaşanan demografik hareketler sadece ekonomik temelli değil, politik, kültürel ve bölgesel temelli olarak da değerlendirilmelidir. Çağlayan'a göre bu tür bir yapı içerisinde oluşan ilişki ağları, zaman ve mekanı sıkıştırarak, yeni bir biçim kazanmaktadır (Çağlayan, 2006: 235). Küreselleşme kapsamında bahsedilen bu gelişmelerin göçü etkilediği kadar göçmeni de etkilediği açıktır. Bu çerçevede Türkiye'den Fransa'ya gerçekleşmiş ve gerçekleşecek olan göçün, küreselleşme süreciyle de karşılıklı etkileşim halinde olacağı bellidir. Bu etkileşimin, göç ve göçmenlik üzerinde sürekli bir değişime yol açacağı, bu değişimin de toplumlararası karar mekanizmalarını etkileyeceği iddia edilebilir.

KAYNAKLAR

Abadan-Unat, N. (2002) *Bitmeyen Göç*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları; İstanbul.

Akşit, B. (1985) *Köy, Kasaba ve Kentlerde Toplumsal Değişme*, Turhan Kitabevi; Ankara.

Blau, P. M. v.d (1977) *Inequality and Heterogeneity: A Primitive Theory of Social Structure*, Free Press; New York.

Bottomore, T., Nisbet, R. (2006) *Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi I – II*, Kırmızı Yayınları; İstanbul.

Castles S. ve Kosack G. (1973) *Immigrant Workers and Class Structure in Western Europe*, Oxford University Press; Londra.

Chambers, I. (2005) *Göç, Kültür, Kimlik*, Ayrıntı Yayınları; İstanbul.

Cohen, S. M. (1988) *American Assimilation or Jewish Revival?*, Indiana University Press; Bloomington.

Çağlayan, S. (2006) *Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler "Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin İlanından Günümüze"*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

Erder, S., Kaska, S. (2003) *Irregular Migration and Trafficking in Women: The Case of Turkey*, International Organization for Migration.

Ergun, D. (1987) *Sosyoloji ve Eğitim*, V Yayınları; Ankara.

Etudier en France (1997) *Ministere de l'Education Nationale, de la Recherche et de la Technologie*, Paris.

Faist, T. (2003) *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*, Bağlam; İstanbul.

Giddens, A. (2000) *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, Alfa Yayınları; İstanbul.

Giddens, A. (2000) *Sosyoloji*, Ayraç; Ankara.

Golding, P. ve G. Murdock (2002) *Kültür, İletişim ve Ekonomi Politik: Medya, Kültür, Siyaset*. S. Irvan (der.) içinde, Alp Kitabevi; Ankara.

Gordon, M. (1964) *Assimilation in American Life: The Role of Race and Religion and National Origin*, Oxford University Press; New York.

Gordon, M. (1978) *Human Nature, Class and Ethnicity*, Oxford University Press; New York.

Grint, K. (1998) *Çalışma Sosyolojisi*, Alfa; İstanbul.

Güvenç, B. (1984) *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitabevi; İstanbul.

Güvenç, B. (1996) *Türk kimliği, Kültür Tarihinin Kaynakları*, Remzi Kitabevi; İstanbul.

Haralambos, M., Holborn, M. (1991) *Sociology Themes and Perspectives*, Collins Educational; London.

İçduygu, A., Sirkeci, İ., Aydıngün, İ. (1998) *Türkiye’de İçgöç*, Tarih Vakfı; İstanbul.

İlgın, C., Hacıhasanoğlu, O. (2006), *Göç – Aidiyet ilişkisinin belirlenmesi için model: Berlin / Kreuzberg örneği*, İtüdergisi/a Mimarlık, Planlama, Tasarım, Cilt:5, Sayı:2 - Eylül, Kısım:1, İstanbul.

Kaya, A., Kentel, F. (2005) *Euro-Türkler: Türkiye İle Avrupa Birliği Arasında Köprü mü Engel mi? Almanya-Türkleri ve Fransa-Türkleri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi; İstanbul.

Keyder, Ç. (1993) *Türkiye’de Devlet ve Sınıflar*, İletişim Yayınları; İstanbul.

Keyman, F. (2000) *Globalleşme, Devlet, Kimlik/Fark: Uluslararası İlişkiler Kuramını Yeniden-Düşünmek*, Alfa Yayınları; İstanbul.

Lévi-Strauss, C. (2002) *Yaban Düşünce*, Yapı Kredi Yayınları; İstanbul.

Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R., Zilber, T. (1998) *Narrative Research: Reading, Analysis, and Interpretation*, Sage Publications; London.

Linton, R. (1945) *Present World Conditions in Cultural Perspectives in Linton (ed) The Science of Man in World Crisis*, Columbia Univ. Press; New York.

Machiavelli, N. (2002) *Prens*, Doruk Yayıncılık; Ankara.

Massey, D. S. (1988) *International Migration and Economics Development in Comparative Perspective*, in: *Population and Development Review*, 14; 383 – 414.

Morley, D. ve Robins K. (1997) *Kimlik Mekanları. Küresel Medya-Elektronik Ortamlar ve Kültürel Sınırlar*, Ayrıntı Yayınevi; İstanbul.

Oktik, N. (1997) “Köyün Çekiciliği, Kentin İticiği: Toplum ve Göç”, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü ve Sosyoloji Derneği Yay. No.5; 81-85, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Çağrılı Konuşma.

ONISEP (2004). Office national d’information sur les enseignements et les professions. Guide après la troisième 2004-2005; Paris.

Pojman, L. P., Westmoreland, R. (1997) *Equality: Selected Readings*, Oxford University Press; New York.

Rapoport, A. (1980) *Cross cultural aspects of environmental design*, I. Altman & J. Wohlwill (eds.) *Human Behavior and Environment*, Plenum Press; New York.

Russell, B. (2004) *Aylaklığa Övgü*, Cem Yayınevi; İstanbul.

Sencer, M., Sencer, Y. (1978) *Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim*, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları; Ankara.

Skocpol, T. (1999) *Tarihsel Sosyoloji, Bloch’tan Wallerstein’e görüşler ve Yöntemler*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları; İstanbul.

Somersan, S. (2004) *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları; İstanbul.

Spickard, P. R. (1989) *Mixed Blood. Intermarriage and Ethnic Identity in the Twenth Century America*, The Univ. Of Wisconsin Press; Madison, WI.

Stewart JR, C. T. (1993) *Inequality and Equity: Economics of Greed, Politics of Envy, Ethics of Equality*, Oxford University Press; New York.

Tanilli, S. (1996) *Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?*, Cem Yayınevi; İstanbul.

Tanör, B., Boratav, K., Akşin, S. (2000) *Bugünkü Türkiye 1980 – 1995*, Cem Yayınevi; İstanbul.

Tekinalp, Ş. (2005) *Küreselleşen Dünyanın Bunalımı: Çokkültürlülük*, Journal of İstanbul Kültür University; İstanbul.

Temkin, L. S. (1998) *Inequality*, Greenwood Press; London.

Tomlinson, J. (1999) *Kültürel Emperyalizm: Eleştirel Bir Girişe*, Ayrıntı Yayınevi; İstanbul.

Toplumbilim, Sayı:17, Ekim 2003

Vassaf, G. (2002) *Daha Sesimizi Duyuramadık: Almanya'da Türk İşçi Çocukları*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları; İstanbul.

Wagner, P. (1996) *Modernliğin Sosyolojisi: Özgürlük ve Cezalandırma*, Sarmal Yayınevi; İstanbul.

Wallerstein, I. (2003) *Liberalizmden Sonra*, Metis Yayıncılık; İstanbul.

Wallerstein, I. (2004) *Modern Dünya-Sistemi, Cilt 1 – 2*, Bakış Yayınları; İstanbul.

Wallerstein, I. (1984) *The Politics of World Economy, The States, The Movements and The Civilizations*, Cambridge University Press; Cambridge.

Waters, M. C. (1990) *Ethnic Options: Choosing Identities in America*, Univ. Of California Press; Berkeley, CA.

Yalçın, C. (2001) *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık; Ankara.

Yalçın, C. (2002) *Çokkültürcülük Bağlamında Türkiye'den Batı Avrupa Ülkelerine Göç*, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:26, No:1; 45 – 60.

Yüce, Y. (2003) *Göç Ülkesi Olmanın Zorlukları: Yeni Göç Yasası Taslağı Işığında Almanya Örneği*, Orta Doğu Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Tezi; Ankara.

http://www.iufm.fr/f_qu-iufm.htm

<http://www.education.gouv.fr/syst/orgs1.htm>

<http://aalevli.blogcu.com/8022261>

<http://lyc-sophie-germain.scola.ac-paris.fr>

<http://www2.ac-lille.fr>

<http://lyc-edgar-quinet.scola.ac-paris.fr>

http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=3950

Ek. 1: TABLOLAR

	Kişi sayısı	Yüzde (%)
İlkokul	17	36
Ortaokul	5	11
Lise	19	40
Önlisans	3	6
Lisans	2	4
İlkokul terk	1	2
Toplam	47	100

	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Analizci	1	2
Aşçı	2	4
Bakkal	3	6
Danışman	1	2
Emekli	1	2
Ev hanımı	1	2
Fabrika işçisi	7	15
Garson	1	2
Güvenlik	1	2
Hemşire	1	2
İşsiz	5	11
Kasiyer	1	2
Kuyumcu	1	2
Mağazada müd. yrd.	1	2
Muhasebeci	1	2
Otomotiv boyacılığı	1	2
Satış temsilcisi	4	9
Sekreter	1	2
Servis elemanı	1	2
Stajyer	5	11
Temizlikçi	3	6
Terzi	3	6
Tornacı	1	2
Toplam	47	100

Tablo 79. Evde çalışan kişi sayısı		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
İki	7	15
Üç	15	32
Dört	14	30
Beş	11	23
Toplam	47	100

Tablo 80. Herhangi bir sosyal güvencenin olup olmadığı		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Sosyal güvenlik	19	40
İşsiz yardımı	6	13
Sosyal güvenlik + özel sigorta	22	47
Toplam	47	100

Tablo 81. Oturulan ev		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Kendisine veya ailesine ait	33	70
Kiralık	14	30
Toplam	47	100

Tablo 82. Sahip olunan taşınır/taşınmaz mallar		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(İkisine de bizzat sahip olmayan)	33	70
Araba	6	13
Ev ve araba	8	17
Toplam	47	100

Tablo 83. Çocuk sayısı		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
İki	10	21
Üç	8	17
Dört	2	4
Beş	2	4
Altı	2	4
Toplam	24	51
Çocuğu olmayan	23	49
Genel Toplam	47	100

	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Yok)	21	45
Anne	2	4
Anne baba	18	38
Anne baba anneanne	3	6
Anne baba babaanne	1	2
Kayınvalide	2	4
Toplam	47	100

	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Ne İyi ne kötü	2	4
İyi	8	17
Çok İyi	14	30
Toplam	47	100

(Faaliyet türü)	Kişi sayısı	Yüzde
Kahvehaneye gider	12	26
Birahaneye gider	1	2
Sinemaya gider	26	55
Kitap-dergi okur, müzik dinler	14	30
Televizyon izler	45	96
El işleriyle uğraşır	10	21
Komşularını ziyaret eder	8	17
Alış-veriş yapar	45	96
Bos zamanı yok	2	4
Diğer şeylerle uğraşır	6	13

	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Oturduğu çevrede	3	6
Türkiye’de	44	94
Toplam	47	100

Tablo 88. Boş vakitlerinde çocuklarına vakit ayırıp ayıramadıkları		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Hayır, ayıramıyorum	3	6
Evet, ayırabiliyorum	21	45
Toplam	47	100

Tablo 89. Çocuklarının karşı cinsle arkadaşlığı (erkek)		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	29	62
Çok uygun	4	9
Uygun	7	15
Kararsız	7	15
Toplam	47	100

** Burada çocuğu olmayan kesimin 29 kişi görünmesinin sebebi, görüşülen ailelerden birinin altı tane kızı olmasından ama hiç erkek çocuğu olmamasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 90. Çocuklarının karşı cinsle arkadaşlığı (kız)		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Çok uygun	2	4
Uygun	8	17
Kararsız	10	21
Uygun değil	3	6
Hiç uygun değil	1	2
Toplam	47	100

Tablo 91. Bir aile Kaç çocuk sahibi olmalı		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Hiç olmamalı	3	6
Bir çocuk	5	11
İki çocuk	21	45
Üç çocuk	10	21
Dört çocuk	5	11
Beş çocuk	1	2
Altı çocuk	2	4
Toplam	47	100

Tablo 92. Çocuklar için arzu edilen eğitim düzeyi		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Lise	3	6
Meslek okulu	10	21
Üniversite	11	23
Toplam	47	100

Tablo 93. Çocukların eğitiminde ilk önce neyin amaçlandığı		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Meslek sahibi olması	8	17
Para kazanması	6	13
Saygınlık kazanması	4	9
Türkiye'ye faydalı olması	2	4
Kimseye muhtaç kalmaması	3	6
Kendi hür-özgür karakterini kazanması	1	2
Toplam	47	100

Tablo 94. Çocukların eğitimi için neler yapabileceği		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Ellerinden ne geliyorsa yaparlar	21	45
Uğraşmayıp kendi hallerine bırakırlar	3	6
Toplam	47	100

Tablo 95. Çocukların eğitimini hangi dilde almaları gerektiği		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Türkçe	9	19
Her iki dil de fark etmez	15	32
Toplam	47	100

Tablo 96. Okul kalitesinden memnuniyet derecesi		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Memnun	16	34
Kararsız	7	15
Memnun değil	1	2
Toplam	47	100

Tablo 97. Öğretmen kalitesinden memnuniyet derecesi		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Memnun	14	30
Kararsız	3	6
Memnun değil	7	15
Toplam	47	100

Tablo 98. Eğitim kalitesinden memnuniyet derecesi		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Memnun	17	36
Kararsız	6	13
Memnun değil	1	2
Toplam	47	100

Tablo 99. Çocuklarının arkadaş çevreleri hakkındaki görüşleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Sevdikleri, iyi bir arkadaş çevresinin olduğu	14	30
Hoşlanmadıkları, kötü bir arkadaş çevresinin olduğu	3	6
Arkadaş çevreleri hakkında bir fikirlerinin olmadığı	7	15
Toplam	47	100

Tablo 100. Çocuklarının arkadaş çevresini hangi milletten kişilerin oluşturduğu		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
T.C. uyruklu	18	38
Yabancı uyruklu (Avrupalı)	1	2
Yabancı uyruklu (Müslüman)	5	11
Toplam	47	100

Tablo 101. Çocuklarının en iyi anlayabildiği arkadaşlarının milliyetleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
T.C. uyruklu	18	38
Yabancı uyruklu (Avrupalı)	1	2
Yabancı uyruklu (Müslüman)	5	11
Toplam	47	100

Tablo 102. Çocuklarının anlaşamadığı arkadaşlarının milliyetleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Yabancı uyruklu (Avrupalı)	7	15
Yabancı uyruklu (Müslüman)	1	2
Diğer	16	34
Toplam	47	100

Tablo 103. Çocuklarının arkadaşlarıyla hangi dilde konuşmayı tercih ettiği		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Türkçe	15	32
Fransızca	4	9
Diğer	5	11
Toplam	47	100

Tablo 104. Çocuklarının sınıf arkadaşlarıyla arasının nasıl olduğu		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Çok iyi	7	15
İyi	6	13
Ne iyi ne kötü	1	2
Kötü	8	17
Çok kötü	2	4
Toplam	47	100

Tablo 105. Çocuklarının boş zaman değerlendirme faaliyetlerinden memnuniyet derecesi		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Çok İyi	16	34
İyi	7	15
Ne İyi ne kötü	1	2
Toplam	47	100

Tablo 106. Çocuklarının en sevdiği dersi		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Sosyal bilimler	6	13
Fen bilimleri	6	13
Sanat dersleri	2	4
Spor dersleri	10	21
Toplam	47	100

Tablo 107. Çocuklarının en sevmediği dersi		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Sosyal bilimler	6	13
Fen bilimleri	12	26
Sanat dersleri	6	13
Toplam	47	100

Tablo 108. Kendilerini nerenin vatandaşı olarak gördükleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
T.C.	34	72
Yarı Türk yarı Fransız	4	9
Fikirleri yok	9	19
Toplam	47	100

Tablo 109. Çocuklarının T.C. vatandaşı olması rahatsızlık uyandırıp uyandırmadığı		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Evet	16	34
Hayır	8	17
Toplam	47	100

Tablo 110. Çocuklarının giyim-kuşam tercihleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Klasik giyim	4	9
Spor giyim	11	23
Geleneksel kıyafetler	9	19
Toplam	47	100

Tablo 111. Çocuklarının giyim-kuşamlarıyla ilgili sıkıntılarının olup olmadığı		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Evet	5	11
Hayır	19	40
Toplam	47	100

Tablo 112. Çocuklarının ilerde evlenip evlenmemelerinin önem derecesi (Erkek)		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Kesinlikle evlenmeli	9	19
Evlense İyi olurdu	12	26
Kararsız	3	6
Toplam	47	100

Tablo 113. Çocuklarının ilerde evlenip evlenmemelerinin önem derecesi (Kız)		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Kesinlikle evlenmeli	20	43
Evlense İyi olurdu	3	6
Kararsız	1	2
Toplam	47	100

Tablo 114. Çocuklarının evlenmesi konusunda fikirlerinin sorulup sorulmadığı		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Evet	24	51
Toplam	47	100

Tablo 115. Çocuklarının hangi milletten biriyle evlenmelerini arzu ettikleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
T.C. uyruklu	17	36
Yabancı uyruklu (Müslüman)	3	6
Fark etmez	4	9
Toplam	47	100

Tablo 116. (Yabancı ya da fark etmez denmişse) Olası bir düğünün nasıl gerçekleşeceği		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Yabancı ya da fark etmez demeyenler)	41	87
Kendi milli gelenekleri doğrultusunda	3	6
Çocuklarının kararı doğrultusunda	3	6
Toplam	47	100

Tablo 117. Fransa'ya hangi nedenden ötürü geldikleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Zaten Fransa'da doğup büyüyenler)	23	49
İş bulma amacıyla	12	26
Yeni bir hayat kurmak için	1	2
Ailesinin, çocuklarının geleceği için	4	9
Akrabaları orada olduğu için	7	15
Toplam	47	100

Tablo 118. Fransa'ya gelmeden önce bu bölge hakkındaki fikirlerinin nasıl geliştiği		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Zaten Fransa'da doğup büyüyenler)	23	49
Akrabalarının daveti üzerine	19	40
Bu bölgenin ekonomik ve sosyal imkanlarından haberdar oluşları	3	6
Diğer	2	4
Toplam	47	100

Tablo 119. ("Akrabalarının daveti üzerine" yanıtı verilmişse) Fransa'daki akrabalarının nasıl davet ettiği		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Akrabalarının daveti üzerine yanıtını vermeyen)	28	60
Kendisine ihtiyaçlarının olduğu	4	9
Üzerine baskı kurarak	1	2
Kendisine is bulacaklarına söz vererek	13	28
Kendisini evlendireceklerine söz vererek	1	2
Toplam	47	100

Tablo 120. Fransa'daki akrabalarıyla önceden görüşüp görüşmedikleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Hemen her gün görüşür, ziyaretleşilir	4	9
Her gün olmasa da arada bir görüşülür	13	28
Nadiren görüşülür, ziyaretleşilir	5	11
Hiç görüşmemiştir	2	4

Tablo 121. Bu çevreye taşınmış olmaktan pişmanlık duyup duymadıkları		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evet, pişmanlar	11	23
Hayır, değiller	36	77
Toplam	47	100

Tablo 122. Önceden Fransa'dan ayrılmayı düşünüp düşünmedikleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evet	25	53
Hayır	22	47
Toplam	47	100

Tablo 123. Gelecekte Fransa'dan ayrılmayı düşünüp düşünmedikleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evet	12	26
Hayır	35	75
Toplam	47	100

Tablo 124. İleride Türkiye'ye dönmeyi düşünüp düşünmedikleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evet	11	23
Hayır	36	77
Toplam	47	100

Tablo 125. (Evetse) Döndükten sonra çalışmaya devam etmeyi düşünüp düşünmedikleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evet	3	6
Hayır	44	94
Toplam	47	100

Tablo 126. (Çalışma düşüncesi var ise) Hangi sektörde çalışılacağı		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Türkiye’de çalışma düşüncesi olmayan)	44	94
Turizm	1	2
Gıda	1	2
Diğer sektörler	1	2
Toplam	47	100

Tablo 127. Çocuğunuz Fransa’da yaşamaktan mutlu mu?		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Evet, mutlu	16	34
Hayır, değil	5	11
Bir fikrim yok	3	6
Toplam	47	100

Tablo 128. Fransa’dan ayrılma kararına çocukların karşı çıkması durumunda..		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Yanıtlanmayan)	33	70
Çocukları ikna etmeye çalışırım	12	26
Buradaki akrabalarımıza bırakırım	2	4
Toplam	47	100

Tablo 129. Fransa’nın diğer kasabalarını görmüşlerse yaşadıkları çevrenin değerlendirilmesi		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Diğer kasabalara nazaran daha İyi	3	6
Diğer kasabalarla aynı güzellikte	18	38
Diğer kasabalardan daha kötü durumda	19	40
Diğer kasabaları görmedim	7	15
Toplam	47	100

Tablo 130. Fransa’da yaşamaktan mutlu olup olmadıkları		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evet, mutlular	27	57
Hayır, değil	20	43
Toplam	47	100

Tablo 131. (Mutlu değillerse) Neden mutsuz oldukları		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Mutlu olanlar)	27	57
Buraya alışamadıkları için	4	9
Buradaki diğer milletten insanlarla geçinemedikleri için	5	11
Sıla hasreti çektikleri için	11	23
Toplam	47	100

Tablo 132. (Diğer milletten insanlarla geçinilememesi durumunda) Çevrelerindeki hangi milletten kişilerle geçinemedikleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Konu dışı)	42	89
Diğer Avrupa ülkelerinden gelenler	1	2
Avrupa dışından gelmiş göçmenler	4	9
Toplam	47	100

Tablo 133. Hangi ülkenin insanlarını kendilerine yakın hissettikleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Fransızlar	4	9
Türkler	35	75
Müslüman ülkeler	8	17
Toplam	47	100

Tablo 134. Ailede önemli kararların nasıl alındığı (Mutfak)		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Erkek	2	4
Kadın	14	30
Erkek ve Kadın	5	11
Evde yaşayan herkes birlikte	3	6
Toplam	47	100

Tablo 135. Ailede önemli kararların nasıl alındığı (Çocukların eğitimi)		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Erkek	5	11
Erkek ve Kadın	16	34
Evde yaşayan herkes birlikte	3	6
Toplam	47	100

Tablo 136. Ailede önemli kararların nasıl alındığı (Mülk edinme)		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Erkek	14	30
Erkek ve Kadın	7	15
Evde yaşayan herkes birlikte	3	6
Toplam	47	100

Tablo 137. Kişisel aylık gelir (yaklaşık olarak)		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
1.150 €'dan az	11	23
1.150 – 2.000 € arası	19	40
2.000 – 5.000 € arası	12	26
5.000 – 10.000 € arası	4	9
10.000 € ve üzeri	1	2
Toplam	47	100

Tablo 138. Borçlarının olup olmadığı		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evet	19	40
Hayır	28	60
Toplam	47	100

Tablo 139. Ekonomik bir sıkıntıda kimden destek alındığı		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Esimin akrabalarından	1	2
Kendi akrabalarından	27	57
Komşulardan	1	2
Arkadaşlardan-tanıdıklardan	4	9
Bankalardan (kredi)	13	28
Çocuklarımdan	1	2
Toplam	47	100

Tablo 140. Siyasal kararlar konusunda;		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Evli olmayan)	22	47
Eşime baskı yapmam	9	19
Birlikte karar veririz	16	34
Toplam	47	100

Tablo 141. Yabancı komşularıyla aralarının nasıl olduğu		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Çok iyi	4	9
İyi	3	6
Ne iyi ne kötü	13	28
Kötü	21	45
Çok kötü	6	13
Toplam	47	100

Tablo 142. Belediyenin kendilerine yönelik hizmetlerinden memnun olup olmadıkları		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evet	30	64
Hayır	17	36
Toplam	47	100

Tablo 143. Yaşadıkları çevrenin Türkiye'den göç alma durumunu nasıl karşıladıkları		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Çok iyi	9	19
İyi	11	23
Ne iyi ne kötü	14	30
Kötü	9	19
Çok kötü	4	9
Toplam	47	100

Tablo 144. Yaşadıkları çevrenin diğer milletlerden göç alma durumunu nasıl karşıladıkları		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
İyi	15	32
Ne iyi ne kötü	14	30
Kötü	9	19
Çok kötü	9	19
Toplam	47	100

Tablo 145. Memleketlerinde sürdürdükleri gelenekleri devam ettirip ettirmedikleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evet	45	96
Hayır	2	4
Toplam	47	100

Tablo 146. Hangi tür yemekleri yemeyi tercih ettikleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Memlekete has-et ağırlıklı	13	28
Memlekete has-sebze ağırlıklı	5	11
Memlekete has-dengeli	27	57
Fransa'ya has-dengeli	2	4
Toplam	47	100

Tablo 147. Çocuklarının hangi tür yemekleri yemeyi tercih ettikleri		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Çocuğu olmayan)	23	49
Memlekete has-et ağırlıklı	7	15
Memlekete has-sebze ağırlıklı	3	6
Memlekete has-dengeli	12	26
Fransa'ya has-dengeli	2	4
Toplam	47	100

Tablo 148. Yemeklerin genelde evde mi, dışarıda mı yendiği		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Genelde evde	47	100
Toplam	47	100

Tablo 149. Evde yedikleri zaman yemeği kimin pişirdiği		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Anne	30	64
Kız çocuk	13	28
Aşçı	4	9
Toplam	47	100

Tablo 150. Dışarıda yendiği zaman ne tarz lokantalara gidildiği		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Memlekete has	34	72
Fransa'ya has	2	4
Diğer	11	23
Toplam	47	100

Tablo 151. Yaşadıkları çevrede memleketlerine has etkinliklerin düzenlenip düzenlenmediği		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evet	18	38
Hayır	29	62
Toplam	47	100

Tablo 152. (Evetse) Bu etkinliklere ne sıklıkla katıldıkları		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Hayır yanıtını veren)	29	62
Sık sık katılıyorum	11	23
İmkan buldukça katılıyorum	7	15
Toplam	47	100

Tablo 153. (Hayırsa) Bu tarz etkinliklerin düzenlenmesinin istenip istenmediği		
	Kişi sayısı	Yüzde (%)
(Evet yanıtını veren)	18	38
Evet	21	45
Fikrim yok	8	17
Toplam	47	100

Ek. 2: GÖRÜŞME FORMU

GÖRÜŞME FORMU

“Göçmenler ve Sonraki Kuşakları Arasındaki Etkileşimde Eğitimin Rolü: Sosyolojik Bir Araştırma” başlıklı bu çalışmada, başlangıçta, Avrupa’ya kısa süreli çalışmak ve para kazanmak amacıyla giden, ardından, ailesini de oraya götüren öncül göçmenlerin, orada doğan ya da büyüyen sonraki nesillerle nasıl bir ilişki içerisinde olduğu ve gittikleri yerdeki eğitimin bu süreci nasıl etkilediği araştırılacaktır. T.C. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı tarafından projelendirilen ve Doç. Dr. Nurgün Oktik’in danışmanlığındaki projenin bu ayağı, Araş. Gör. Ferhat Değer’in yüksek lisans tezinin uygulama / alan araştırması kısmını oluşturmaktadır. Araştırma esnasında soru yöneltilen kişilerin isimleri ve adresleri kesinlikle istenmeyecektir. Sorulan sorulara içten, doğru ve dürüstçe cevaplar verilmesi, araştırmanın amacına ulaşmasında katkıda bulunacak ve elde edilen bilgiler amacı dışında kullanılmayacaktır. İlginiz ve gösterdiğiniz destek için teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Nurgün OKTİK

Araş. Gör. Ferhat DEĞER

T.C. Muğla Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Soru 1. Cinsiyet: 1) Erkek 2) Kadın

Soru 2. Yaş: ...

Soru 3. Medeni durumunuz:
1) Evli 2) Bekar 3) Dul 4) Boşanmış 5) Eşinden ayrı yaşıyor

Soru 4. Doğum yeriniz: ...

Soru 5. 2008 yılı temel alınarak kaç yıldır Fransa’da yaşıyorsunuz?
1) 10 yıl 2) 10 – 19 yıl arası 3) 20 yıl veya daha uzun

Soru 6. En son bitirdiğiniz okul?
1) İlkokul 2) Ortaokul 3) Lise
4) Önlisans 5) Lisans 6) Yüksek lisans veya doktora

Soru 7. Mesleğiniz nedir? ...

Soru 8. Evde çalışan kişi sayısı nedir? ...

Soru 9. Herhangi bir sosyal güvenceniz var mı? ...

Soru 10. Oturduğunuz ev;

- 1) Kendimizin 2) Kiralık 3) Diğer ...

Soru 11. Sahip olduğunuz taşınır / taşınmaz mallar nelerdir?...

Soru 12. Çocuk sayısı ...

Soru 13. Eşiniz ve çocuklarınız dışında sizinle beraber yaşayanları belirtir misiniz?

- 1) Yok 2) ...

Soru 14. Çocuğunuzla olan ilişkinizi nasıl görürsünüz?

- 1) Çok kötü 2) Kötü 3) Ne iyi ne kötü 4) İyi 5) Çok iyi

Soru 15. Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

1. Kahvehaneye giderek	6. El işleri yaparak
2. Birahaneye giderek	7. Komşu ziyareti yaparak
3. Sinemaya giderek	8. Alışveriş yaparak
4. Kitap – dergi okuyarak, müzik dinleyerek	9. Boş zamanım yok
5. Televizyon seyrederek	10. Diğer

Soru 16. Tatilinizi nerede geçirirsiniz?

- 1) Oturduğum çevrede 2) Türkiye’de 3) Diğer ...

Soru 17. Boş vakitlerinizde çocuğunuza vakit ayırabiliyor musunuz?

- 1) Hayır, ayıramıyorum 2) Evet, ayırabiliyorum

Soru 18. (Evetse) Çocuğunuzla vaktinizi nasıl geçiriyorsunuz? ...

Soru 19. Çocuğunuzun karşı cinsle arkadaşlığını nasıl karşılırsınız?

Erkek Çocukları İçin;

Kız Çocukları İçin;

1) Çok uygun

1) Çok uygun

2) Uygun

2) Uygun

3) Kararsız

3) Kararsız

4) Uygun değil

4) Uygun değil

5) Hiç uygun değil

5) Hiç uygun değil

Soru 20. Sizce bir aile kaç çocuk sahibi olmalı? ...

Soru 21. Çocuklarınız için arzuladığınız eğitim düzeyi nedir?

- 1) İlköğretim 2) Lise 3) Meslek okulu 4) Üniversite

Soru 22. Çocuğunuzun eğitim almasında neyi amaç edinirsiniz?

1. Bir meslek sahibi olmasını sağlamayı	5. Ülkeye faydalı olmasını (Tr... / Fr...)
2. Para kazanmasını	6. Kimseye muhtaç kalmamasını
3. Saygınlık kazanmasını	7. Kendi hür / özgür rasyonel karakterini kazanmasını
4. Bilgi sahibi olmasını	

Soru 23. Çocuğunuzun eğitimi için neler yaparsınız?

- 1) Elimden ne geliyorsa yaparım 2) Uğraşmam, kendi halinde bırakırım 3) Diğer...

Soru 24. Çocuğunuzun eğitimini daha çok hangi dilde görmesini isterdiniz?

- 1) Fransızca 2) Türkçe 3) Her iki dil de fark etmez 4) Diğer ...

Soru 25. Çocuğunuz, siz, eşiniz, eğitim veren okuldan, öğretmenlerden ve eğitim kalitesinden memnun musunuz?

	Anne	Baba	Çocuk #1	Çocuk #2	Çocuk #3	Çocuk #4	Çocuk #5
Okuldan							
Öğretmenlerden							
Eğitim kalitesinden							

Soru 26. Çocuğunuzun arkadaş çevresi hakkındaki görüşünüz nedir?

- 1) Sevdiğim, iyi bir arkadaş çevresi var 2) Hoşlanmadığım, kötü bir arkadaş çevresi var
3) Arkadaş çevresi hakkında bir fikrim yok

Soru 27. Çocuğunuzun arkadaş çevresini hangi milletten kişiler oluşturuyor?

- 1) T.C. uyruklu 2-b) Müslüman ülkelerden
2) Yabancı uyruklu: 2-c) Diğer ...
2-a) Avrupalı ülkelerden

Soru 28. Çocuğunuzun en iyi anlaşabildiği arkadaşları hangi milletten?

- 1) T.C. uyruklu 2-b) Müslüman ülkelerden
2) Yabancı uyruklu: 2-c) Diğer ...
2-a) Avrupalı ülkelerden

Soru 29. Çocuğunuzun anlayamadığı arkadaşları hangi milletten?

- 1) T.C. uyruklu 2-b) Müslüman ülkelerden
2) Yabancı uyruklu: 2-c) Diğer ...
2-a) Avrupalı ülkelerden

Soru 30. Çocuğunuz, arkadaşlarıyla daha çok hangi dilde konuşmayı tercih ediyor?

- 1) Türkçe 2) Fransızca 3) Diğer ...

Soru 31. Çocuğunuzun sınıf arkadaşlarıyla arası nasıl?

- 1) Çok iyi 2) İyi 3) Ne iyi ne kötü 4) Kötü 5) Çok kötü

Soru 32. Çocuğunuzun okuldaki boş zaman değerlendirme faaliyetlerinden (sanat, spor) ne derece memnunsunuz?

- 1) Çok iyi 2) İyi 3) Ne iyi ne kötü 4) Kötü 5) Çok kötü

Soru 33. Çocuğunuzun en sevdiği/zevкли geçen dersi ve en sevmediği/sıkıldığı dersi hangileri? ...

Soru 34. Kendinizi nerenin vatandaşı olarak görüyorsunuz?

Soru 46. Fransa'ya taşındığınız zamandan itibaren yaşadığınız çevreyle ilgili gözlemlediğiniz önemli değişimler nelerdir?

...

Soru 47. Fransa'ya gelmeden önce bu bölge hakkında fikirleriniz nasıl gelişti?

- 1) Bir fikrim yoktu, rastgele geldim 2) Akrabalarım buradaydı, onların daveti üzerine geldim
3) Buranın ekonomik ve sosyal imkanlarından haberdardım 4) Diğer ...

Soru 48. (Eğer 2.şık işaretlenmişse) Fransa'daki akrabalarınız sizi nasıl çağırdı?

1. Bana ihtiyaçları vardı 4. Beni evlendireceklerine dair söz vererek
2. Üzerimde baskı kurarak 5. Diğer ...
3. Bana iş bulacaklarına dair söz vererek

Soru 49. Fransa'daki akrabalarınızı önceden görür müydünüz?

1. Hemen her gün birbirimizi görür, ziyaret ederdik
2. Her gün olmasa da arada bir birbirimizi ziyaret ederdik
3. Nadiren görüşür, ziyaretleşirdik
4. Görüşmezdik

Soru 50. Kendinizi nereli görüyorsunuz / hissediyorsunuz?

- 1) Doğduğu kentli 2) Fransa'lı 3) Diğer ...

Soru 51. Bu çevreye taşınmış olmaktan hiç pişmanlık duydunuz mu?

- 1) Evet, 2) Hayır,

Soru 52. Evet ise nedeni?

...

Soru 53. Fransa'dan ayrılmayı düşündüğünüz oldu mu?

- 1) Evet (Nedeni: ... ..) 2) Hayır

Soru 54. Gelecekte Fransa'dan ayrılmayı düşünüyor musunuz?

- 1) Evet (Neresi?... ..) 2) Hayır

Soru 55. Aklınızda ileride Türkiye'ye dönme düşüncesi var mı?

- 1) Evet 2) Hayır

Soru 56. (Evetse) Döndükten sonra çalışmaya devam etmeyi düşünüyor musunuz?

- 1) Evet 2) Hayır

Soru 57. (Çalışma düşüncesi var ise) Hangi sektörde çalışmayı düşünüyorsunuz?

1. Tekstil 5. Gıda
2. Turizm 6. Sağlık
3. Tarım 7. Diğer Sektörler ...
4. Hayvancılık

Soru 58. Çocuğunuz Fransa'da yaşamaktan mutlu mu?

- 1) Evet, mutlu 2) Hayır, değil

Soru 59. Fransa'dan ayrılmaya karar verdiğinizde, çocuğunuz sizinle hemfikir olmazsa ne yaparsınız?

- 1) Onu ikna etmeye çalışırım
- 2) Onun kararını dinler, geriye dönmekten vazgeçerim
- 3) Haber vermemeyi tercih ederim
- 4) Buradaki akrabalarımıza bırakırım
- 5) Diğer (...)

Soru 60. Fransa'nın diğer kasabalarını gördüyseniz, o kasabalara nazaran bu bölgeyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 1) Diğer kasabalara nazaran daha iyi
- 2) Diğer kasabalarla hemen hemen eşit güzellikte
- 3) Diğer kasabalardan daha kötü durumda

Soru 61. Fransa'da yaşamaktan mutlu musunuz?

- 1) Evet, mutluyum
- 2) Hayır, değilim

Soru 62. (2.şık işaretlenmişse) Neden Fransa'da yaşamaktan mutlu değilsiniz?

1. Buraya alışamadım
2. Buradaki diğer milletten insanlarla geçinemiyorum
3. Sosyal aktivitelerimde kendimi dışlanmış hissediyorum
4. Hava sıcaklığı sağlığımı olumsuz yönde etkiliyor
5. Buradaki yaşam koşullarımı elverişli bulmuyorum
6. Sıla hasreti çekiyorum
7. Diğer ...

Soru 63. (2.şık işaretlenmişse) Çevrenizde yaşayan hangi milletten insanlarla geçinemiyorsunuz?

1. Fransızlar
2. Diğer Avrupa ülkelerinden gelenler ...
3. Avrupa dışından gelmiş göçmenler ...
4. Türkler
5. Müslüman ülkeler

Soru 64. Hangi ülkenin insanlarını kendinize yakın hissediyorsunuz?

1. Fransızlar
2. Diğer Avrupa ülkelerinden gelenler ...
3. Avrupa dışından gelmiş göçmenler ...
4. Türkler
5. Müslüman ülkeler

Soru 65. Ailede önemli kararlar nasıl alınır?

	Erkek	Kadın	Erkek ve Kadın	Çocuklar	Evde yaşayan herkes birlikte
Mutfak	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Çocukların eğitimi	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mülk edinme	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Soru 66. Kişisel aylık geliriniz yaklaşık olarak ne kadar? (sadece geliri olanlar)

- 1) 1150 Avro'dan az
2) 1150 – 2.000 Avro arası
3) 2.000 – 5.000 Avro arası
4) 5.000 – 10.000 Avro arası
5) 10.000 Avro ve üzeri

Soru 67. Borcunuz var mı?

- 1) Evet (... ..) 2) Hayır

Soru 68. Ekonomik bir sıkıntı yaşadığınızda genellikle kimden destek alırsınız?

- 1.
2. Eşimin akrabalarından
3. Kendi akrabalarımın
4. Komşulardan
5. Arkadaşlardan / Tanıdıklardan
6. Bankalardan (kredi)
7. Yardım kuruluşlarından
8. Çocuklarımdan
9. Diğer ...

Soru 69. Siyasal kararlarınız konusunda;

- 1) Eşime baskı yaparım
2) Eşime baskı yapmam
3) Birlikte karar veririz

Soru 70. Yabancı komşularınızla aranız nasıl?

- 1) Aramız çok iyidir
2) Aramız yeterince iyidir
3) Aramız ne iyi ne kötüdür
4) Aramız kötüdür
5) Aramız çok kötüdür

Soru 71. Yaşadığınız çevredeki belediye'nin size yönelik hizmetlerinden memnun musunuz?

- 1) Evet
2) Hayır

Soru 72. “Hayır” ise nedeni?

...

Soru 73. Yaşadığımız çevrenin Türkiye'den daha da göç alma durumunu nasıl karşılıyorsunuz?

- 1) Çok iyi 2) İyi 3) Fikrim yok 4) Kötü 5) Çok kötü

Soru 74. Yaşadığınız çevrenin diğer milletlerden göç alma durumunu nasıl karşılırdınız?

- 1) Çok iyi 2) İyi 3) Fikrim yok 4) Kötü 5) Çok kötü

Soru 75. Memleketinizde sürdürdüğünüz çeşitli gelenekleri hala devam ettiriyor musunuz?

- 1) Evet 2) Hayır

Soru 76. Hangi tür yemekleri yemeyi tercih ediyorsunuz?

- 1) Memlekete has / Et ağırlıklı 2) Memlekete has / Sebze Ağırlıklı 3) Memlekete has / Dengeli
4) Fransa'ya has / Et ağırlıklı 5) Fransa'ya has / Sebze Ağırlıklı 6) Fransa'ya has / Dengeli

Soru 77. Çocuğunuz hangi tür yemekleri yemeyi tercih ediyor?

- 1) Memlekete has / Et ağırlıklı 2) Memlekete has / Sebze Ağırlıklı 3) Memlekete has / Dengeli
4) Fransa'ya has / Et ağırlıklı 5) Fransa'ya has / Sebze Ağırlıklı 6) Fransa'ya has / Dengeli

Soru 78. Yemekleri genelde evde mi dışarıda mı yersiniz?

- 1) Genelde evde 2) Genelde dışarıda

Soru 79. Evde yediğiniz zaman yemekleri kim pişirir?

- 1) Anne 2) Baba 3) Erkek çocuk 4) Kız çocuk 5) Hizmetçi 6) Aşçı 7) Diğer...

Soru 80. Dışarıda yediğiniz zaman ne tarz lokantalara gidersiniz?

- 1) Memlekete has 2) Fransa'ya has 3) Diğer ...

Soru 81. Yaşadığınız çevrede memleketinize has etkinlikler / şenlikler düzenlenir mi?

- 1) Evet 2) Hayır

Soru 82. Yanıtınız "evet" ise, bu etkinliklere ne sıklıkta katılırsınız?

- 1) Sık sık katılırım 2) İmkân buldukça katılırım 3) Katılmam

Soru 83. Yanıtınız "hayır" ise, bu tarz etkinliklerin düzenlenmesini ister miydiniz?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Fikrim yok

Soru 84. Yaşadığınız çevrede düzenlenmesini istediğiniz faaliyetler var mı? Varsa neler ...

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : FERHAT DEĞER

Doğum Yeri : BORNOVA, İZMİR

Doğum Yılı : 27/ 10/ 1983

Medeni Hali : BEKAR

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise 1994-2001 : İzmir Buca Anadolu Lisesi

Lisans 2001-2005 : Muğla Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

Yabancı Dil : Fransızca, İngilizce

MESLEKİ BİLGİLER

2007-..... : Araştırma Görevlisi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü